

Samenstelling

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Planning en Statistiek
Edwin Pelfrene

Leescomité

Josée Lemaître, Hendrik Van Geel &
Joke Zanders

Databeheer en programmatie

Michaël Goethals & Kamran Elyaspour

Verantwoordelijke uitgever

Josée Lemaître
Directeur-generaal
Boudewijnlaan, 30
1000 Brussel

Druk

SNOECK-DUCAJU & ZOON N.V.

Depotnummer D/2004/3241/161

Uitgave augustus 2004

Bestellingen

Caroline Temmerman
Tel. 02-553 57 84
Fax 02-553 58 08
E-mail:
caroline.temmerman@azf.vlaanderen.be

Voorwoord

Stativaria-33 biedt u een analyse van de balans van de in- en uitwijkingen tussen Vlaamse steden en gemeenten naar leeftijd en ruimtelijke structuren, en dit voor elk der kalenderjaren begrepen tussen 1995-2002. Hiermee is de onderhavige publicatie een mooi vervolg op een eerder nummer in de reeks Stativaria dat analoog de intensiteit en het saldo van de migraties tussen Vlaamse steden en gemeenten, maar dan gemiddeld voor de periode 1996-1998, onder de loep nam.

Eigen aan beide publicaties is dat telkens gesteund werd op de databank met geanonimiseerde atomaire gegevens van elke migratiebeweging die het Nationaal Instituut voor de Statistiek ter beschikking stelde. Thans zijn diverse jaargangen in dit geheel van bestanden opgeslagen en werden tevens de nodige inspanningen verricht om die veelheid aan data systematisch te kunnen ontsluiten. De voorliggende studie moet dan ook beschouwd worden als de vrucht van de inspanning van velen binnen de administratie, niet in het minst van het datawarehouse-team.

De beschikking over de atomaire gegevens maakt het mogelijk om naar eigen inzicht bepaalde groeperingen van de data samen te stellen en te kruisen met andere parameters. Inzonderheid wordt het mogelijk om zelfstandig categorieën af te lijnen die aanleunen bij de beleidsopties, zodat een meer toegespitste en voor het beleid adequate analyse van de data tot de mogelijkheden behoort. De speelruimte is inderdaad verbreed. Nu komt het erop aan om mits een continu investeren in de softwarematige ontsluiting van de APS-databank enerzijds, de professionele opvolging van de beleidsopties anderzijds, ook de analyse en interpretatie van trends en mogelijkheden te verdiepen. Het is dan ook onze stellige hoop en overtuiging dat hiermee de Vlaamse overheid een kompas met een verfijnde registratie van de voor haar belangrijke poolgebieden wordt aangeboden. In de mate dat de administratie erin kan slagen om ook nog kort op de bal te spelen, met name door het tijdig en nauwkeurig in kaart brengen van de voor het beleid relevante trends, moet het voor de overheid mogelijk zijn om een modern beleid te voeren, dwz. met kennis van zaken. Onder die vlag wil APS alvast varen.

De uitgebreide datareeksen zijn beschikbaar op de administratie Planning en Statistiek. Deze en andere omgevingsfactoren kan u vinden in het eenloketstatistiek via de website <http://aps.vlaanderen.be>

Josée Lemaître
Directeur-generaal

Inhoudstafel

Voorwoord	3
Inhoudstafel	5
1. Inleiding	7
2. Materiaal en methoden	8
2.1 Materiaal	8
2.2 Methoden	8
2.2.1 Centrale begrippen	8
2.2.2 Afbakeningen	10
3. Resultaten	12
3.1 Gewesten	12
3.1.1 Totaal van in- en uitwijkingen in steden en gemeenten	12
3.1.2 Interne en externe migratie	13
3.1.3 Intergewestelijke migraties	14
3.1.4 Buitenlandse migratie	17
3.1.5 Migratie-intensiteit	18
3.2 Provincies	19
3.2.1 Interne migratie	19
3.2.2 Externe migratie	20
3.3 Arrondissementen	21
3.3.1 Interne migratie	21
3.3.2 Externe migratie	22
3.4 Gemeenten	23
3.4.1 Alle leeftijden	23
3.4.2 Leeftijdsgroep 18-24 jaar	25
3.4.3 Leeftijdsgroep 25-29 jaar	27
3.4.4 Leeftijdsgroep 30-39 & 0-9 jaar	29
3.4.5 Leeftijdsgroep 55-74 jaar	31
3.4.6 Leeftijdsgroep 75-plus	33
3.5 Zones Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	35
3.5.1 Alle leeftijden	35
3.5.2 Leeftijdsgroep 18-24 jaar	42
3.5.3 Leeftijdsgroep 25-29 jaar	47
3.5.4 Leeftijdsgroep 30-39 & 0-9 jaar	53
3.5.5 Leeftijdsgroep 55-74 jaar	59
3.5.6 Leeftijdsgroep 75-plus	65
4. Besluiten	70
4.1 Belangrijkste vaststellingen	70
4.2 Aandachtspunten	72

1. Inleiding

Zoeken jonge gezinnen de stad op of verhuizen ze veeleer naar een landelijke gemeente? Ontvolken de grotere Vlaamse steden of lonkt omgekeerd de stad? Wie komt naar de stad, en wie wijkt uit? Is er migratiedruk op het randgebied van de grote steden? En wat dan met de Vlaamse Rand rond Brussel? Verliest die haar inheemse bevolking en komen er buitenlanders in de plaats? Wijken Vlamingen overigens massaal uit naar het groenere en de goedkopere Waalse bodem?

Ziehier enkele vragen die sinds jaar en dag de aandacht hebben van het beleid. Zeerzeker wil ook de Vlaamse overheid op dit belangrijke terrein van het wonen regelend en zorgzaam optreden, juist omdat hier spitse maatschappelijke vraagstukken verknoopt liggen. Denken we daarbij aan thema's als het betaalbaar wonen in een veilige en rustige omgeving, de optimale regeling van het woonwerkverkeer, het waarborgen van een gelijke en efficiënte toegang tot allerlei voorzieningen of het veiligstellen van de schaarse open ruimte naast het scheppen van ruimte voor economische activiteiten.

Ijkpunt van het beleid is vaak het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen¹, dat in algemene termen het kader biedt voor de duurzame ruimtelijke ontwikkeling van Vlaanderen tot 2007. Tal van bepalingen hierover zijn geregeld in de decreten houdende de ruimtelijke planning van 17 december 1997 en van 6 mei 1999. Centrale uitgangspunten van dit structuurplan zijn het tegengaan van de stedelijke leegloop en het vrijwaren van de open ruimte op het platteland. Terugkeer naar de stad lijkt wel het parool.² Vraag is uiteraard of de spontane evolutie inzake migraties tussen steden en gemeenten strookt met deze beleidsoptie. Zijn de grotere centrumsteden opnieuw aantrekkelijk en is er minder druk op de buitengemeenten?

Dit zijn alvast de centrale vragen die we als leidraad kunnen meenemen voor de navolgende analyse. Meteen sluit dit voornemen mooi aan bij een voorgaande publicatie over dit onderwerp in de reeks *Stativaria*, met name het nummer 24 over de "In- en uitwijking in Vlaamse steden en gemeenten. Analyse naar leeftijd en ruimtelijke structuren voor de periode 1996-1998".

Onderhavige studie is evenwel niet helemaal een replica van de voorgaande studie omwille van volgende drie verschilpunten:

- 1) het aanhouden van een stelselmatig onderscheid tussen interne en externe migratie, waarbij 'interne migratie' verwijst naar de inwijking vanuit of uitwijking naar een andere Belgische stad of gemeente, en 'externe migratie' naar de immigratie vanuit of emigratie naar het buitenland;
- 2) introductie van een dynamisch perspectief door het opvolgen van de jaarlijkse evoluties inzake migratiebalans van diverse in- en uitwijkingen tussen 1995 en 2002;
- 3) een toegespitste aandacht voor de evoluties inzake de migratiebalans voor elk der dertien centrumsteden volgens de classificatie van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Zeer in het bijzonder geven we verslag van de jaarlijkse saldi uit interne of externe migratie voor onderscheiden ambtelijke of beleidsmatige ruimtelijke structuren en voor de afzonderlijke steden en gemeenten, en dit voor welgekozen leeftijdsgroepen. Dit alles moet toelaten de meer en minder aantrekkelijke gebieden voor diverse leeftijdsgroepen in kaart te brengen en recente trends op dit vlak aan te duiden.

¹ Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Integrale versie, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1998; Beleidsnota Ruimtelijke Ordening 1999-2004, ingediend door de heer Dirk Van Mechelen, Vlaams minister van Economie, Ruimtelijke Ordening en Media (1999-2004), Vlaams Parlement, 12 januari 2000; Toelichting bij de gedeeltelijke herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (12 december 2003), Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003.

² Zie de *Stadsmonitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden. Overzicht indicatoren – Editie 2004*, cfr. <http://www.thuisindestad.be> (luik Stadsmonitor).

2. Materiaal en methoden

2.1 Materiaal

Sedert 1988 steunt het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) op de gegevens van het Rijksregister van de natuurlijke personen om haar bevolkingscijfers op te maken.

Het Rijksregister is een computerbestand dat in “real time” wordt beheerd. Gegevens uit de gemeentelijke bevolkingsregisters over al de burgers die rechtmatig in het land verblijven worden erin samengebracht, zoals geboorten en overlijdens, wijzigingen in de burgerlijke staat, veranderingen van nationaliteit of van verblijfplaats, enz. Het real time beheer staat borg voor een snelle en accurate opslag van de gegevens.

Meer in het bijzonder omvat het Rijksregister kenmerken van alle Belgen en van alle in de gemeente geregistreerde vreemdelingen. De gegevens van het buitenlandse diplomatieke personeel dat in België verblijft en ook de gegevens over de asielzoekers ingeschreven in het wachtregister maken in principe ook deel uit van het Rijksregister, maar worden niet als zodanig vrijgegeven. Vanzelfsprekend ontbreken ook de gegevens van de illegaal in het land verblijvende vreemdelingen.

De administratie Planning en Statistiek beschikt over twee soorten van bronnen betreffende de toestand en de loop van de bevolking: enerzijds de desbetreffende tabellen met rechte tellingen van de Rijksregistergegevens die het NIS jaarlijks publiceert (inzonderheid de diverse tabellen 00.04 over de bevolking naar leeftijdsgroepen en geslacht, de diverse tabellen 00.83 over de loop van de bevolking, de tabel 00.87 aangaande in- en uitwijking naar herkomst of bestemming en leeftijdsgroep, en de tabel 00.89 aangaande inwijking, uitwijking en migratiebalans per geslacht en nationaliteitsgroepen), anderzijds de jaarlijkse cd-rom van het NIS met de volledig geanonimiseerde atomaire bevolkingsgegevens zoals opgeslagen in de bestanden van het Rijksregister.

De beschikking over de atomaire bevolkingsgegevens op cd-rom, met zowel een beschrijving van kenmerken van de natuurlijke personen in het land als van de diverse bewegingen die de loop van de bevolking uitmaken, laat een meer gedetailleerde analyse toe doordat a) eigen classificaties kunnen aangemaakt worden in functie van de vraagstellingen, b) meerdere dimensies naar eigen inzicht kunnen gekruist worden.

2.2 Methoden

2.2.1 Centrale begrippen

Onderhavige studie focust op de gemeentegrensoverschrijdende migraties van de natuurlijke personen ingeschreven in het Rijksregister. Hierbij hanteren we de gebruikelijke nomenclatuur van het NIS, die in haar brochures de volgende toelichting geeft bij de gebruikte termen ³:

- Als ‘**migrant**’ wordt beschouwd de persoon die van gewone (officiële) verblijfplaats verandert.
- ‘**Migratie**’ is de verandering van gewone verblijfplaats; in tegenstelling tot de voorgaande term kan de migratie meer dan één beweging van een persoon gedurende de beschouwde periode – doorgaans een jaar – inhouden (als een persoon verscheidene malen migreert binnen de gemeente in het observatiejaar, dan zijn in de NIS-tabellen vanaf het jaar 1997 al deze migraties inbegrepen, in tegenstelling tot vroeger).

³ NIS, Bevolking en huishoudens. Loop van de bevolking en migraties in 2001, pp. 1-7.

- Een migratie die de gemeentegrens overschrijdt is, naargelang de referentiegemeente van waaruit men deze verandering van de gewone verblijfplaats bekijkt, een ‘**inwijking**’ of een ‘**uitwijking**’.
- De inwijking in een bepaalde stad of gemeente vanuit een andere stad of gemeente van België, en ook de uitwijking naar een andere stad of gemeente van België worden gerekend tot de ‘**interne migratie**’; het betreft hier een ‘interne immigratie’ of een ‘interne emigratie’, ook wel ‘binnenlandse inwijking’ of ‘binnenlandse uitwijking’.
- De inwijking in een bepaalde stad of gemeente vanuit het buitenland, en ook de uitwijking naar het buitenland – dwz. een ander land dan België – worden gerekend tot de ‘**externe migratie**’; het betreft hier een ‘externe immigratie’ of een ‘externe emigratie’, ook wel ‘buitenlandse inwijking’ of ‘buitenlandse uitwijking’.
- De ‘**buitenlandse uitwijking**’ is een gecorrigeerde maat, waarbij ook rekening is gehouden met de ‘**ambtshalve geschrapte personen**’ (na officiële vaststelling van hun vertrek uit de gemeente door het schepencollege) en met de ‘**heringeschreven personen**’ (in het jaar volgend op de schrapping of heringeschreven in een andere gemeente). In menige NIS-tabel wordt de balans van de ambtshalve geschrapte personen min de heringeschreven personen verrekend in de externe emigratie. Volgens het NIS spoort dit met wat men in de meeste gevallen vaststelt, namelijk “dat het bij geschrapte personen die niet opnieuw worden ingeschreven, meestal gaat om buitenlanders die naar hun land van herkomst zijn teruggekeerd, zonder dat zij het gemeentebestuur hebben verwittigd.”⁴
- Het verschil tussen de in- en uitwijking wordt weergegeven in een balans of **migratiesaldo**. Dit saldo kan zowel in absolute aantallen als in een cijfer per duizend eenheden van de gemiddelde bevolking uitgedrukt worden, waarbij de ‘gemiddelde bevolking’ eenvoudigweg het rekenkundig gemiddelde is van de bevolking aan het begin (1 januari) en aan het einde (31 december) van het observatiejaar. Meer in het bijzonder laat zich het onderscheid maken tussen het ‘**interne migratiesaldo**’ of de balans van de interne inwijking en de interne uitwijking; het ‘**externe migratiesaldo**’ of de balans van de externe inwijking en de externe uitwijking (na correctie voor ambtshalve schrappingen en herinschrijvingen); en tenslotte het ‘**totale migratiesaldo**’ of de balans van de totale inwijking (intern + extern) en de totale uitwijking (intern + extern). Deze saldi laten zich zinvol berekenen voor gemeenten en voor diverse aggregaten van gemeenten.
- De som van de in- en uitwijking duidt op de ‘**intensiteit**’ van de gemeentegrensoverschrijdende migratie. Hoe hoger de som, hoe meer gemeentegrensoverschrijdende verhuisbewegingen, des te hoger ook de intensiteit. De maat laat zich vooral zinvol interpreteren als een relatieve maat, dwz. uitgedrukt per duizend eenheden van de (gemiddelde) bevolking. Het spreekt voor zich dat van twee gemeenten met gelijke migratiesaldi, de gemeente met de hoogste gemeentegrensoverschrijdende migratie-intensiteit het meest aan verandering onderhevig is. In het bijzondere geval van een nulsaldo, zou men derhalve kunnen gewagen van een zwak dynamisch evenwicht bij lage intensiteit en een sterk dynamisch evenwicht bij hoge intensiteit.
- De ‘**interne intensiteit**’ verwijst naar de intensiteit van de migratiebewegingen binnen België. Op het niveau van gemeenten kan de maat simpelweg bepaald worden; op een geaggregeerd niveau echter moet rekening gehouden worden met dubbeltellingen (omdat een ‘interne inwijking’ in gemeente A kan samenvallen met een ‘interne uitwijking’ in gemeente B van hetzelfde aggregaat). ‘**Externe intensiteit**’ anderzijds slaat op de som van buitenlandse in- en uitwijkingen.

⁴ NIS, Bevolking en huishoudens. Loop van de bevolking en migraties in 2001, p.7.

2.2.2 Afbakeningen

2.2.2.1 Leeftijdsgroepen

Bij de bepaling van de leeftijd werd enkel het geboortjaar en niet de volledige geboortedatum in aanmerking genomen. Het verschil tussen observatiejaar en geboortjaar levert dus iemands leeftijd. Zo gerekend zullen alle personen van hetzelfde geboortjaar op 31 december van het observatiejaar de betreffende leeftijd bereikt hebben.

Volgende leeftijdsgroepen worden in aanmerking genomen:

- 18-24 jaar (jongeren)
- 25-29 jaar (goede twintigers / volle twintigers)
- 30-39 & 0-9 jaar (jonge gezinnen)
- 55-74 jaar (senioren)
- 75 jaar en meer (bejaarden)

Tussen haakjes staan korte labels die in de navolgende tekst alternatief als aanduiding van de betreffende leeftijdsgroep worden gebruikt. Uiteraard betreft het hier zelfgekozen wimpels die niet altijd de volle lading dekken. Zo bijvoorbeeld is één op tien inwoners (11%) van het Vlaamse Gewest in de leeftijdsgroep 30 tot 39 jaar geregistreerd als alleenstaande (Rijksregister, stand op 1-01-2003), wat niet onaanzienlijk is. Niettemin kan men er geredelijk van uitgaan dat de labels min of meer een dominant en relevant kenmerk in die leeftijdsgroep aanduiden.

In Stativaria 24 werd in navolging van het door het *Centre d'étude de Gestion Démographique pour les Administrations Publiques* (GéDAP, UCL) gehanteerde classificatiesysteem de groep der 'jonge gezinnen' gedefinieerd als de samengestelde leeftijdsgroep '25-34 & 0-9 jaar'.⁵ Inmiddels is uit onderzoek gebleken dat in de periode 1999-2001 de leeftijdscategorieën waarop de meeste gezinnen uit de stad wegtrekken zijn: 0 tot 9 jaar en 29 tot 39 jaar.⁶ Ook een aan dit rapport voorbereidende analyse toonde aan dat de cesuur tussen 'goede twintigers' en 'jonge gezinnen' thans veeleer bij de 30 dan bij de 25 jaar moet gelegd worden. De groep der 'goede twintigers' (25-29 jaar) vertoont immers een ander migratiepatroon dan de 'dertigers' (opeenvolgend de 30-34 jarigen en de 35-39 jarigen), waarvan het migratiepatroon wel mooi spoort met dat van de 'jonge kinderen' (0-9 jaar). Dit betekent concreet dat het samenvoegen van 25-29 jarigen met 30-34 jarigen aan elkaar tegengestelde migratiebewegingen vermag uit te vlakken, wat tot foutieve conclusies zou leiden. Voor ons alvast een voldoende reden om de klassengrenzen te verleggen van '25 tot 34 jaar' naar '30 tot 39 jaar'. Vermelden we nog dat in een recente APS-studie dezelfde classificatie werd aangehouden bij de opbouw van de 'jonge gezinnenindex'.⁷

2.2.2.2 Zones van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

In het luik over de gewenste ruimtelijke structuur voor Vlaanderen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wordt de afbakening van stedelijke gebieden en van het buitengebied nader omschreven⁸. In stedelijke gebieden overheerst de dichte bebouwing en is het wenselijk om er diverse activiteiten waaronder de woonfunctie te concentreren. Het 'stedelijk gebied' is aldus een beleidsmatig begrip. Daartegenover staat het 'buitengebied' waarin de open ruimte overweegt en ten aanzien waarvan een

⁵ Eggerickx T & Poulain M. *Searching for permanent demographic indicators in order to monitor sustainable development of cities*. UCL, GéDAP-bijdrage voor de European Population Conference, Den Haag, september 1999.

⁶ Thaens K, De Corte S, Raymaekers P, Vandekerckhove B. *Studie naar de migratiebewegingen van en naar de grote steden in de drie Belgische gewesten*. Persdossier 2003, Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

⁷ Valcke S & Zanders J. *Demografische evolutie van de 13 centrumsteden de voorbije 20 jaar ('83-'03)*. MVG/APS-dossier, 2004; zie: http://aps.vlaanderen.be/statistiek/dossiers/2004-06_stedelijke-omgeving.htm

⁸ Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Integrale versie. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1998, deel 2.

meer terughoudend beleid wordt voorgesteld m.b.t. bijkomende ruimte voor woningbouw en economische activiteiten.

Op basis van de stedelijke uitrustingsgraad en het voorzieningenniveau, van het belang van het stedelijke gebied voor de omgeving en voor Vlaanderen en op basis van hun interne stedelijke structuur, worden gemeenten of delen van gemeenten beleidsmatig onderverdeeld in vier categorieën⁹:

- grootstedelijke gebieden (grootstad en gebied eromheen);
- regionaalstedelijke gebieden (regionale stad en gebied eromheen);
- structuurondersteunende kleinstedelijke gebieden: goed uitgeruste kleine steden qua voorzieningen;
- kleinstedelijke gebieden op provinciaal niveau: behoorlijk of zwak uitgeruste kleine steden qua voorzieningen.

De grens van het stedelijke gebied stemt meestal niet overeen met de administratieve gemeentegrens. Vaak wordt echter een meer praktische en vereenvoudigde indeling gehanteerd, waarbij een stad of een gemeente op basis van haar dominante structuurkenmerken aan één welbepaalde structuurzone wordt toegevoegd.¹⁰ Deze praktische indeling is ook hier gevolgd.

Tabel 2.1 geeft de acht vereenvoudigde structuurzones die binnen het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen kunnen onderscheiden worden. Zoals men merkt is hierbij ook de ‘Vlaamse Rand’ rond Brussel als een aparte zone afgebakend. Alle 14 gemeenten die tot dit gebied behoren zijn opgesomd.

Tabel 2.1 Indeling van de 308 gemeenten van het Vlaamse Gewest in gebieden van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

RSV-zone	Aantal	Voorbeelden
Grootstad	2	Antwerpen, Gent
Regionale stad ¹¹	11	Aalst, Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout
Kleinstedelijk- Structuurondersteunend (SO)	20	Diest, Lier, Oudenaarde, Tongeren, Waregem, ...
Kleinstedelijk-provinciaal (PROV)	24	Asse, Blankenberge, Boom, Maaseik, Temse, ...
Grootstedelijk (rand)gebied	19	Aartselaar, De Pinte, Destelbergen, Kontich, Merelbeke, ...
Regionaalstedelijk gebied	20	Denderleeuw, Diepenbeek, Jabbeke, Oud-Turnhout, Zonhoven, ...
Buitengebied	198	Heuvelland, Kalmthout, Ternat, Voeren, Wortegem-Petegem, ...
Vlaamse Rand	14	Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppeem, Zaventem

⁹ Voor de afbakening hiervan is geput uit verschillende wetenschappelijke analyses, zie: Van der Haegen H., Pattyn M., *Stedelijke structuren en hiërarchieën in België*, in Ruimtelijke Planning, Afl.9, 1983; Van Hecke E., m.m.v. Van der Haegen H., *Hiërarchie van de stedelijke kernen in Vlaanderen*. Studie uitgevoerd in opdracht van AROHM, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, mei 1997.

¹⁰ AROHM, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

¹¹ De verzameling van steden gegroepeerd onder ‘grootstad’ en ‘regionale stad’ vormen samen de 13 Vlaamse centrumsteden, focus van het stedenbeleid voor de coördinerende ministers; zie <http://www.thuisindestad.be>.

3. Resultaten

3.1 Gewesten

3.1.1 Totaal van in- en uitwijkingen in steden en gemeenten

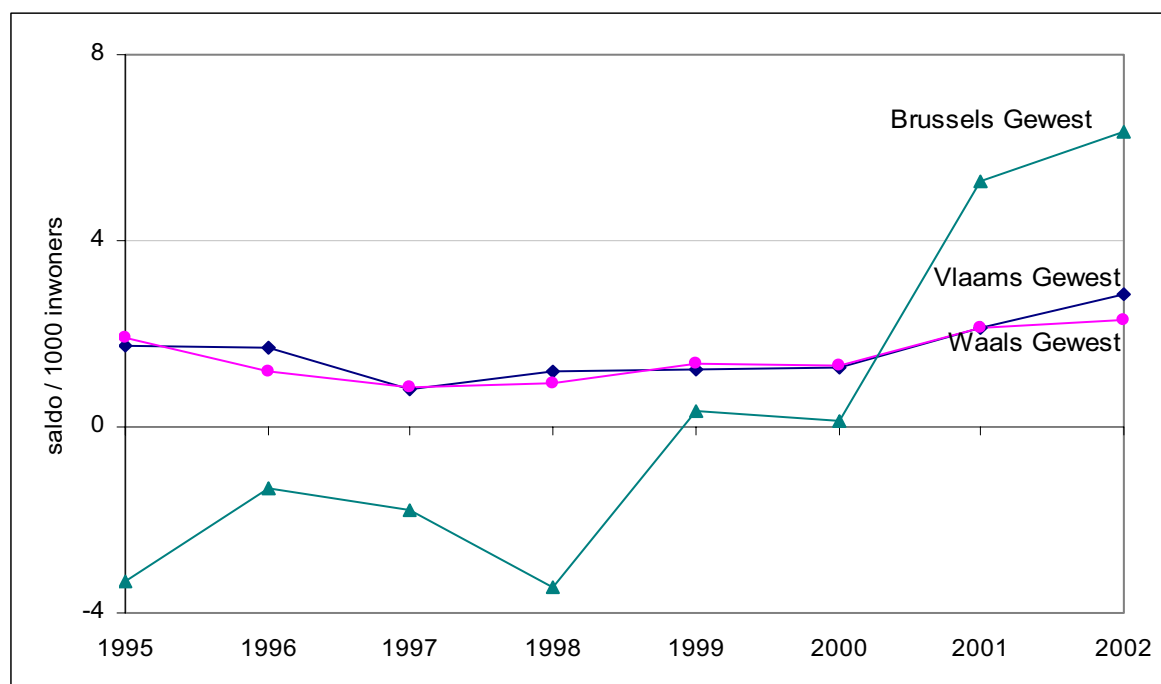
Tabel 3.1 Totaal van de in- en uitwijkingen in steden en gemeenten van het Vlaamse Gewest anno 2002, absolute en relatieve cijfers

	Aantal	Per duizend inwoners (‰)
Inwijkingen	257.128	43.0
Uitwijkingen	239.993	40.1
Saldo	+17.135	+2.9

Bron: NIS, Rijksregister, Tabel 00.83 AT, Loop van de bevolking in 2002.

In de loop van het jaar 2002 werden in totaal iets meer dan 257.000 inwijkingen in Vlaamse steden en gemeenten geregistreerd tegenover bijna 240.000 uitwijkingen¹². Het saldo is derhalve positief, wat maakt dat Vlaanderen een netto aangroei door migratie kende dat jaar, gelijk aan 2,9 per duizend eenheden van de bevolking.

Grafiek 3.1 Migratiesaldo per duizend inwoners per jaar en per gewest, periode 1995-2002

Bron: NIS, Rijksregister, Tabel 00.83 AT.

Voor elk jaar tussen 1995 en 2002 wordt voor de Vlaamse regio een lichte netto aangroei uit migratie vastgesteld. Wallonië kent nagenoeg dezelfde jaarlijkse netto aangroei gerekend per duizend inwoners van haar bevolking. In het hoofdstedelijke gewest daarentegen is het saldo omgeslagen, van overwegend negatief in de negentiger jaren naar duidelijk positief in het nieuwe decennium.

¹² Gecorrigeerd voor herinschrijvingen en ambtshalve schrappingen, zie hoger.

3.1.2 Interne en externe migratie

Op het niveau van de gewesten valt het saldo uit ‘interne migratie’ samen met de netto in- of uitstroom tussen de gewesten; het saldo van de ‘externe migratie’ geeft aan of zich in de regio al of niet meer nieuwkomers uit het buitenland vestigen dan omgekeerd inwoners naar het buitenland vertrekken.

Tabel 3.2 Intern, extern en totaal migratiesaldo per gewest van België in 2002, per duizend inwoners (%)

	Intern	Extern	Totaal
Vlaams Gewest	+0.5	+2.3	+2.9
Waals Gewest	+1.5	+0.8	+2.3
Brussels Gewest	-8.2	+14.6	+6.3
Het Rijk	0	+3.0	+3.0

Bron: NIS, Rijksregister, Tabel 00.83 AT, Loop van de bevolking in 2002.

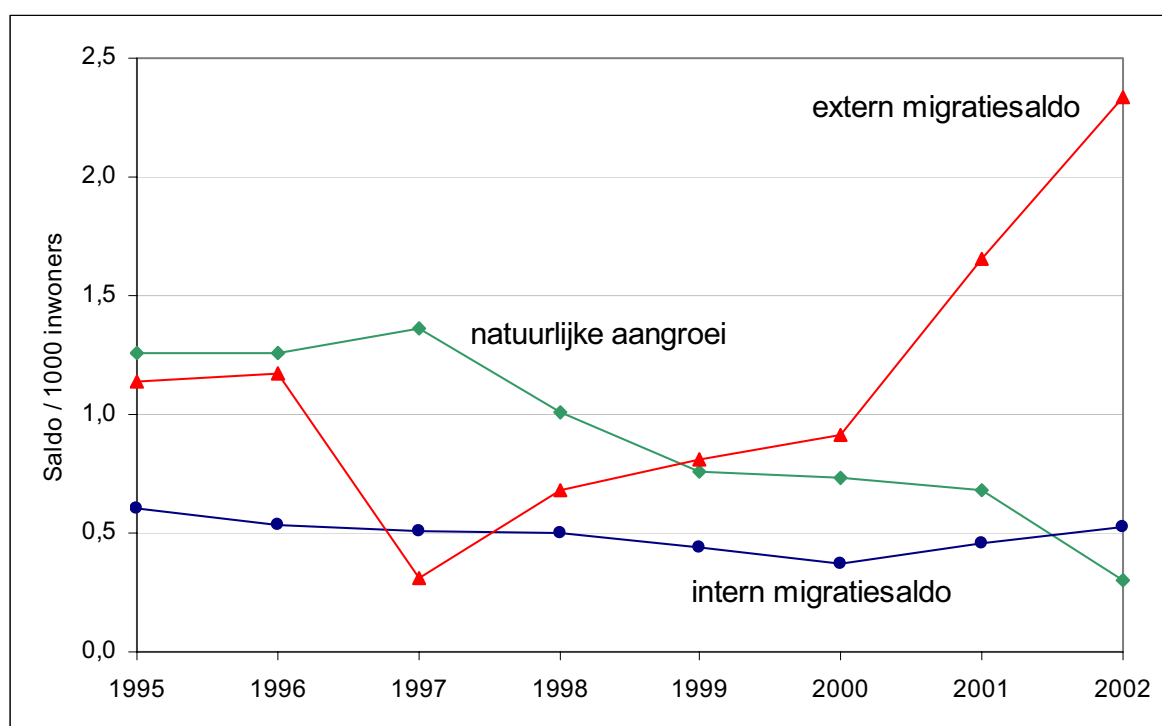
In het Vlaamse Gewest wordt zowel voor de interne als voor de externe migratie een positief saldo waargenomen. Duidelijk is wel dat de netto aangroei van de bevolking door migratie in de eerste plaats op rekening komt van de externe migratie.

In het Waalse Gewest zijn beide saldi eveneens positief, maar hier komt net andersom de interne migratie op de eerste plaats. De netto inwijking vanuit de andere gewesten van het land is er het sterkst, zowel in absolute aantallen als gerekend per duizend eenheden van de bevolking.

In het Brusselse Gewest is de zaak gecompliceerder: het interne migratiesaldo is naar verhouding sterk negatief en duidt derhalve een stadsvlucht aan; het externe migratiesaldo daarentegen is opvallend positief dermate dat deze netto inwijking vanuit het buitenland meer dan voldoende compenseert voor de stadsvlucht en derhalve finaal bijdraagt tot de relatief sterke aangroei door migratie van de bevolking van het hoofdstedelijke gewest.

Bekeken over de periode van acht jaar tussen 1995 en 2002 worden voor het Vlaamse Gewest slechts lichte wijzigingen vastgesteld in het jaarlijkse interne migratiesaldo (zie figuur infra). Dit saldo van de intergewestelijke migratiestromen is steeds lichtjes positief ten bate van het Vlaamse Gewest en vertoont na de lichte terugloop tussen 1995 en 2000 een aangehouden lichte toename in de laatste twee jaar. De curve van het externe migratiesaldo daarentegen laat evenwel belangrijkere verschuivingen zien, met een opvallende toename van de netto instroom van migranten uit het buitenland na de eeuwwende. Ter vergelijking wordt in de figuur ook nog de curve van de natuurlijke aangroei toegevoegd, wat uitdrukking geeft aan het saldo van geboorten en sterfgevallen per duizend eenheden van de bevolking. Ook hier is in elk observatiejaar het saldo licht positief, maar de curve is duidelijk neerwaarts gericht. Waar halfweg de negentiger jaren de natuurlijke aangroei nog de eerste component was van de – weliswaar zeer matige – bevolkingsgroei in Vlaanderen, is zij in 2002 de derde component, na de externe én na de interne migratie.

Grafiek 3.2 Natuurlijke aangroei en saldi uit de intergewestelijke en de externe migratie, Vlaams Gewest 1995-2002, in ‰

Bron: NIS, Rijksregister, Tabel 00.83 AT.

3.1.3 Intergewestelijke migraties

3.1.3.1 Balans van de migratiestromen tussen de gewesten

Tabel 3.3 Balans van de interne migratiesaldi tussen de gewesten van België anno 2002

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	Balans
Vlaams Gewest*		-1.598	+4.754	+3.156
Waals Gewest*	+1.598		+3.335	+4.933
Brussels Gewest*	-4.754	-3.335		-8.089

*Gewest van waaruit (het teken van) het saldo bekeken wordt.

Bron: NIS, Rijksregister, Tabel 00.87, Loop van de bevolking in 2002.

Nadere analyse toont aan dat de positieve intergewestelijke migratiebalans voor het Vlaamse Gewest in het observatiejaar 2002 (+3.156 eenheden) uitsluitend op rekening komt van de netto inwijking vanuit het Brusselse Gewest (+4.754) die immers de netto uitstroom naar Wallonië ruimschoots overtreft (-1.598).

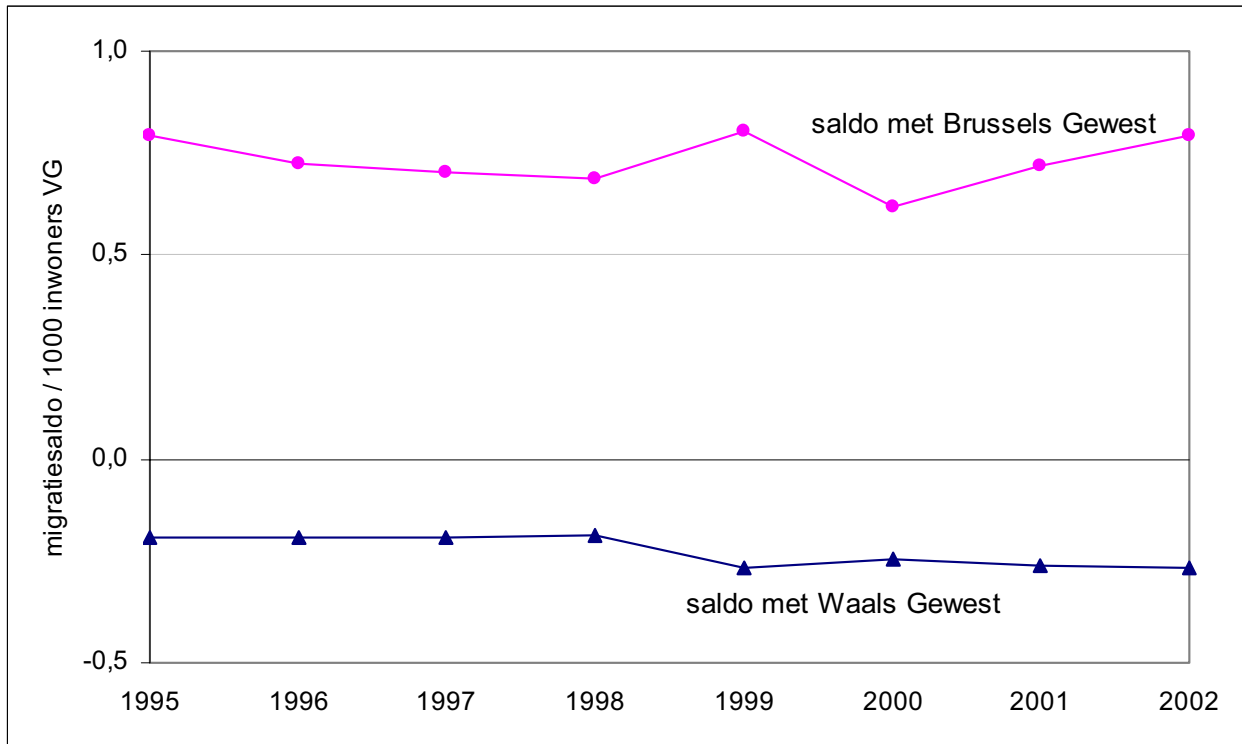
Het Waalse Gewest is op haar beurt per saldo een aantrekkelijke vestigingsplaats voor zowel migranten vanuit Vlaanderen (+1.598) als vanuit Brussel (+3.335).

De hoofdstad tenslotte verliest per saldo inwoners, zowel aan Vlaanderen (-4.754) als aan Wallonië (-3.335), met in absolute cijfers een lichte netto voorkeur voor Vlaanderen.

Hierbij kan opgemerkt worden dat anno 2002 de intensiteit van de migratiestromen tussen het Vlaamse Gewest en de hoofdstad (4,5‰) dubbel zo hoog ligt dan deze tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest (2,2‰). Evenzo ligt de intensiteit van de migratiestromen tussen het Waalse Gewest en de hoofdstad (7,2‰) merkelijk hoger dan deze tussen het Waalse en het Vlaamse Gewest (3,9‰).¹³

De onderstaande figuur bekijkt het saldo van de intergewestelijke migraties voor alle jaren tussen 1995 en 2002.

Grafiek 3.3 *Intergewestelijk migratiesaldo van de jaarlijkse migraties tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest alsmede tussen het Vlaamse en het Brusselse Gewest, gerekend per duizend inwoners van het Vlaamse Gewest (VG), periode 1995-2002*

Bron: NIS, Rijksregister, Tabel 00.83 AT, Loop bevolking 2002.

Een vrijwel constante netto instroom vanuit Brussel naar Vlaanderen wordt vastgesteld gekoppeld aan een iets geringere netto uitstroom van Vlaanderen naar Wallonië.

¹³ Gerelateerd resp. aan de bevolkingen van het Vlaamse en het Waalse Gewest.

3.1.3.2 Migraties tussen Vlaanderen en Brussel

Tabel 3.4 Intergewestelijk migratiesaldo tussen Vlaamse en het Brusselse Gewest per leeftijdsgroep (in % leeftijdsgroep Vlaams Gewest), selecte jaren

	1995	2000	2001	2002
18-24 jaar	-0,6	-0,6	-0,4	-0,4
25-29 jaar	+0,6	-0,1	-0,3	-0,4
30-39 & 0-9 jaar	+1,8	+1,5	+1,7	+1,9
0-9 jaar	+2,0	+1,9	+2,2	+2,4
55-74 jaar	+0,6	+0,4	+0,4	+0,4
75-plus	+0,4	+0,2	+0,2	+0,2
Totale bevolking	+0,8	+0,6	+0,7	+0,8

Bron: NIS, Rijksregister.

Inwoners van Brussel in de typische leeftijden van ‘jonge gezinnen’ (30-39 & 0-9 jaar) vertonen de sterkste neiging om weg te trekken uit de hoofdstad, maar ook oudere leeftijdsgroepen verlaten per saldo de hoofdstad ten bate van het Vlaamse Gewest. Jongeren daarentegen zoeken de grootstad op.

Het curiosum van de omslag bij ‘goede twintigers’ (25-29 jaar) van een positieve netto instroom in 1995 naar een negatieve netto uitstroom (gezien vanuit het Vlaamse Gewest) in de meer recente jaren, heeft wellicht te maken met het gaandeweg opschuiven van de gezinsvorming naar iets latere leeftijd.¹⁴ Halfweg de jaren negentig vertoont die leeftijdsgroep min of meer het patroon van de leeftijdsgroep van de ‘jonge gezinnen’ (30-39 & 0-9 jaar) en inzonderheid ook van de ‘jonge kinderen’ (0-9 jaar) om nadien alsmaar dichter aan te leunen bij het patroon van de ‘jongeren’ (18-24 jaar).

3.1.3.3 Migraties tussen Vlaanderen en Wallonië

Tabel 3.5 Intergewestelijk migratiesaldo tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest per leeftijdsgroep (in % leeftijdsgroep Vlaams Gewest), selecte jaren

	1995	2000	2001	2002
18-24 jaar	+0,05	+0,3	-0,02	-0,01
25-29 jaar	-0,2	-0,5	-0,4	-0,4
30-39 & 0-9 jaar	-0,3	-0,6	-0,5	-0,6
55-74 jaar	-0,1	-0,01	-0,01	-0,1
75-plus	-0,3	-0,1	-0,2	-0,1
Totale bevolking	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3

Bron: NIS, Rijksregister.

Behoudens de paar uitzonderingen bij de 18-24 jarigen laat zich in alle leeftijdsgroepen een zwakke netto uitstroom van Vlaanderen naar Wallonië waarnemen. Gerelateerd aan de omvang van de diverse leeftijdsgroepen, is die uitstroom het sterkst in de leeftijdsgroepen van jonge gezinnen en ‘volle twintigers’. Tevens is er een aanduiding dat die uitstroom de laatste jaren iets forser is dan halfweg de jaren negentig. Niettemin blijft het vooralsnog in elke leeftijdsgroep een randgegeven.

¹⁴ Gemiddelde leeftijd van de moeder bij de 1ste geboorte, Vlaams Gewest 1997 = 27,7 jaar (Bron: NIS).

3.1.4 Buitenlandse migratie

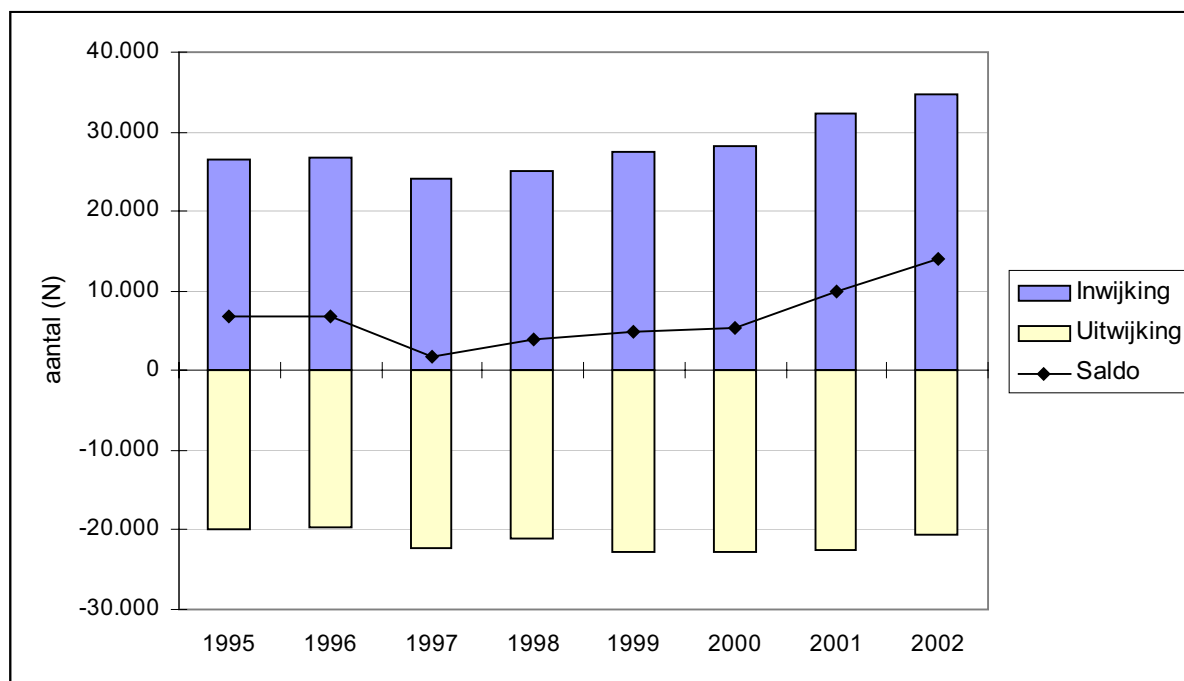
Tabel 3.6 Buitenlandse in- en uitwijkingen en extern migratiesaldo per gewest van België voor de loop van het jaar 2002, in absolute aantallen en per duizend inwoners

	Absolute aantal (N)			Cijfer promille (‰)		
	IN	UIT	Saldo	IN	UIT	Saldo
Vlaams Gewest	34.684	20.705	+13.979	5,80	3,46	+2,34
Waals Gewest	20.434	17.661	+2.773	6,08	5,25	+0,82
Brussels Gewest	27.537	13.197	+14.340	27,95	13,40	+14,56
Het Rijk	82.655	51.563	+31.092	8,00	4,99	+3,01

Bron: NIS, tabel 00.83

Nadere analyse van de buitenlandse migratie voor het jaar 2002 maakt duidelijk dat, hoewel het saldo uit externe migratie groter is in Vlaanderen dan in Wallonië, de intensiteit van de bewegingen van en naar het buitenland ietwat hoger ligt in Wallonië. Brussel als hoofdstad is bij uitstek een centrum van buitenlandse in- en uitwijkingen, gerekend per hoofd van de bevolking.

Grafiek 3.4 Evolutie van de jaarlijkse buitenlandse immigratie en emigratie in en uit Vlaanderen, per duizend inwoners van het Vlaamse Gewest, periode 1990-2002

Bron: NIS, Rijksregister.

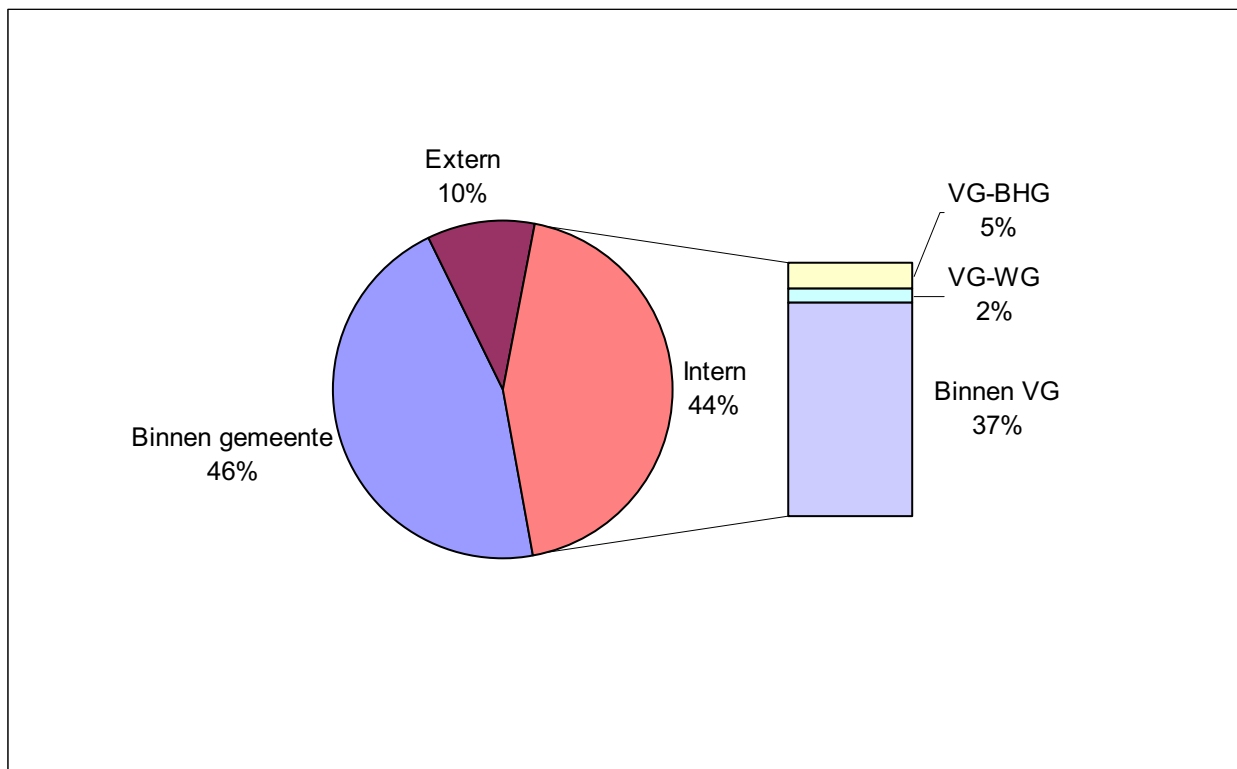
In de periode 1995-2002 wordt hierin voor het Vlaamse Gewest geen spectaculaire evolutie waargenomen. Wel is het zo dat de stijging van het saldo uit externe migratie de laatste jaren begrepen moet worden als het gecombineerd effect van een alsmaar toenemende instroom van migranten uit het buitenland met een licht teruglopende uitstroom naar het buitenland.

3.1.5 Migratie-intensiteit

De som van de in- en uitwijkingen levert de migratie-intensiteit. Maken we die berekening voor de gemeentegrensoverschrijdende migraties, dan geeft dit voor het Vlaamse Gewest in 2002 een waarde gelijk aan 49%.¹⁵ Rekenen we daarenboven ook nog de migratiebewegingen binnen de gemeente mee, dan komen we uit op 91%. Het is niet onredelijk om aan te nemen dat wie verhuist dit slechts éénmaal per jaar doet, zodat kan gesteld worden dat in 2002 nagenoeg 9% van de Vlaamse bevolking van woonst wisselde. Ter vergelijking, in Wallonië is dit 12% en in Brussel 19%.

Grafiek 3.5 geeft in die optiek de verhuispercentages weer naargelang de bestemming: een andere gewone verblijfplaats binnen dezelfde gemeente, buiten de gemeente maar binnen België (interne migratie), het buitenland (externe migratie). Daarbij is apart voor de interne migratie nog het onderscheid gemaakt tussen een gemeentegrensoverschrijdende migratie binnen het Vlaamse Gewest (binnen VG), een migratie van of naar Brussel (VG-BHG) en een migratie van of naar Wallonië (VG-WG).

Grafiek 3.5 Verdeling van de migratie-intensiteit naar type migratie, Vlaamse Gewest anno 2002 in %

Bron: NIS, Rijksregister.

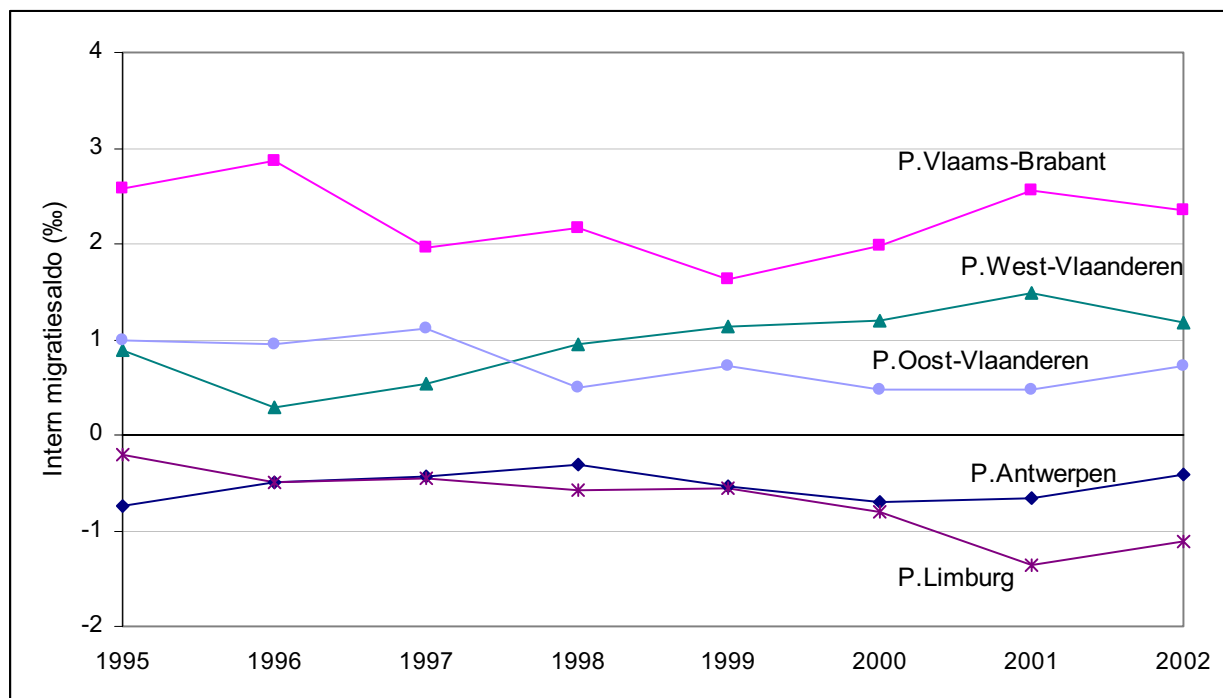
Een kleine helft van de migraties in het Vlaamse Gewest vindt plaats binnen de gemeente, de iets grotere helft betreft dan een in- of uitwijking. Eén op de tien verhuizers wijkt uit naar of wijkt in vanuit het buitenland. De kleine helft ten slotte die verhuist naar een andere gemeente binnen België, migreert hoofdzakelijk naar een andere gemeente binnen het Vlaamse Gewest, dan volgen de migratie van of naar Brussel en de migratie van of naar Wallonië.

¹⁵ Bij de berekening werden de intergewestelijke in- en uitwijkingen samengeteld, maar binnen het Vlaamse Gewest zijn enkel de inwijkingen (overigens exact gelijk aan de uitwijkingen) in aanmerking genomen.

3.2 Provincies

3.2.1 Interne migratie

Grafiek 3.6 Evolutie van het intern migratiesaldo (in %) per provincie

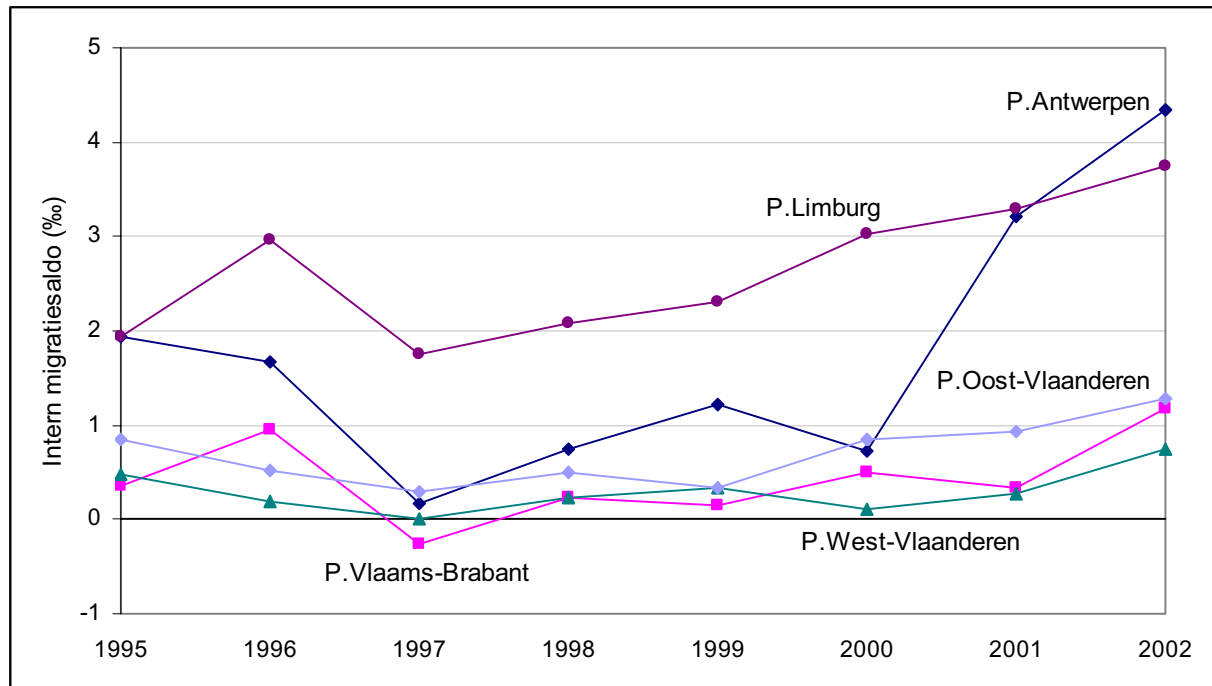
Bron: NIS, Rijksregister.

De provincies Vlaams-Brabant, West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen winnen per saldo inwoners door interne migraties tussen Belgische steden en gemeenten, en dit in alle observatiejaren. Koploper is het centraal gelegen Vlaams-Brabant.

Antwerpen en Limburg anderzijds verliezen per saldo inwoners aan andere Belgische provincies.

3.2.2 Externe migratie

Grafiek 3.7 Evolutie van het extern migratiesaldo (in ‰) per provincie

Bron: NIS, Rijksregister.

Op een uitzondering na (Vlaams-Brabant 1997) zijn alle waarden positief. Of anders gesteld, alle provincies groeien lichtjes aan door de inwijking vanuit het buitenland.

De twee provincies met de sterkste netto inwijking vanuit het buitenland zijn Antwerpen en Limburg. Opvallend is de recente steile evolutie van dit gegeven voor de provincie Antwerpen. In de overige provincies, Vlaams-Brabant inclusief, is het jaarlijkse netto overschot eerder gering.

In doorsnee zijn de positieve saldi uit externe migratie iets sterker in absolute waarde dan de saldi uit interne migratie. Dit leidt ertoe dat het totale migratiesaldo, of de som van het interne en het externe migratiesaldo, immer positief uitvalt op een marginale uitzondering na (Antwerpen 1997 = -0,3‰).

3.3 Arrondissementen

3.3.1 Interne migratie

Tabel 3.7 Evolutie van het intern migratiesaldo (in %) per arrondissement, selecte jaren

Provincie	Arrondissement ¹⁶	1995	2000	2001	2002
P. Antwerpen	A. Antwerpen	-2,7	-2,1	-1,8	-1,4
	A. Turnhout	+2,1	+0,2	+0,4	-0,2
	A. Mechelen	+1,5	+2,4	+1,6	+2,2
P. Vlaams-Brabant	A. Leuven	+4,1	+1,3	+0,7	+1,4
	A. Halle-Vilvoorde	+1,4	+2,5	+4,1	+3,1
P. West-Vlaanderen	A. Kortrijk	-0,9	-3,2	-2,1	-3,1
	A. Ieper	-1,3	-1,1	-1,2	-0,4
	A. Roeselare	+0,8	+0,5	+0,3	+0,1
	A. Tielt	+0,5	-0,3	-0,8	+0,3
	A. Brugge	+1,7	+2,2	+2,4	+1,4
	A. Diksmuide	-1,9	+2,6	-1,3	+1,6
	A. Oostende	+3,2	+7,1	+8,5	+7,9
	A. Veurne	+7,0	+10,0	+10,8	+10,4
P. Oost-Vlaanderen	A. Sint-Niklaas	+1,5	+0,8	-0,2	-0,5
	A. Dendermonde	+1,6	+0,6	+0,6	-0,2
	A. Eeklo	+0,7	+0,5	-0,6	+0,3
	A. Gent	+0,5	+0,1	+1,1	+0,6
	A. Aalst	+1,0	+0,8	+0,1	+2,0
	A. Oudenaarde	+1,3	+0,5	+0,7	+2,5
P. Limburg	A. Maaseik	-0,1	-1,6	-3,3	-3,8
	A. Tongeren	-0,4	-2,1	-2,5	-2,2
	A. Hasselt	-0,2	+0,3	+0,3	+1,0

Bron: NIS, Rijksregister.

Acht arrondissementen laten voor 2002 positieve saldi uit interne migratie optekenen tegenover veertien met negatieve saldi.

Meest markant in de tabel zijn de hoge positieve waarden voor het arrondissement Veurne. Ook het kustarrondissement Oostende laat hoge pluswaarden optekenen.

Eenduidig verlieslatende arrondissementen anderzijds zijn Antwerpen, Kortrijk, Ieper, Maaseik en Tongeren.

¹⁶ Ordening van arrondissementen per provincie volgens intern migratiesaldo 2002.

3.3.2 Externe migratie

Tabel 3.8 Evolutie van het intern migratiesaldo (in %) per arrondissement, selecte jaren

Provincie	Arrondissement ¹⁷	1995	2000	2001	2002
P. Antwerpen	A. Mechelen	+0,2	+0,2	+0,9	+1,7
	A. Turnhout	+1,7	+1,2	+2,3	+3,7
	A. Antwerpen	+2,6	+0,7	+4,4	+5,5
P. Vlaams-Brabant	A. Halle-Vilvoorde	+0,2	-0,4	+0,0	-0,3
	A. Leuven	+0,5	+1,6	+0,7	+3,0
P. West-Vlaanderen	A. Tielt	+0,8	-0,4	+0,1	+0,4
	A. Roeselare	+0,5	-0,2	-0,1	+0,4
	A. Ieper	+0,2	+0,5	-0,4	+0,5
	A. Diksmuide	+0,2	-0,5	+0,5	+0,5
	A. Brugge	+0,3	+0,5	+0,2	+0,6
	A. Veurne	+0,3	-0,2	+0,3	+0,7
	A. Kortrijk	+1,0	+0,5	+0,9	+1,0
	A. Oostende	-0,2	-0,7	+0,1	+1,3
P. Oost-Vlaanderen	A. Oudenaarde	+0,2	+0,2	+0,3	+0,2
	A. Aalst	+0,6	+0,2	+0,4	+0,3
	A. Dendermonde	+0,6	+0,2	+0,7	+0,9
	A. Eeklo	+1,4	+0,0	+0,3	+0,9
	A. Sint-Niklaas	+0,7	+1,0	+1,5	+1,4
	A. Gent	+1,2	+1,7	+1,3	+2,2
P. Limburg	A. Hasselt	+0,9	+1,3	+1,5	+2,1
	A. Tongeren	+2,5	+4,3	+4,3	+3,8
	A. Maaseik	+3,3	+4,9	+5,6	+6,6

Bron: NIS, Rijksregister.

Praktisch alle arrondissementen laten anno 2002 positieve saldi uit externe migratie optekenen; de enige uitzondering is Halle-Vilvoorde. Dit arrondissement met tal van gemeenten in de Vlaamse Rand rond Brussel, vertoont jaarlijkse saldi uit externe migratie die dicht rond de nulwaarde schommelen.

De arrondissementen met de sterkste netto inwijking vanuit het buitenland zijn Antwerpen, Turnhout, Maaseik en Tongeren.

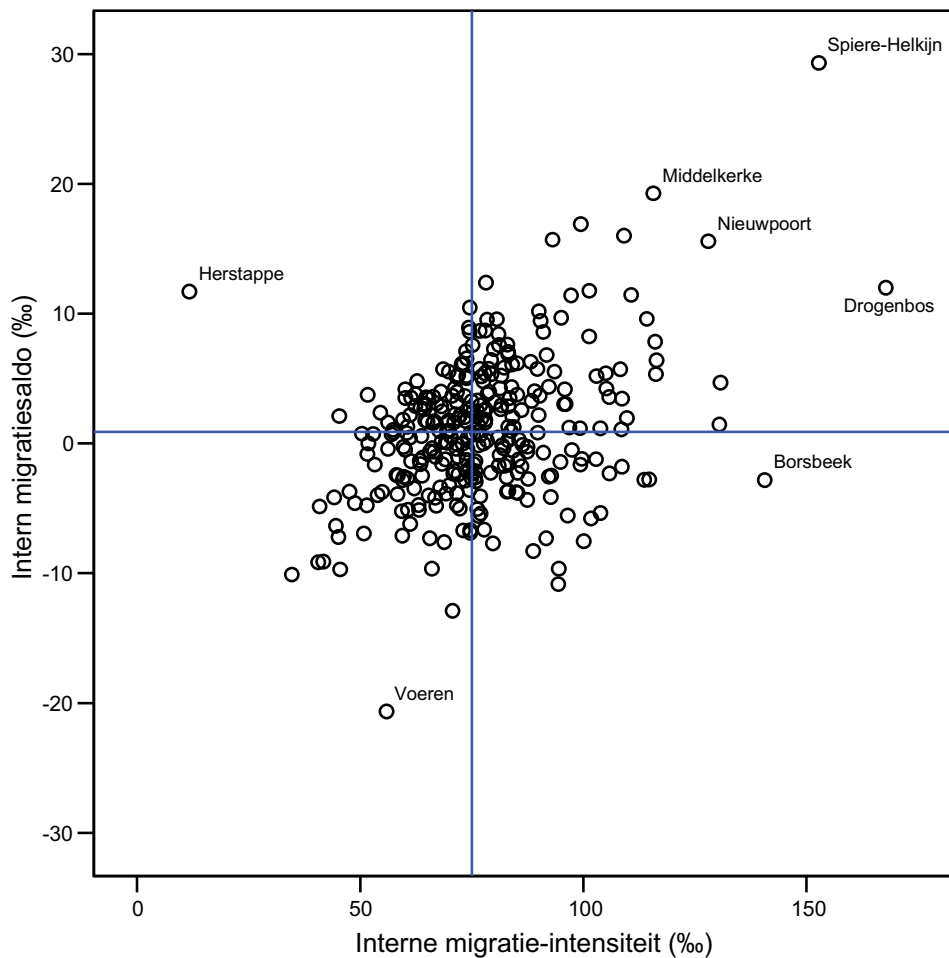
¹⁷ Ordening van arrondissementen per provincie volgens extern migratiesaldo 2002.

3.4 Gemeenten

3.4.1 Alle leeftijden

3.4.1.1 Interne migratie

Figuur 3.1 Interne migratie-intensiteit en intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, alle leeftijden

	Mediaan ¹⁸	R.G.	SD	Range
Interne intensiteit	75‰	77‰	18,3‰	12 – 168‰
Intern saldo	+0,9‰	+1,0‰	5,44‰	-21 – +29‰

Bron: NIS, Rijksregister.

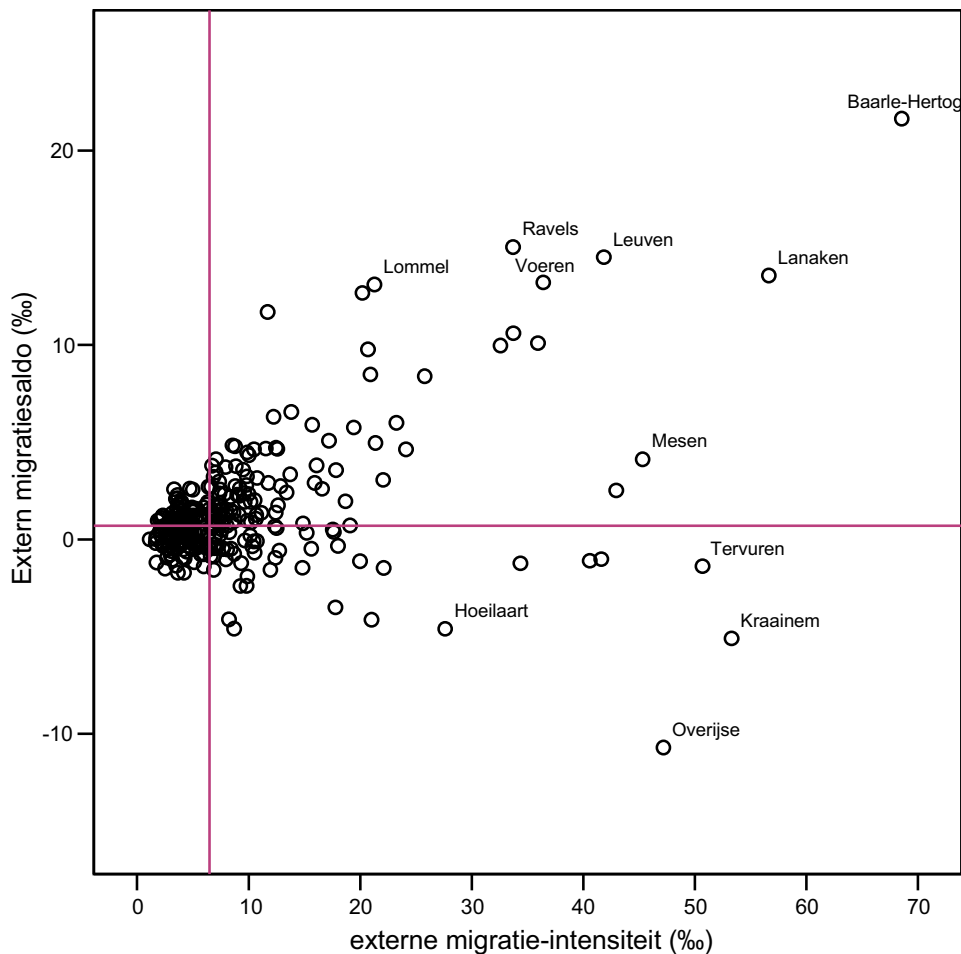
Anno 2002 varieert de gemeentelijke interne migratie-intensiteit tussen 12 (Herstappe) en 168‰ (Drogenbos). Dit zijn evenwel extreme waarden; de meeste intensiteiten situeren zich duidelijk binnen een nauwere marge omheen de centrale liggingswaarden.

De gemeentelijke interne migratiesaldi variëren tussen –20,6 (Voeren) en 29,3‰ (Spiere-Helkijn), maar ook hier clusteren de meeste waarden zich omheen de centrale liggingswaarden. De figuur vertoont tevens een wat uitwaaiend patroon, met een sterkere variatie van waargenomen interne migratiesaldi bij een hogere intensiteit.

¹⁸ De referentielijnen op beide assen in de figuur zijn bepaald door de resp. mediaanwaarden. Verder is in de tabel R.G. de afkorting voor rekenkundig gemiddelde, SD voor standaardafwijking.

3.4.1.2 Externe migratie

Figuur 3.2 Externe migratie-intensiteit en intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, alle leeftijden

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Externe intensiteit	6,5‰	9,3‰	9,6‰	1 – 69‰
Extern saldo	+0,7‰	+1,3‰	3,11‰	-11 – +22‰

Bron: NIS, Rijksregister.

Een belangrijk verschil met de voorgaande figuur zijn de lagere gemiddelde waarden voor de externe migratie-intensiteit en de naar verhouding sterke relatieve spreiding (variatiecoëfficiënt = 103%). Nog frappanter dan bij de interne saldi ook neigen de externe saldi uit te waaien bij een toenemende intensiteit.

Een centrumstad als Leuven kent zowel een relatief hoge intensiteit als een relatief hoog saldo uit externe migratie, wat wellicht te maken heeft met de jaarlijkse in- en uitstroom van buitenlandse studenten.

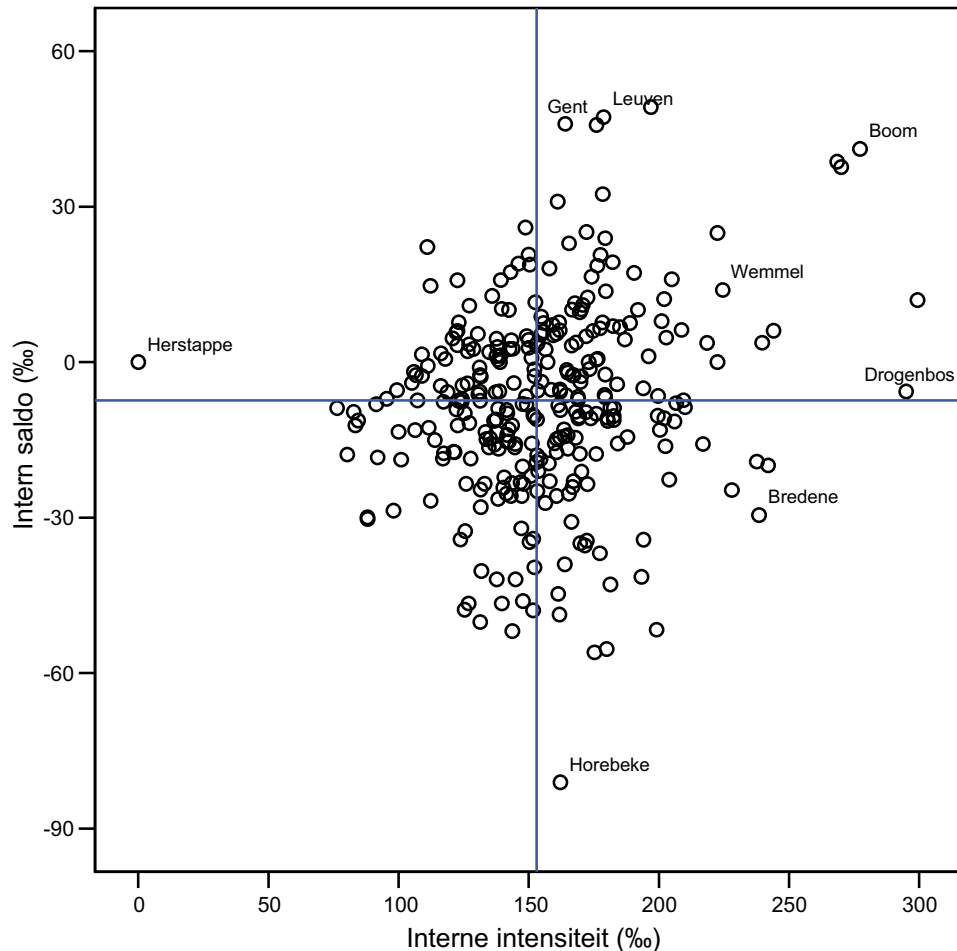
Opvallend zijn de vrij hoge externe migratie-intensiteiten in een aantal gemeenten van de Vlaamse Rand (o.a. Tervuren, Kraainem, Overijse). Ongeacht de saldi wijst dit op relatief forse bewegingen van en naar het buitenland.

Ook grensgemeenten met Nederland laten relatief hoge waarden voor zowel de externe migratie-intensiteit als het externe migratiesaldo optekenen.

3.4.2 Leeftijdsgroep 18-24 jaar

3.4.2.1 Interne migratie

Figuur 3.3 Interne migratie-intensiteit en intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 18-24 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Interne intensiteit	153‰	156‰	35,7‰	0 – 299‰
Intern saldo	-7,4‰	-7,6‰	18,71‰	-81 – +47‰

Bron: NIS, Rijksregister.

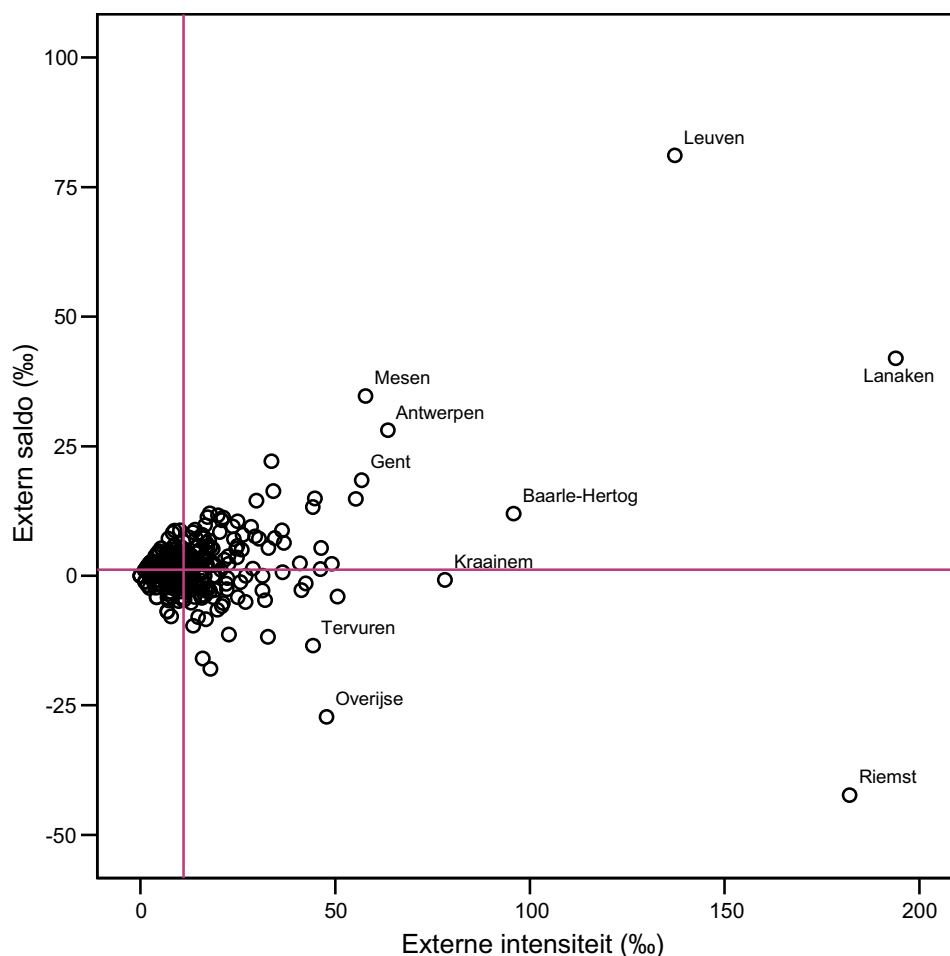
Voor sommige gemeenten worden vrij sterke interne migratie-intensiteiten waargenomen, zoals in Drogenbos (295‰) en in Spiere-Helkijn (299‰). In doorsnee ligt het niveau van de interne intensiteiten in deze jonge leeftijdsgroep dubbel zo hoog als deze berekend voor de ganse bevolking.

Ook de interne migratiesaldi variëren tussen bredere marges dan deze berekend voor de ganse bevolking, met uitersten tussen -81‰ (Horebeke) en +47‰ (Leuven), zij het met centrale liggingswaarden onder de nullijn.

Opvallend zijn de hoge positieve saldi voor de beide universiteitssteden, Leuven en Gent.

3.4.2.2 Externe migratie

Figuur 3.4 Externe migratie-intensiteit en extern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 18-24 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Externe intensiteit	11‰	16‰	20,0‰	0 – 194‰
Extern saldo	+1,2‰	+1,8‰	8,0‰	-42 – +81‰

Bron: NIS, Rijksregister.

Wat hier treft is de sterke clustering van gemeentelijke saldi en intensiteiten. Enkel een handvol steden of gemeenten zet zich apart.

Een universiteitsstad als Leuven, en in mindere mate ook multifunctionele steden als Antwerpen en Gent, trekken meer jongelui uit het buitenland aan dan ze zien vertrekken naar den vreemde. In Leuven gaat dit bovendien gepaard met een sterke dynamiek: veel jongeren komen en gaan gemeten aan de bevolkingsgrootte van die leeftijdsgroep.

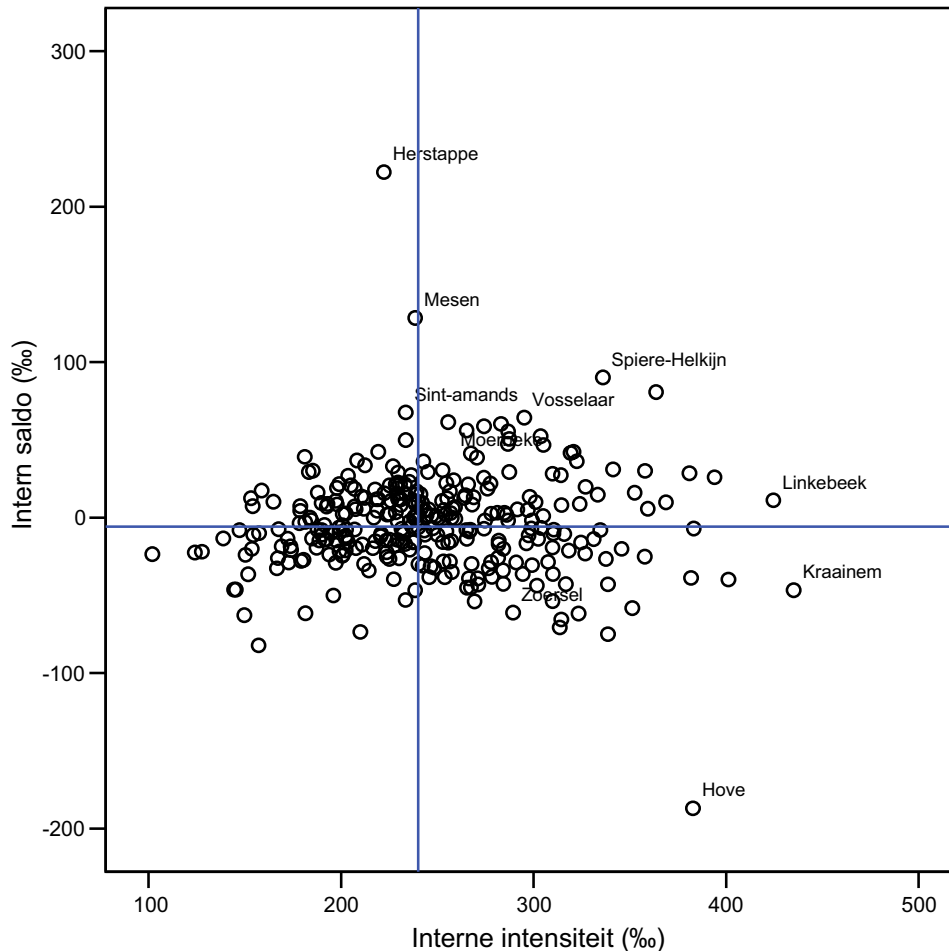
Ook bepaalde grensgemeenten zoals Mesen, Lanaken en Baarle-Hertog zijn per saldo aantrekkelijke vestigingsplaatsen voor jongeren uit het buitenland.

Gemeenten van de Vlaamse Rand rond Brussel daarentegen, zoals Beersel, Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Wezembeek-Opem en Tervuren, en verder weg ook Overijse en Hoeilaart, zien daarentegen meer jongeren naar het buitenland vertrekken dan er van daaruit toestromen.

3.4.3 Leeftijdsgroep 25-29 jaar

3.4.3.1 Interne migratie

Figuur 3.5 Interne migratie-intensiteit en intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 25-29 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Interne intensiteit	240‰	247‰	56,1‰	102 – 435‰
Intern saldo	-5,9‰	-3,4‰	32,95‰	-187 – +222‰

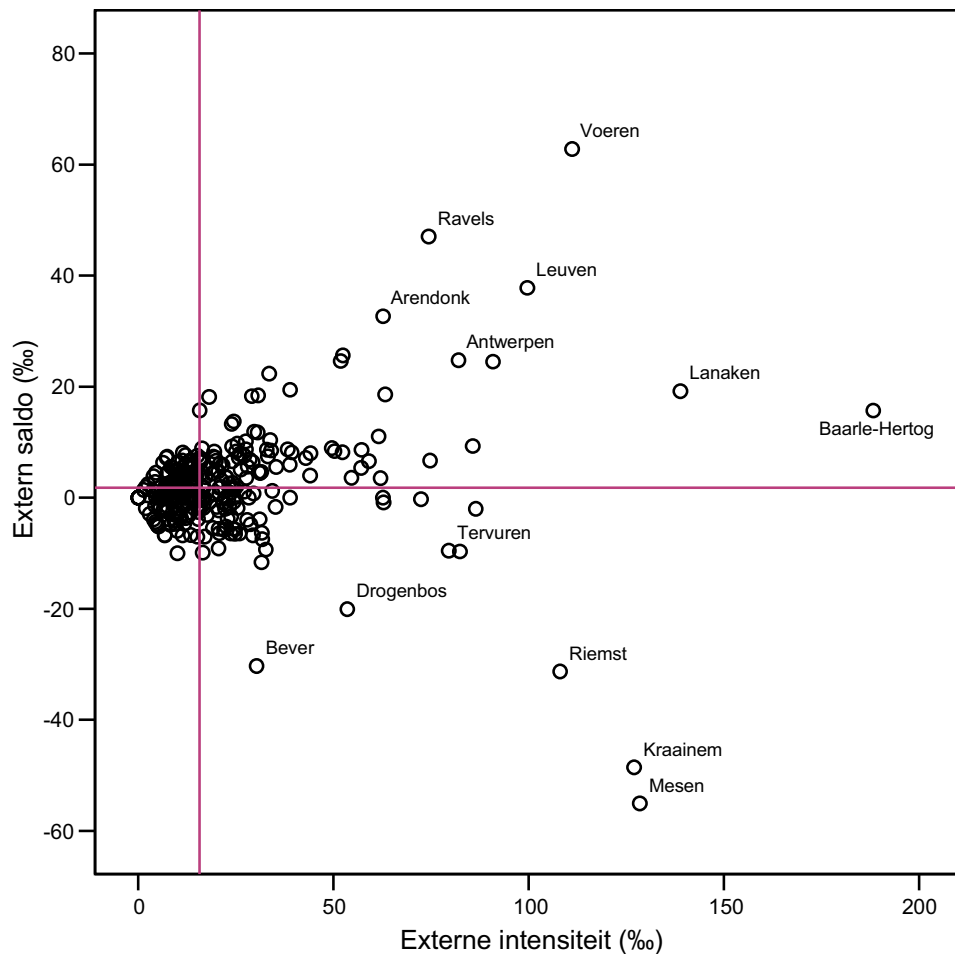
Bron: NIS, Rijksregister.

In tal van gemeenten worden hoge interne migratie-intensiteiten waargenomen wat niet hoeft te verbazen in deze bij uitstek mobiele leeftijdsgroep.

Ook de interne migratiesaldi zijn gevat binnen relatief brede marges, hetgeen – behoudens voor een zeer kleine gemeente als Herstappe – meer inhoud verschaft aan algemene kwalificaties zoals ‘aantrekkelijke’ of ‘niet-aantrekkelijke’ gemeenten. Deze globale kwalificaties mogen evenwel niet verhullen dat toevalligheden zoals het aantal beschikbare woningen of bouwgronden hierbij een rol spelen.

3.4.3.2 Externe migratie

Figuur 3.6 Externe migratie-intensiteit en extern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 25-29 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Externe intensiteit	16‰	23‰	23,5‰	0 – 188‰
Extern saldo	+1,8‰	+2,2‰	9,46‰	-55 – +63‰

Bron: NIS, Rijksregister.

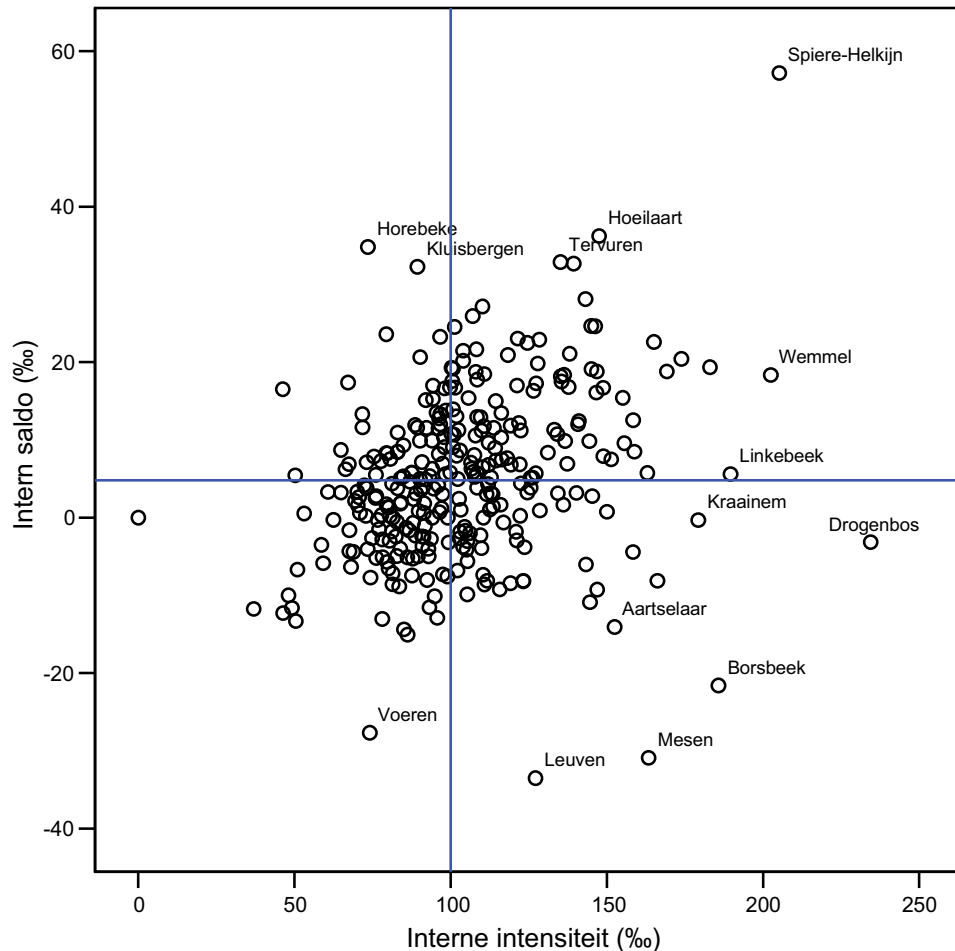
De externe migratie-intensiteit ligt bij 25-29 jarigen (16‰) naar verhouding iets hoger dan bij de 18-24-jarigen (11‰).

Relatief hoge positieve saldi worden waargenomen in een aantal grensgemeenten met Nederland (Lanaken, Hamont-Achel, Voeren), maar ook in grote steden als Leuven en Antwerpen. Een aantal gemeenten in de Vlaamse Rand vallen daarentegen op door negatieve externe saldi in combinatie met hoge intensiteiten, zoals Kraainem, Tervuren en Drogenbos.

3.4.4 Leeftijdsgroep 30-39 & 0-9 jaar

3.4.4.1 Interne migratie

Figuur 3.7 Interne migratie-intensiteit en intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 30-39 & 0-9 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Interne intensiteit	100‰	104‰	29,9‰	0 – 235‰
Intern saldo	+4,8‰	+5,2‰	10,94‰	-34 – +57‰

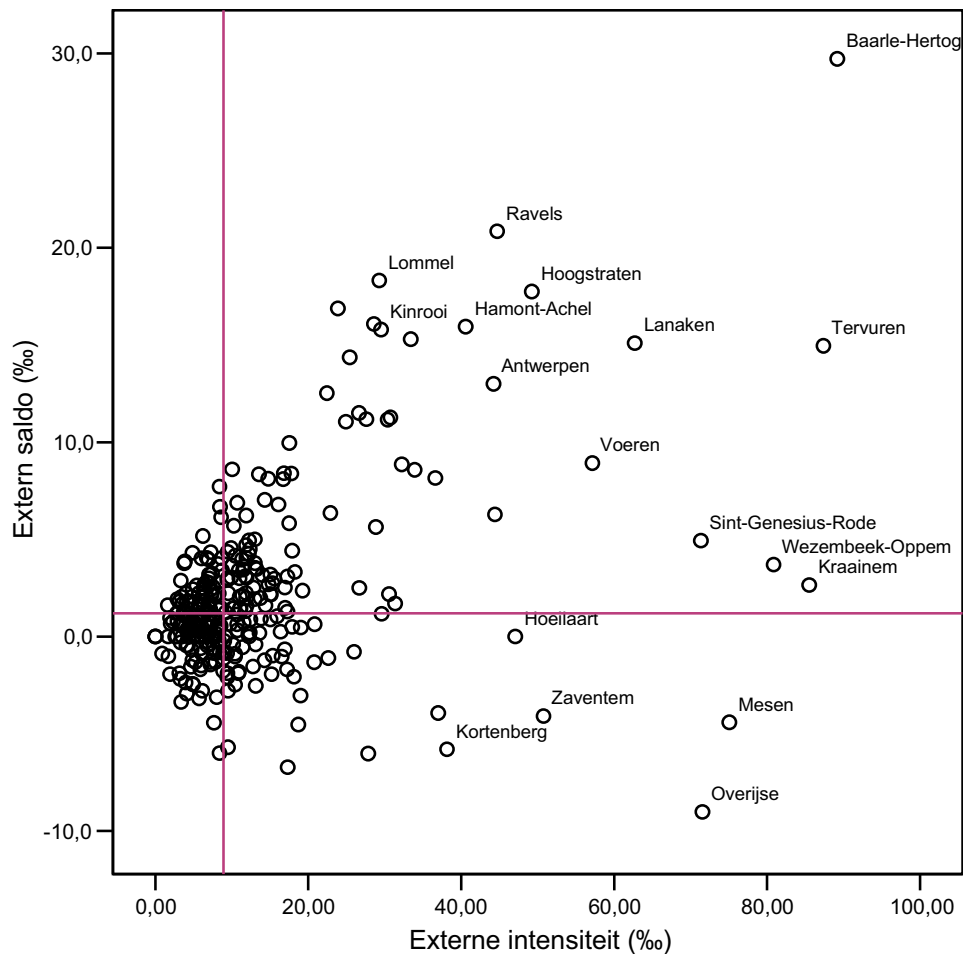
Bron: NIS, Rijksregister.

De mediaan van de interne migratie-intensiteit ligt in deze gecombineerde leeftijdsgroep al een flink stuk lager dan bij de 25-29 jarigen (100‰ versus 240‰), maar situeert zich niettemin nog boven het globale gemiddelde (100‰ versus 75‰ voor ‘alle leeftijden’). Relatief hoge intensiteiten worden waargenomen in diverse randgemeenten van de hoofdstad, met name in Wemmel, Linkebeek, Kraainem en Drogenbos.

Ook de interne migratiesaldi variëren binnen smallere marges dan het geval is in de beide jongere leeftijdsgroepen. Spiere-Helkijn lijkt wel een magneet voor jonge gezinnen, maar ook groene gemeenten als Horebeke, Kluisbergen, Boutersem en Hoeilaart, evenals het residentiële Tervuren, laten topsaldi noteren voor 2002. Bij de groep met negatieve saldi anderzijds valt Leuven op als hekkensluiter.

3.4.4.2 Externe migratie

Figuur 3.8 Externe migratie-intensiteit en extern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 30-39 & 0-9 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Externe intensiteit	9‰	13‰	14,1‰	0 – 89‰
Extern saldo	+1,2‰	+2,1‰	4,53‰	-9 – +30‰

Bron: NIS, Rijksregister.

Opnieuw profileren tal van Brusselse randgemeenten zich als gemeenten met veel verhuisbewegingen van en naar het buitenland. Voor sommige van die gemeenten is de balans licht tot matig positief, voor andere licht negatief.

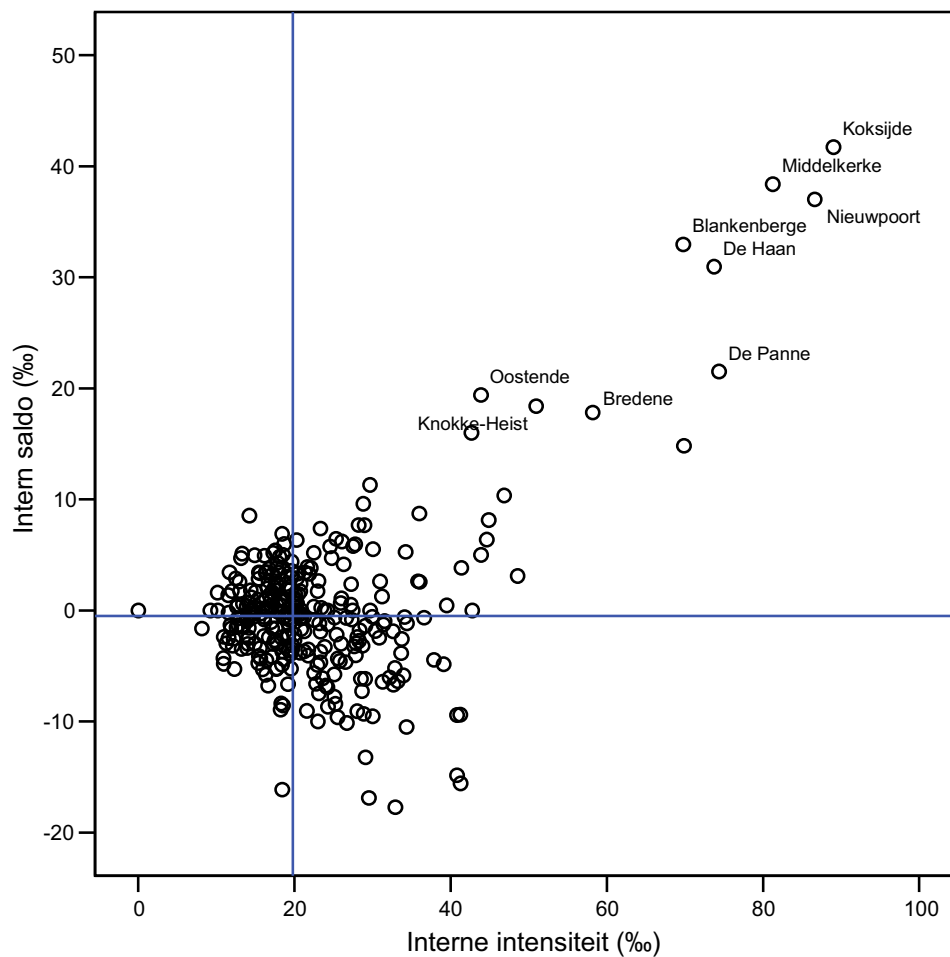
Relatief hoge positieve saldi worden wederom waargenomen in tal van Antwerpse en Limburgse grensgemeenten met Nederland. Baarle-Hertog is hierbij inderdaad een grensgeval apart.

Van de grote steden is het naar verhouding sterke positieve externe saldo voor Antwerpen (+13‰) vermeldenswaard, dat overigens net compenseert voor het negatieve interne saldo van die leeftijdsgroep (-13‰). De waarden voor Gent (+2,2‰) en Leuven (+6,3‰) zijn eveneens positief.

3.4.5 Leeftijdsgroep 55-74 jaar

3.4.5.1 Interne migratie

Figuur 3.9 Interne migratie-intensiteit en intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 55-74 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Interne intensiteit	20‰	23‰	11,8‰	0 – 89‰
Intern saldo	-0,5‰	0‰	7,0‰	-18 – +42‰

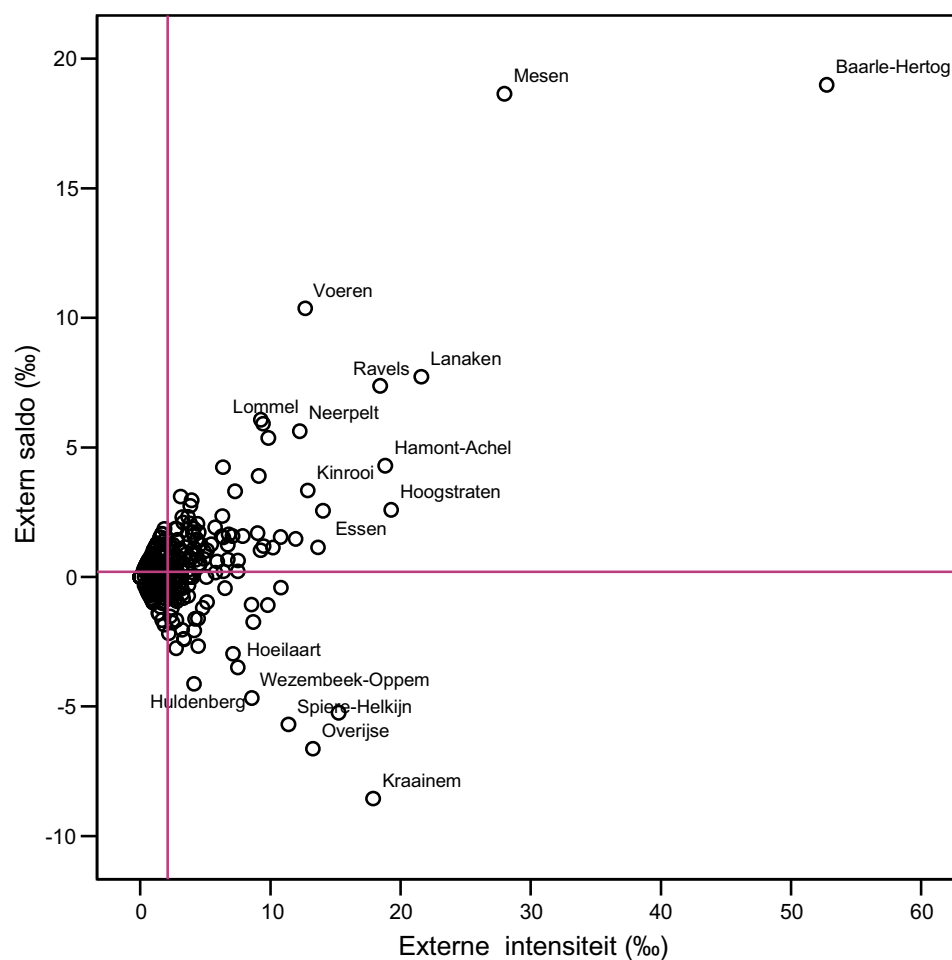
Bron: NIS, Rijksregister.

De intensiteit is fors teruggelopen en ook de saldi blijven relatief beperkt.

De figuur is vooral een routekaart voor de Belgische kust. Senioren uit het binnenland lijken wel bekoord door de magie van zon en zee.

3.4.5.2 Externe migratie

Figuur 3.10 Externe migratie-intensiteit en extern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 55-74 jaar

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Externe intensiteit	2,1‰	3,4‰	4,8‰	0 – 53‰
Extern saldo	+0,2‰	+0,4‰	2,28‰	-9 – +19‰

Bron: NIS, Rijksregister.

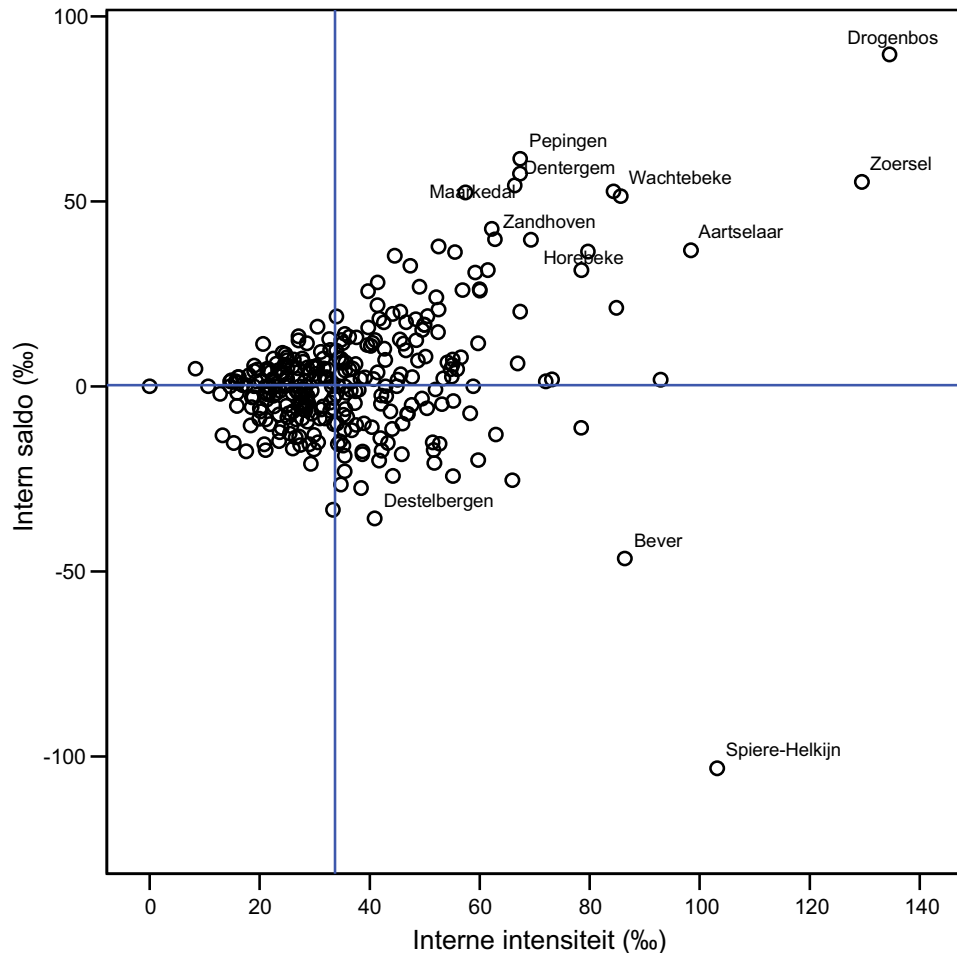
De gemiddelde intensiteit is sterk teruggelopen maar een aantal gemeenten vallen op door relatief hoge saldi en intensiteiten.

Een netto-instroom van senioren vanuit het buitenland wordt waargenomen in Antwerpse en Limburgse grensgemeenten met Nederland. Daartegenover staat de netto-uitstroom van senioren naar het buitenland in tal van gemeenten in het brede randgebied rond Brussel.

3.4.6 Leeftijdsgroep 75-plus

3.4.6.1 Interne migratie

Figuur 3.11 Interne migratie-intensiteit en intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 75-plus

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Interne intensiteit	34‰	37‰	17,9‰	0 – 153‰
Intern saldo	+0,4‰	+2,1‰	17,25‰	-103 – +90‰

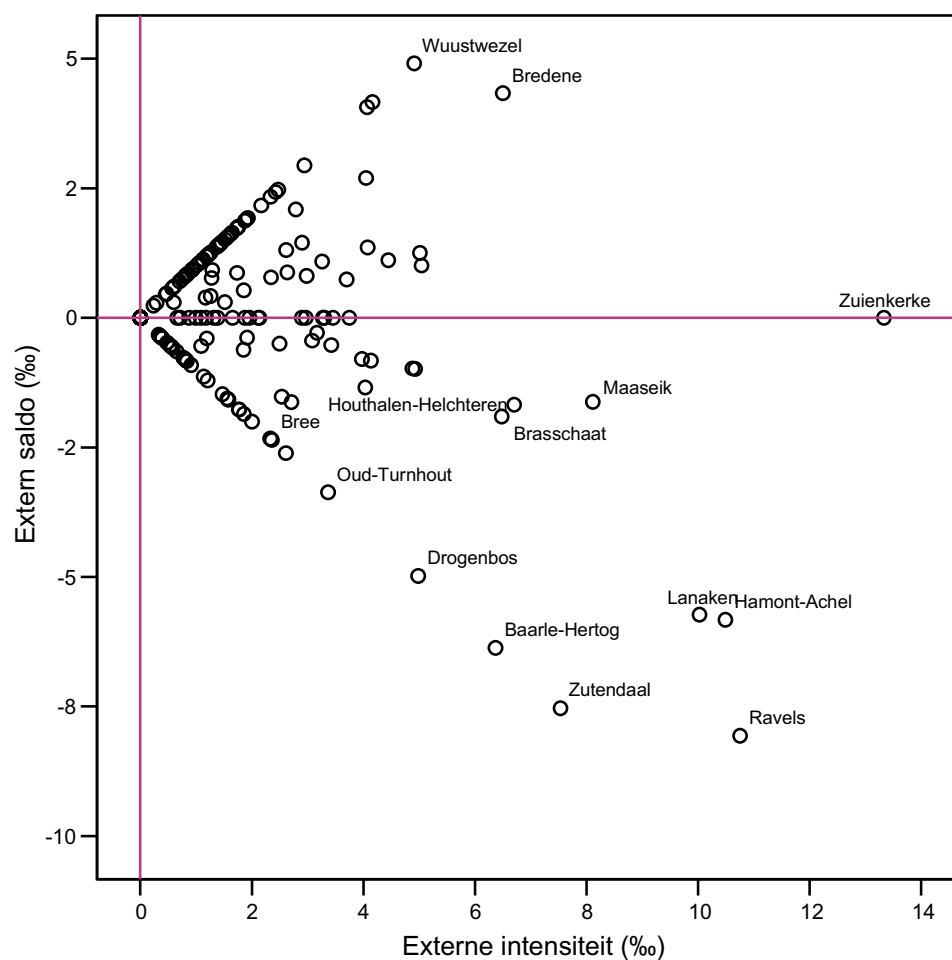
Bron: NIS, Rijksregister.

De mediaan voor de intensiteit ligt hoger dan bij de 55-74-jarigen terwijl ook de saldi opnieuw binnen bredere marges gevat zijn.

Een aantal gemeenten zetten zich apart als netto-ontvangers van bejaarden, wat kan verklaard worden uit de aanwezigheid van een bejaardentehuis. Andere gemeenten daarentegen zien per saldo bejaarden wegtrekken.

3.4.6.2 Externe migratie

Figuur 3.12. Externe migratie-intensiteit en extern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente, anno 2002, leeftijdsgroep 75-plus

	Mediaan	R.G.	SD	Range
Externe intensiteit	0‰	1,1‰	1,89‰	0 – 13‰
Extern saldo	0‰	+0,03‰	1,32‰	-8 – +5‰

Bron: NIS, Rijksregister.

De intensiteiten zijn laag en ook de saldi zijn gevat binnen beperkte marges.

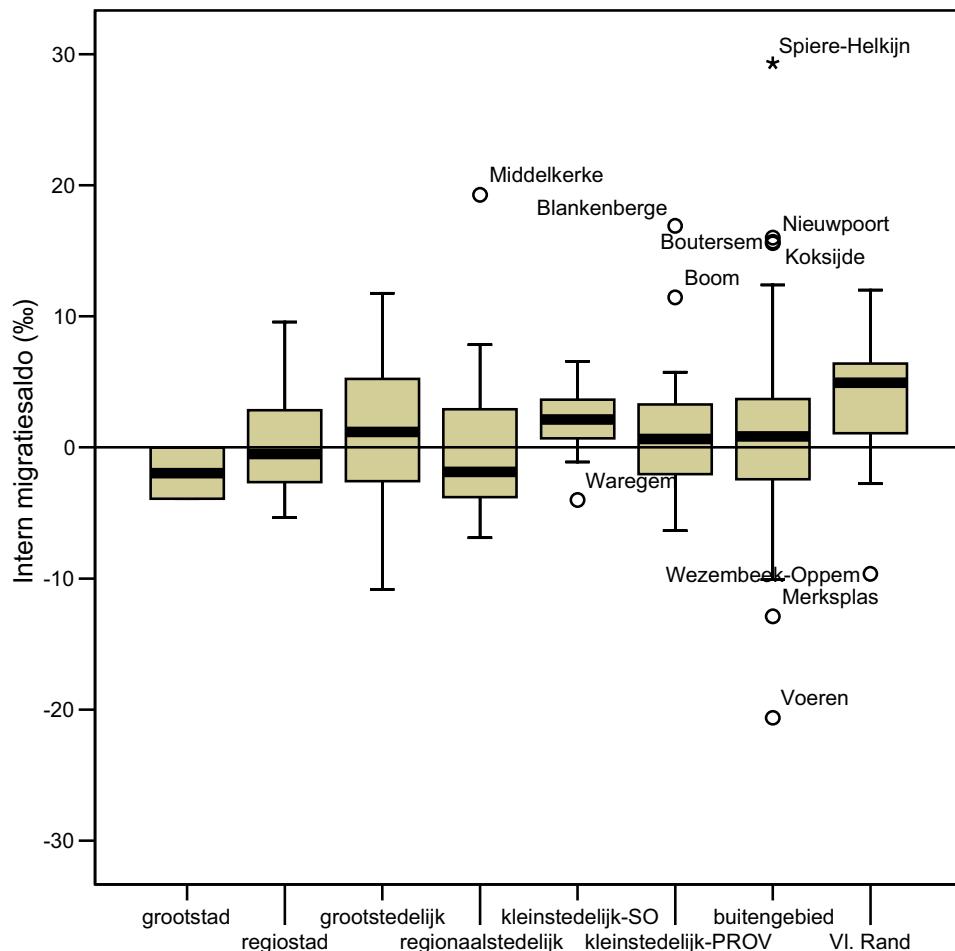
De figuur vertoont een strak uitwaaiierend driehoekspatroon. De negatieve saldi van sommige grensgemeenten met Nederland (Bree, Hamont-Achel, Lanaken, Ravels, Zutendaal) vallen op, wat alvast een zekere remigratie naar Nederland doet vermoeden.

3.5 Zones Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen

3.5.1 Alle leeftijden

3.5.1.1 Verdeling gemeentelijke interne migratiesaldi binnen RSV-zones

Figuur 3.13 Verdeling van het intern migratiesaldo per 1000 inwoners per gemeente binnen RSV-structuurgebieden, loop 2002: [alle leeftijden]¹⁹

- Mediaan interne migratiesaldi alle gemeenten = + 0.91%
- Mediaantoets: $P=0.080$ ²⁰

Bron: NIS, Rijksregister.

De figuur toont lichte – niet-significante – verschillen tussen de RSV-structuurgebieden. Positieve saldi worden in doorsnee opgemerkt in de kleinstedelijke zones, in het buitengebied en in de grootstedelijke randgebieden, inclusief de Vlaamse Rand. In de steden zelf en ook in het regionaalstedelijk randgebied is er eerder sprake van een lichte netto uitstroom via interne migratie.

¹⁹ Afgebeeld een 'boxplot' begrensd door het 1ste en 3de kwartiel, waaronder resp. 25% en 75% der naar grootte geordende waarnemingen valt, met tussen in aanduiding van de mediaan (middelste waarde); ook meer extreme waarden zijn aangeduid.

²⁰ P-waarden $< \alpha = 0.05$ zijn 'significant', dwz. de waargenomen verschillen zijn dan '(vrijwel) niet aan het toeval' toe te schrijven. Hierbij wordt elke observatie gezien als de realisatie van een kansveranderlijke (stochast). Op basis van de met de toets geassocieerde P-waarde $= 0.080 > \alpha = 0.050$ wordt besloten dat de waargenomen verschillen 'niet significant' zijn.

3.5.1.2 Evolutie interne en externe migratiesaldi binnen RSV-zones

Een meer dynamisch beeld ontstaat door de evolutie van de interne en externe migratiesaldi te volgen tussen 1995 en 2002. Zie de grafieken 3.8a en 3.8b.

Grootstad

In het grootstadsgebied (Antwerpen en Gent) is het saldo uit externe migratie van en naar het buitenland in alle jaren positief, met een opvallende opgaande trend de laatste paar jaren. Het interne migratiesaldo daarentegen is voor alle jaren negatief, zij het dat tussen 1997 en 2001 de opeenvolgende saldi alsminder negatief uitvallen wat mag duiden op een terugloop van de stadsvlucht, althans in netto termen. De opgaande lijn wordt echter niet doorgetrokken voor het jaar 2002, wat meteen de vraag oproept of de waargenomen knik opnieuw een trendbreuk aankondigt dan wel een toevallig gegeven is.

Regionale steden

In het structuurgebied van de 11 regionale steden komt een gelijkaardig beeld naar voren, zij het dat de saldi zich hier duidelijk binnen smallere marges situeren. Het saldo uit externe migratie is in alle jaren positief terwijl het saldo uit interne migratie hetzij negatief uitvalt of rond de nulwaarde schommelt. Ook hier suggereert de licht opgaande lijn tussen 1995 en 2001 een matige netto terugloop van de stadsvlucht.

Stedelijke randgebieden

Het meest opvallende gegeven voor de stedelijke randgebieden, zowel van de grootsteden als van de regionale steden, is de lichte terugloop van het interne migratiesaldo de laatste paar jaren. Interne migratie draagt niet langer wezenlijk bij tot de bevolkingsaangroei in deze gebieden.

Kleinstedelijk structuurondersteunend gebied

Deze zone vertoont over alle jaren lichte positieve saldi. In elk observatiejaar ligt het interne saldo iets hoger dan het externe saldo.

Kleinstedelijk provinciaal gebied

Meest opvallend hier zijn de lichte daling tussen 1995 en 1998 van het positieve saldo uit interne migratie enerzijds, de licht opgaande lijn tussen 1999 en 2002 van het positieve saldo uit externe migratie anderzijds. Beide lichte bewegingen maken wel dat vanaf 1998 de aangroei uit externe migratie belangrijker geworden is dan de aangroei uit interne migratie.

Buitengebied

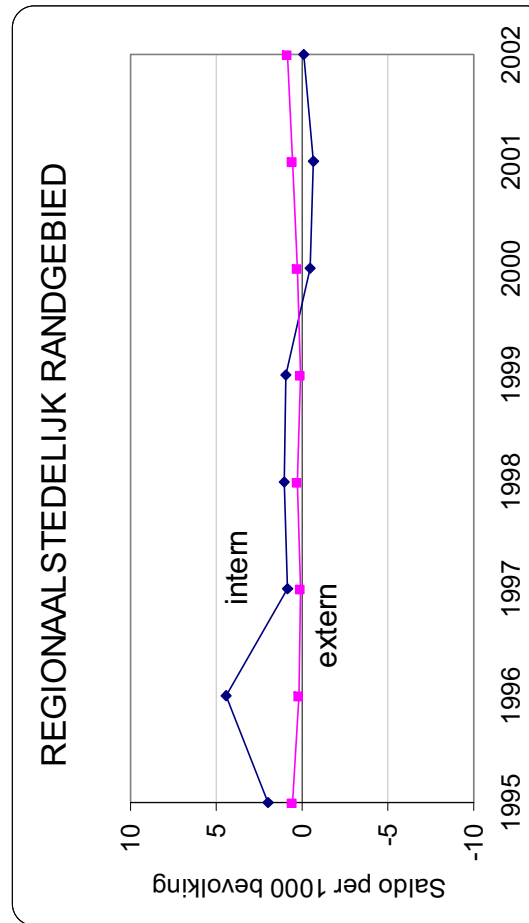
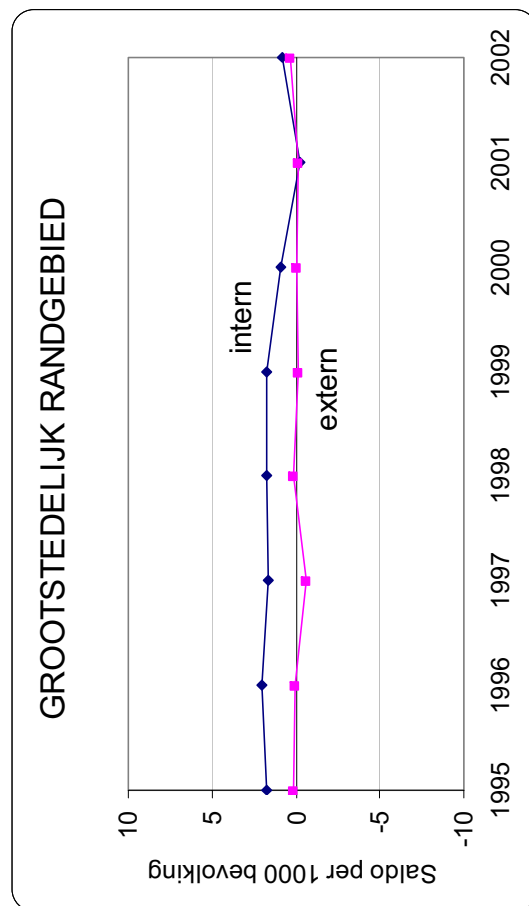
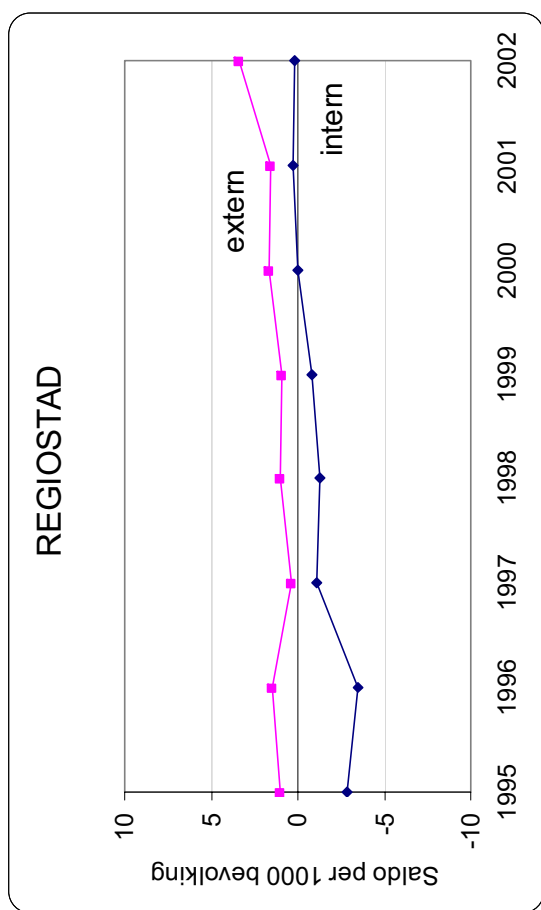
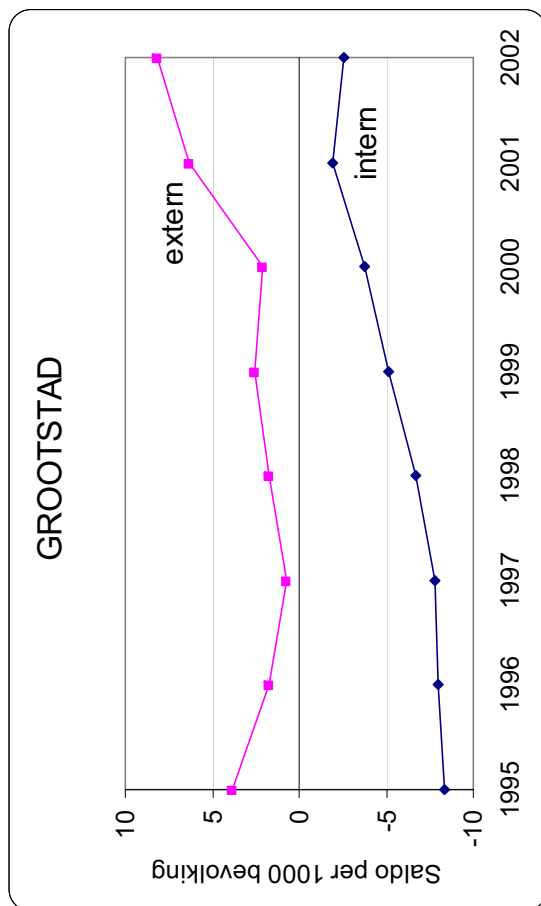
Het buitengebied laat vooral een dalende trend zien in de evolutie van het interne migratiesaldo tussen 1995 (+3,6‰) en 2001 (+0,3‰), met een lichte stijging in 2002 (+0,7‰). Het externe migratiesaldo schommelt over de gehele periode net boven de nulwaarde, waarbij opvallend voor 2001 en voor 2002 hogere waarden dan het interne migratiesaldo genoteerd worden.

Maken we de opsplitsing tussen kleine (<10.000 inwoners) en grote buitengemeenten (≥10.000 inwoners), dan reproduceert zich in de beide zones hetzelfde beeld: dalende interne migratiesaldi enerzijds, vrijwel constante externe migratiesaldi net boven de nullijn anderzijds.

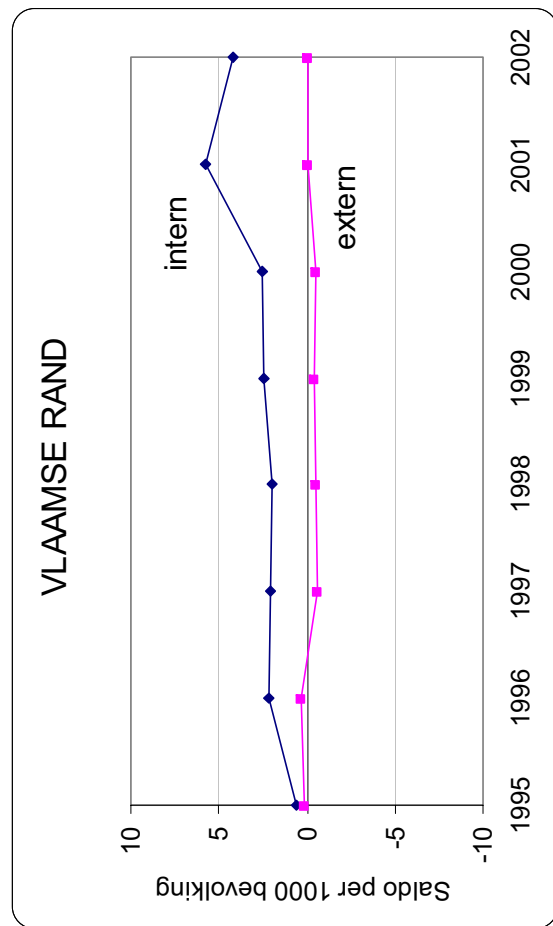
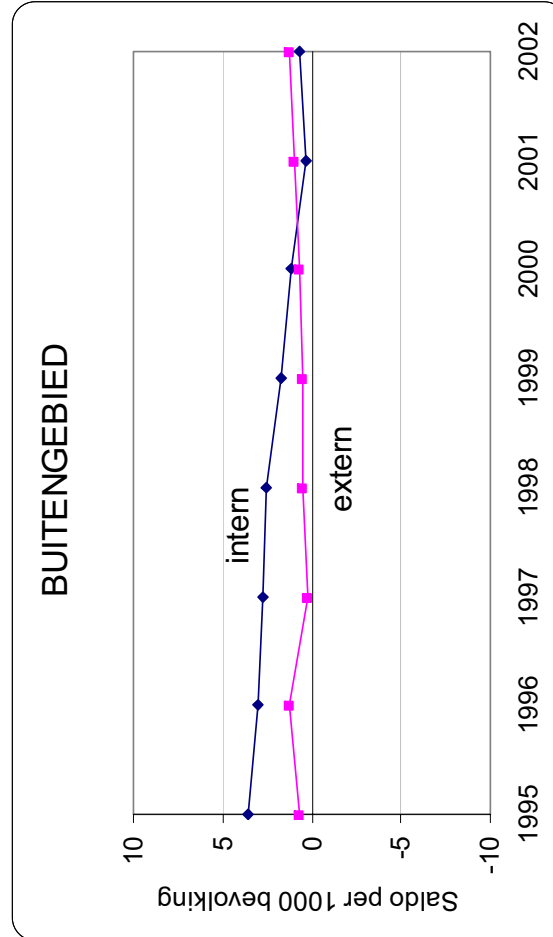
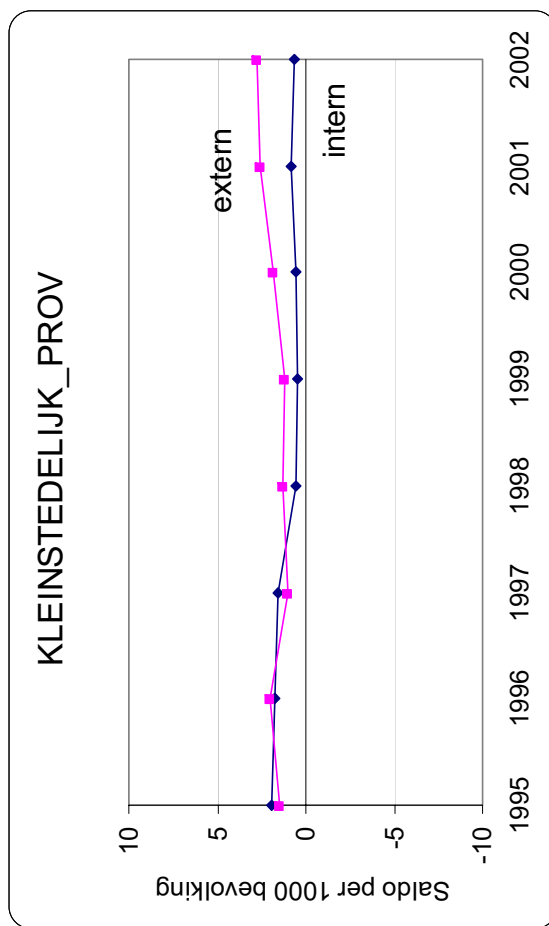
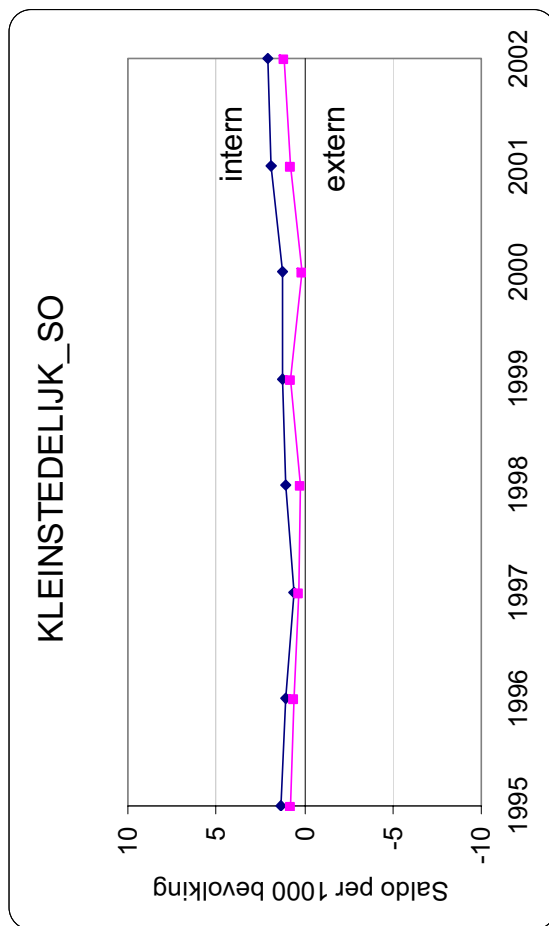
Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand kent de laatste twee jaar – in 2001 en in 2002 – een relatief sterke stijging van het immer positieve interne migratiesaldo. Het externe migratiesaldo daarentegen blijft over de hele periode rond de nulwaarde schommelen.

Grafiek 3.8a Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [alle leeftijden]

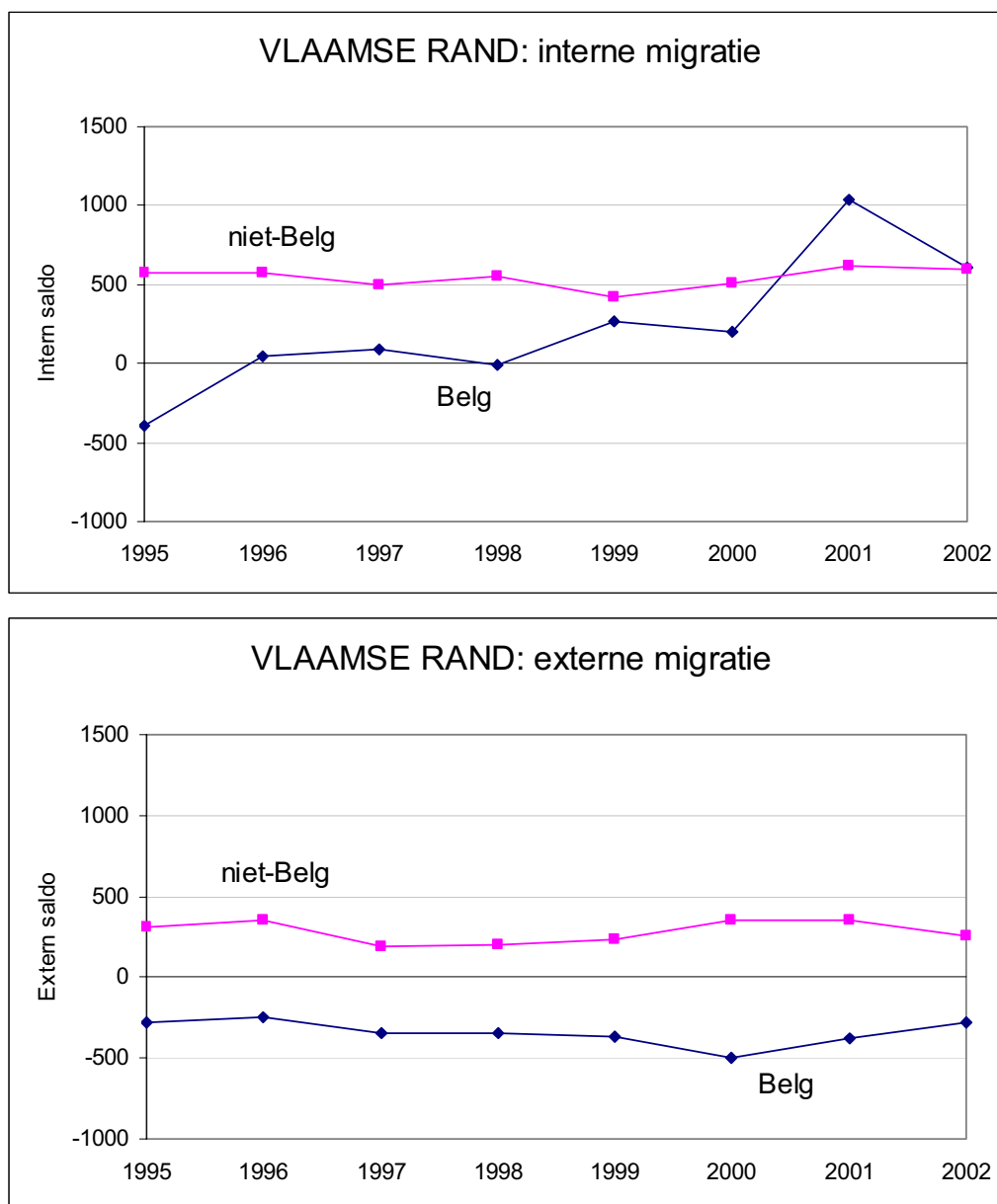

Grafiek 3.8b Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [alle leeftijden]

Volgende figuur geeft voor de Vlaamse Rand achtereenvolgens het beeld voor de interne en de externe migratie, maar dan apart voor Belgen en niet-Belgen. Absolute waarden van de saldi zijn vermeld.²¹

Grafiek 3.8c Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo bij Belgen en niet-Belgen, Vlaamse Rand 1995-2002 : [alle leeftijden]

Bron: NIS, Rijksregister.

Het saldo uit interne migratie evolueerde voor de Belgen van een negatief naar een positief saldo, wat inhoudt dat de Vlaamse Rand de laatste jaren aantrekkelijk is als vestigingsplaats voor Belgen uit een andere Belgische regio. Voor niet-Belgen anderzijds wordt in elk observatiejaar een constant en matig positief intern migratiesaldo waargenomen (plusminus 600 eenheden), o.m. vanuit Brussel (fenomeen van de getrapte migratie).

Bij de saldi uit externe migratie treft de constante netto uitwijking bij de Belgen enerzijds, mooi gecompenseerd door de netto inwijking van buitenlanders anderzijds (plusminus 300 eenheden).

²¹ Bevolking Vlaamse Rand = 280 à 290.000 eenheden.

3.5.1.3 Centrumsteden (grootsteden en regionale steden)

Tabel 3.9a Intern migratiesaldo in de Vlaamse centrumsteden (in ‰), selecte jaren: [alle leeftijden]

Gemeente *	Bevolking 2002	1995	2000	2001	2002
Leuven	89.779	-5,8	-5,1	-3,2	-5,4
Kortrijk	74.449	-2,9	-4,4	-2,5	-4,2
Antwerpen	450.592	-9,3	-4,5	-3,3	-3,9
Genk	63.073	-4,8	-5,0	-4,6	-3,7
Sint-Niklaas	68.568	-4,2	0,0	-0,4	-1,6
Turnhout	39.126	-3,3	+0,9	+2,5	-0,9
Brugge	116.824	-2,7	+1,6	+1,5	-0,5
Gent	227.118	-6,5	-2,3	+0,7	-0,03
Hasselt	68.851	-1,3	+1,6	+3,1	+0,5
Mechelen	76.216	-4,8	-0,3	+0,1	+1,4
Aalst	76.581	-1,8	+2,0	-1,9	+4,3
Roeselare	54.914	-0,3	+3,3	+3,1	+4,8
Oostende	67.820	+1,1	+7,1	+7,6	+9,6

* Rangschikking naar grootte intern saldo 2002.

Bron: NIS, Rijksregister.

In 2002 zijn er acht centrumsteden met een negatief saldo uit interne migratie versus vijf met een positief saldo. Het beeld is dus verscheiden, met als uitersten het sterk positieve saldo voor Oostende (+9,6‰) en het matig negatieve saldo voor Leuven (-5,4‰). In 1995 telden twaalf op de dertien centrumsteden een negatief saldo.

Een gunstige evolutie wordt waargenomen in de grootsteden Antwerpen en Gent, in de zin van een terugloop van de stadsvlucht. Inzonderheid voor Gent zou men kunnen stellen dat de jarenlange stadsvlucht gestopt is. Belangrijk echter is de knik van 2002 voor beide grootsteden in de opgaande lijn van het interne migratiesaldo. Terugloop van de stadsvlucht is dus vooralsnog geen stabiel gegeven.

Ook Mechelen, Roeselare en Oostende kennen een gunstige evolutie. In Aalst treft het positieve saldo voor 2002.

Leuven en Kortrijk laten telkenmale negatieve interne saldi optekenen, evenwel zonder aanduiding van een duidelijke evolutie.

Tabel 3.9b Extern migratiesaldo in de Vlaamse centrumsteden (in ‰), selecte jaren: [alle leeftijden]

Gemeente *	Bevolking 2002	1995	2000	2001	2002
Brugge	116.824	+1,1	+1,6	+0,4	+0,8
Aalst	76.581	+0,8	+0,7	+1,0	+0,9
Roeselare	54.914	+0,8	-0,1	+0,0	+1,1
Hasselt	68.851	-0,3	+2,0	+1,1	+1,4
Oostende	67.820	+0,1	-1,0	-0,3	+2,0
Kortrijk	74.449	+2,1	+1,4	+1,8	+2,0
Sint-Niklaas	68.568	+0,1	+1,4	+1,6	+2,4
Mechelen	76.216	-0,1	-0,1	+1,6	+3,1
Genk	63.073	+2,0	+2,6	+2,4	+3,3
Gent	227.118	+2,6	+4,0	+3,1	+4,6
Turnhout	39.126	+1,6	-0,9	+2,2	+5,0
Antwerpen	450.592	+4,4	+1,1	+7,9	+10,0
Leuven	89.779	+2,9	+7,5	+5,1	+14,5

* Rangschikking naar grootte intern saldo 2002.

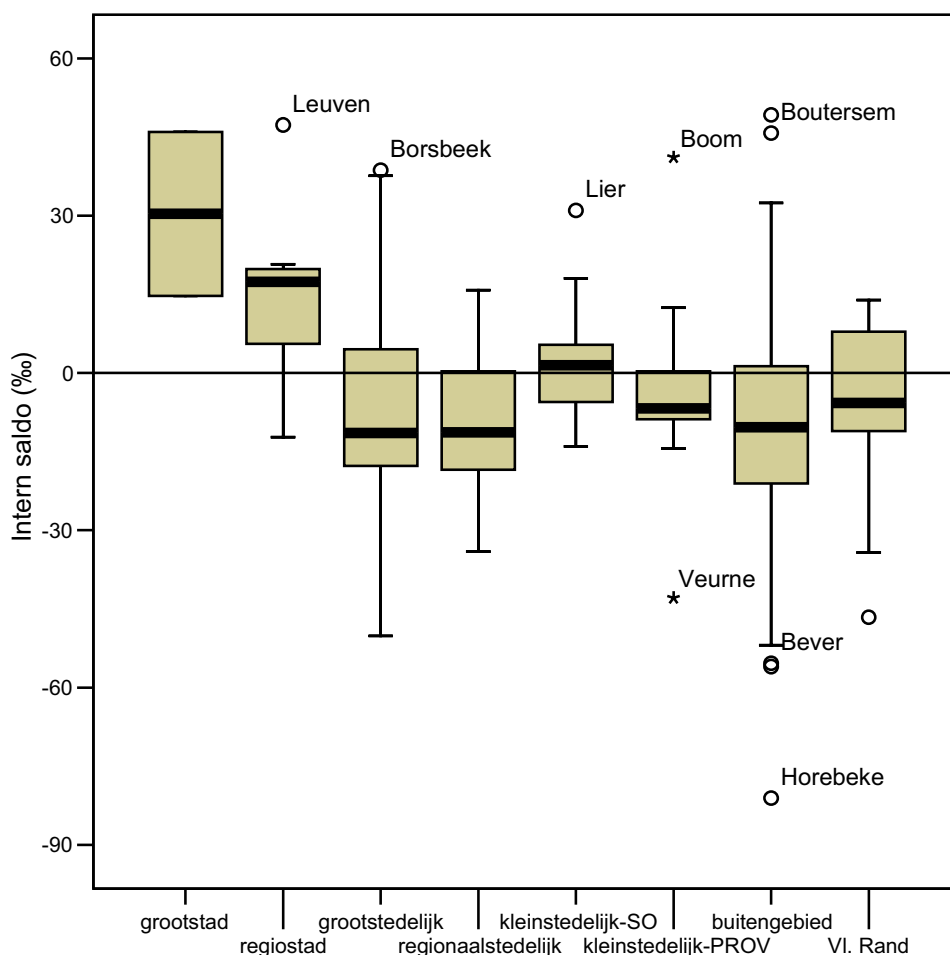
Bron: NIS, Rijksregister.

In 2002 worden in alle dertien centrumsteden positieve migratiesaldi waargenomen. Vooral Antwerpen en Leuven zetten zich hierbij apart met een relatief hoge netto instroom de laatste jaren vanuit het buitenland, gerekend per hoofd van de bevolking.

3.5.2 Leeftijdsgroep 18-24 jaar

3.5.2.1 Verdeling gemeentelijke interne migratiesaldi binnen RSV-zones

Figuur 3.14 Verdeling van het intern migratiesaldo (in ‰) per gemeente binnen RSV-gebieden, loop 2002: [18-24 jaar]

- Mediaan alle gemeenten = -7.40‰
- Mediaantoets: $P=0.003$

Bron: NIS, Rijksregister.

Nogmaals komen de bredere marges in beeld waarbinnen de gemeentelijke interne migratiesaldi variëren bij vergelijking met de globale figuur voor alle leeftijden (cfr. Figuur 3.13).

Het saldo in de grote steden (categorieën grootstad en regionale stad) is positief, evenals in de structuurondersteunende kleinstedelijke gebieden. De stad blijft dus een attractiepool voor jongeren, inzonderheid de universiteitssteden Leuven (47,3‰) en Gent (46,0‰).

In de overige gebieden – de grootstedelijke en regionaalstedelijke randgebieden, het kleinstedelijk provinciaal gebied en het buitengebied – is het saldo in doorsnee negatief. Dit is opvallend zo voor een kleine provincie stad als Veurne (-42,9‰), maar ook voor landelijke gemeenten als Bever (-55,4‰) en Horebeke (-81,1‰) en voor de gemeente Wezembeek-Oppem (-46,6‰) in de Vlaamse Rand.

3.5.2.2 Evolutie interne en externe migratiesaldi binnen RSV-zones

Zie de grafieken 3.9a en 3.9b.

Grootstad

In het grootstadgebied (Antwerpen en Gent) zijn beide saldo over alle jaren sterk positief. Beide saldi ook vertonen een klim tussen 1995 en 2001, met een lichte afzwakking of stagnatie in 2002.

Regionale steden

In het structuurgebied van de 11 regionale steden worden eveneens matige tot sterke positieve interne en externe saldi opgemerkt, zij het met een minder duidelijke opgaande lijn.

Stedelijke randgebieden

In de stedelijke randgebieden is het interne saldo duidelijk negatief. Jongeren wisselen als vanouds het randgebied voor het centrum. Het saldo uit externe migratie schommelt constant rond de nullijn.

Kleinstedelijk structuurondersteunend gebied

Deze zone vertoont over alle jaren lichte positieve interne en externe saldi.

Kleinstedelijk provinciaal gebied

Hier treft de daling van het interne migratiesaldo onder de nullijn. Jongeren verlaten per saldo meer en meer de kleine steden, maar hun wegtrekken wordt mooi gecompenseerd door de netto toestroom van jongeren vanuit het buitenland.

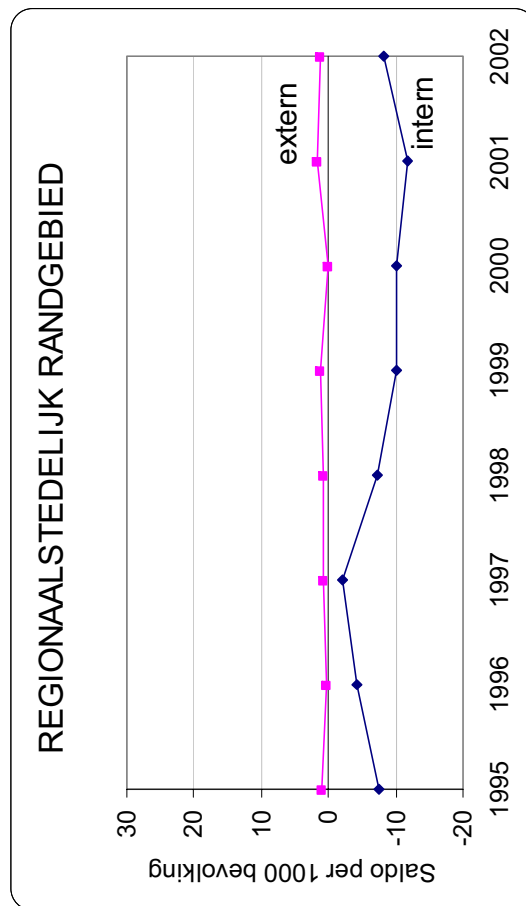
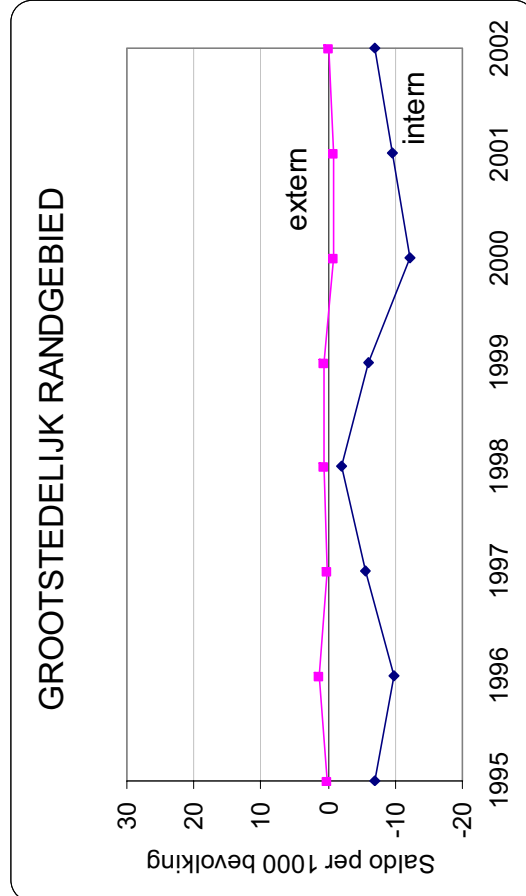
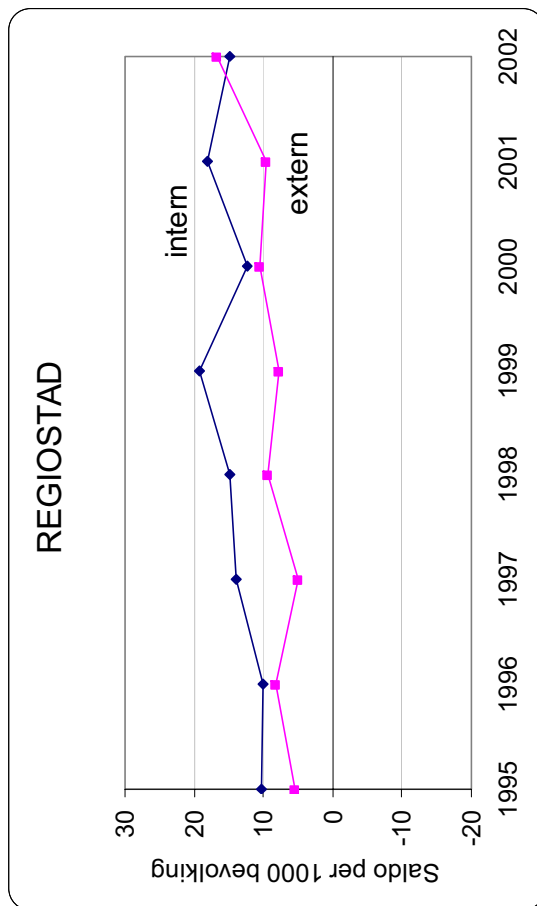
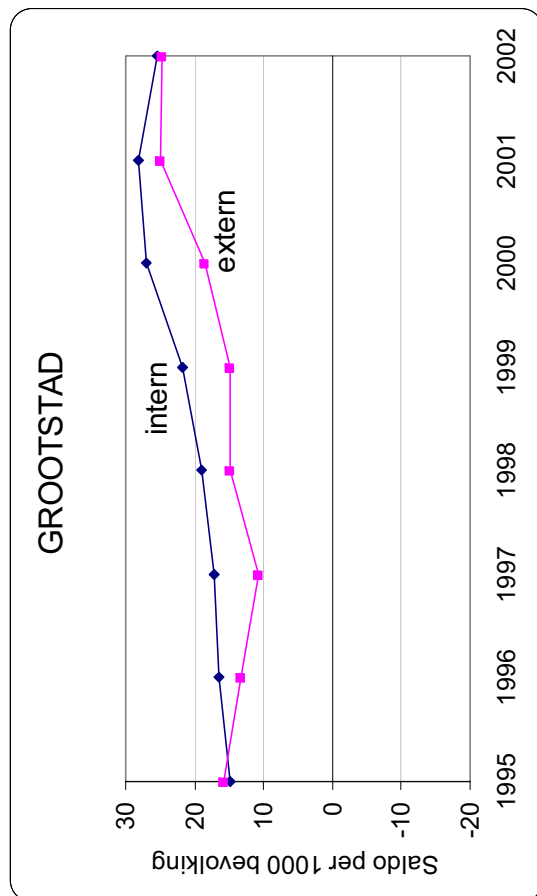
Buitengebied

Het buitengebied vertoont over alle jaren een duidelijk negatief intern saldo. Vermeldenswaard is dat het saldo voor 2002 (-9,9‰) iets minder negatief uitvalt dan dat van 2001 (-11,9‰).

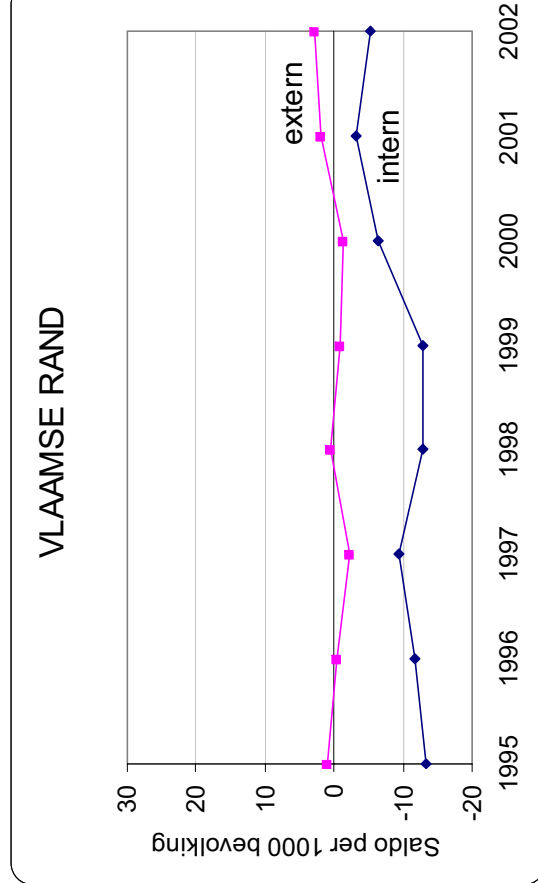
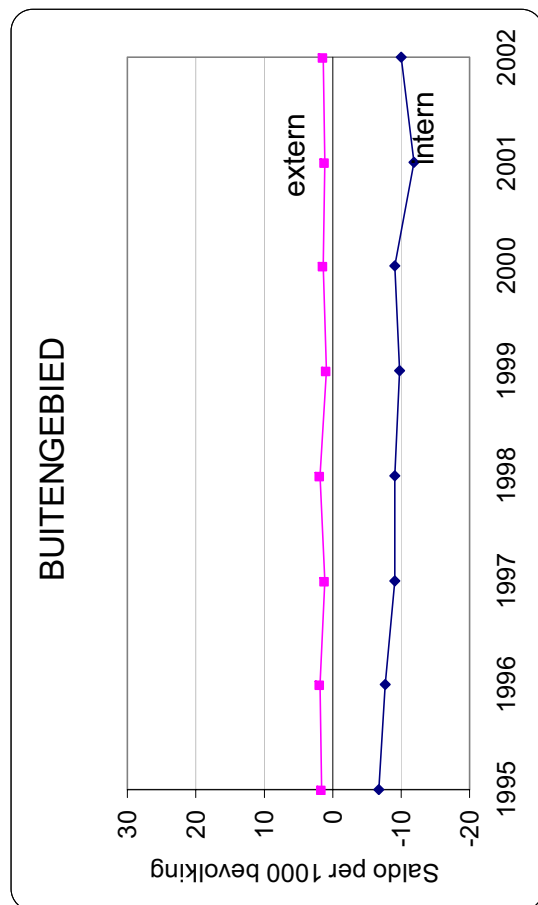
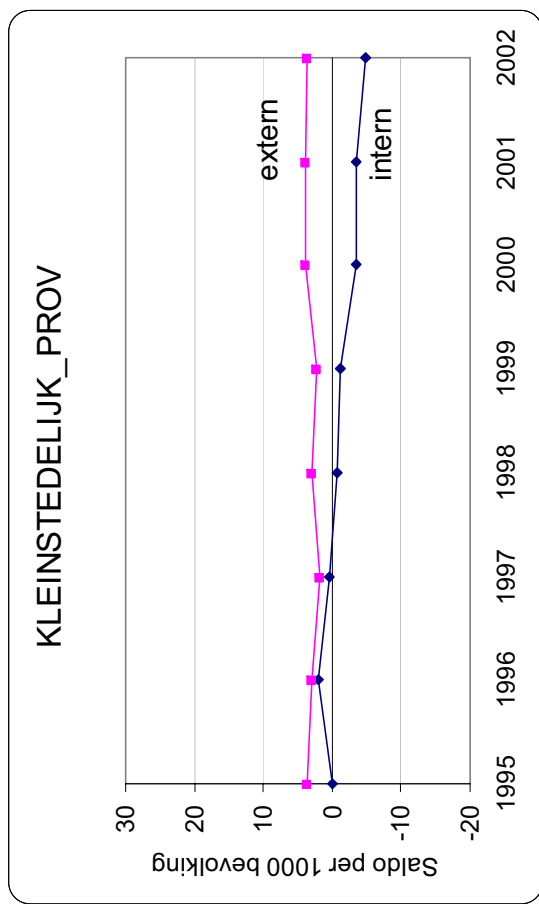
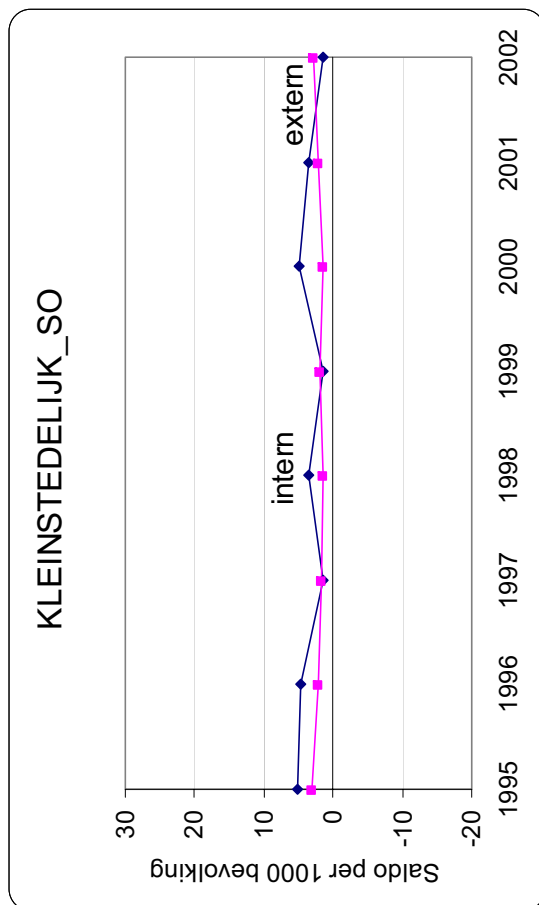
Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand ziet over alle jaren jongeren wegtrekken, zij het minder uitgesproken na de eeuwwende. Het saldo uit externe migratie schommelt omheen de nulwaarde, met enkel in 2002 een meer opvallend positief saldo (+2,8‰).

Grafiek 3.9a Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [18-24 jaar]

Grafiek 3.9b Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [18-24 jaar]

3.5.2.3 Centrumsteden (grootsteden en regionale steden)

Tabel 3.10 Intern migratiesaldo in de Vlaamse centrumsteden (in ‰), selecte jaren: [18-24 jaar]

Gemeente *	Bevolking 2002	1995	2000	2001	2002
Genk	6.549	-12,2	-14,0	-15,5	-12,2
Kortrijk	6.685	-1,3	-7,7	+1,8	+2,5
Sint-Niklaas	6.081	-0,8	+1,5	+8,4	+5,4
Brugge	9.913	+4,5	+9,0	+10,3	+5,8
Antwerpen	38.190	+7,2	+19,1	+16,6	+14,7
Roeselare	4.926	+1,2	+10,8	+28,4	+15,8
Hasselt	6.384	+17,9	+16,6	+21,9	+17,4
Turnhout	3.550	+14,2	+22,6	+30,0	+18,6
Mechelen	6.472	+8,0	+18,0	+19,2	+19,0
Oostende	5.023	+13,0	+8,6	+12,0	+20,7
Aalst	6.408	+5,4	+5,8	+14,4	+20,8
Gent	20.073	+28,7	+41,4	+49,7	+46,0
Leuven	8.520	+56,0	+58,2	+66,5	+47,3

* Rangschikking naar grootte intern saldo 2002.

Bron: NIS, Rijksregister.

Op Genk na zijn alle centrumsteden aantrekkelijk voor jongeren. Dit is zeer uitgesproken het geval voor de beide universiteitssteden Leuven en Gent.

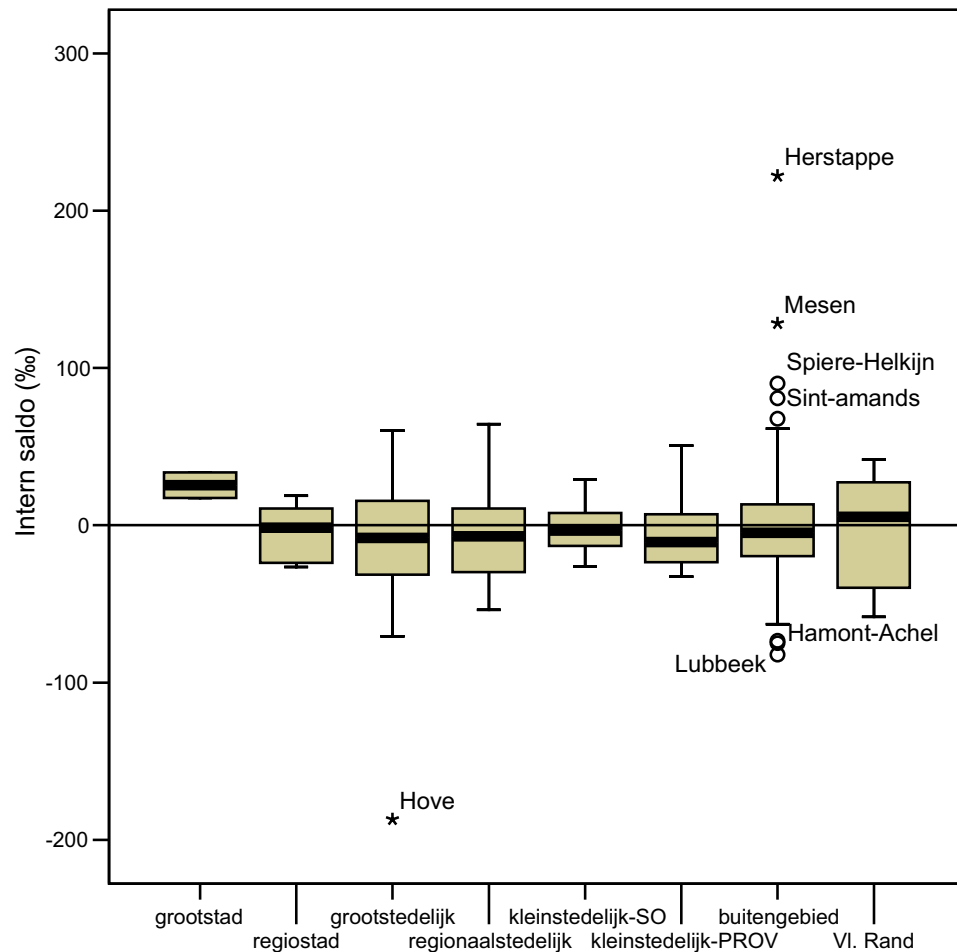
Opmerkelijk zijn voorts de evoluties in Kortrijk en Sint-Niklaas, die recent aantrekkelijker geworden zijn voor jongeren. Het negatieve interne saldo is er gekeerd.

In Aalst tenslotte treft de opmerkelijke netto toestroom van jongeren in 2002. De stad krijgt hiermee duidelijk een jonger profiel.

3.5.3 Leeftijdsgroep 25-29 jaar

3.5.3.1 Verdeling gemeentelijke interne migratiesaldi binnen RSV-zones

Figuur 3.15 Verdeling van het intern migratiesaldo (in ‰) per gemeente binnen RSV-gebieden, loop 2002: [25-29 jaar]

- Mediaan alle gemeenten = -5.89‰
- Mediaantoets: $P=0.80$

Bron: NIS, Rijksregister.

Hier treft het positieve saldo voor de Vlaamse grootsteden Gent en Antwerpen. De figuur als geheel genomen biedt geen indicaties die de hypothese ondersteunt van een stadsvlucht.

3.5.3.2 Evolutie interne en externe migratiesaldi binnen RSV-zones

Zie de grafieken 3.10a en 3.10b.

Grootstad

Waar voorheen goede twintigers per saldo nog wegtrokken uit de grootsteden, is er de laatste jaren net een grote trek naar de grootsteden waar te nemen. Die opgaande trend voor het interne migratiesaldo vertoont wel een knik in 2002. Het immer positieve saldo uit externe migratie anderzijds stijgt de laatste paar jaren vrijwel gestaag, na een eerdere lichte teruggang.

Regionale steden

In de zone van de 11 regionale steden wordt geen zo een eenduidige trek naar de steden vastgesteld. Hier blijft overwegend het beeld hangen van een wegtrekken uit de stad, wat deels gecompenseerd wordt door het immer positieve saldo uit externe migratie.

Stedelijke randgebieden

In de stedelijke randgebieden evolueert het interne saldo duidelijk van positief naar negatief. Volle twintigers tussen 25 en 29 jaar zoeken niet langer de randstad op. Het externe migratiesaldo anderzijds schommelt constant rond de nullijn.

Kleinstedelijk structuurondersteunend gebied

Volle twintigers zoeken ook niet bepaald de kleinere steden op.

Kleinstedelijk provinciaal gebied

Wat in doorsnee geldt voor de structuurondersteunende steden, geldt a fortiori voor de meer provinciale steden. Volle twintigers verlaten per saldo de kleinere stadjes. Die trend is de laatste jaren duidelijker dan halweg de jaren 90. Anderzijds treft het immer positieve saldo uit externe migratie.

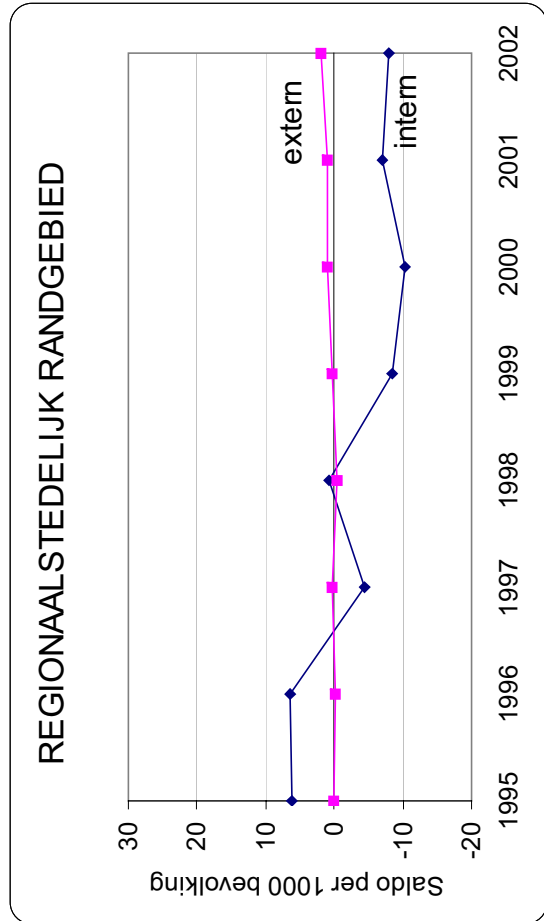
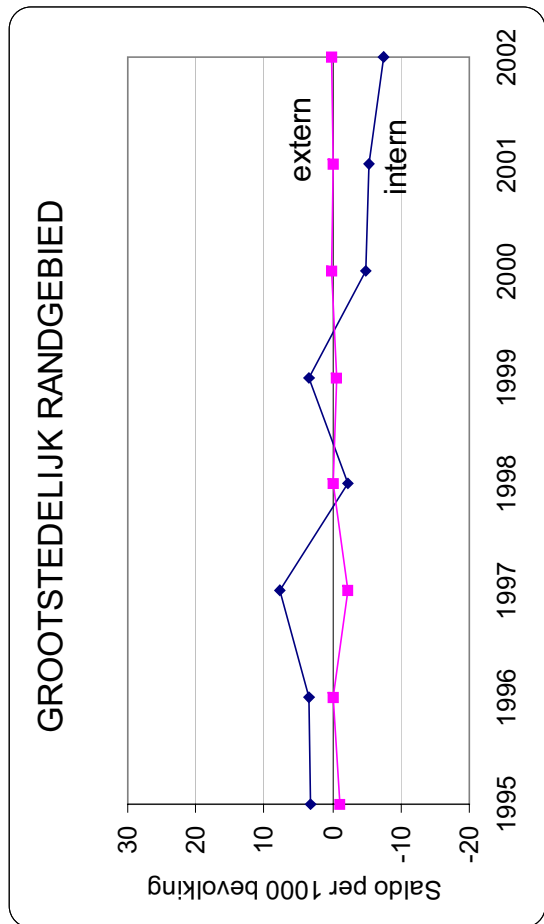
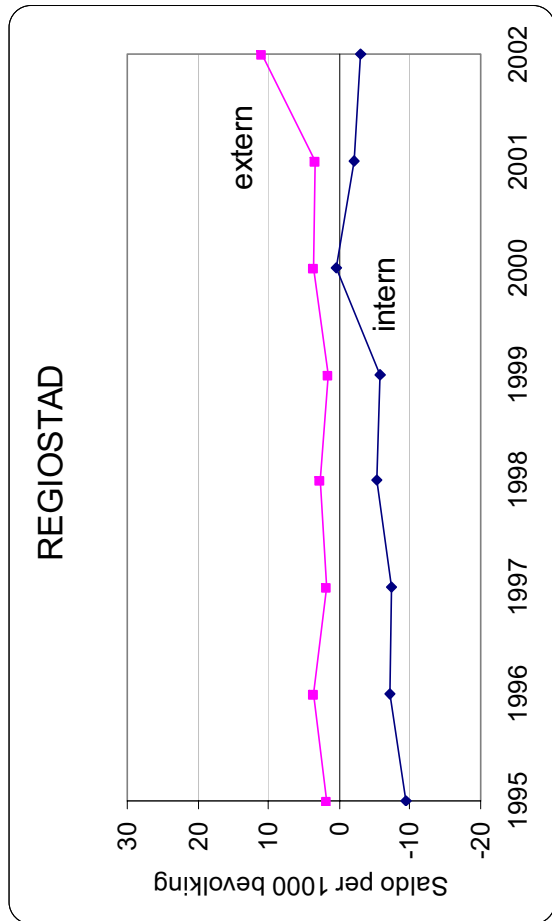
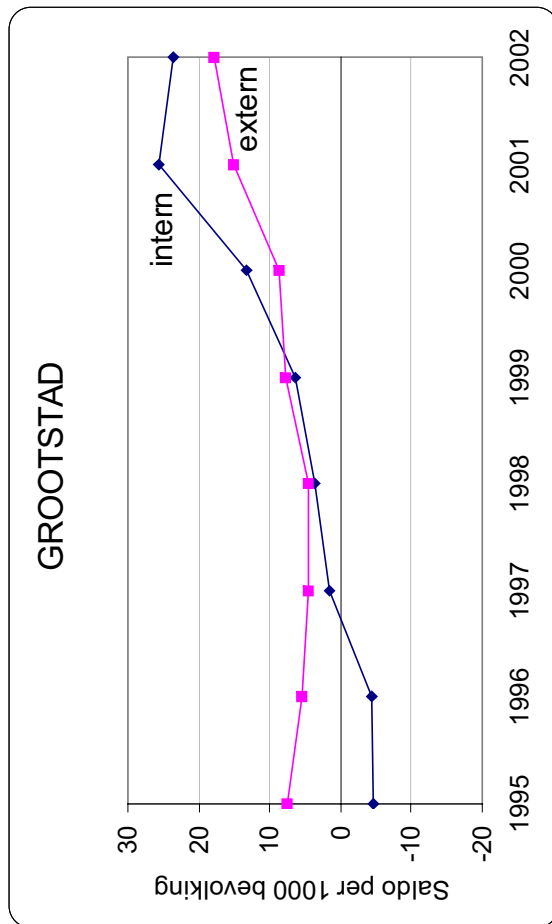
Buitengebied

Het buitengebied vertoont een evolutie van een positief intern naar een negatief intern saldo. Dit gebied is niet langer een vestigingsplaats voor 25 tot 29-jarigen.

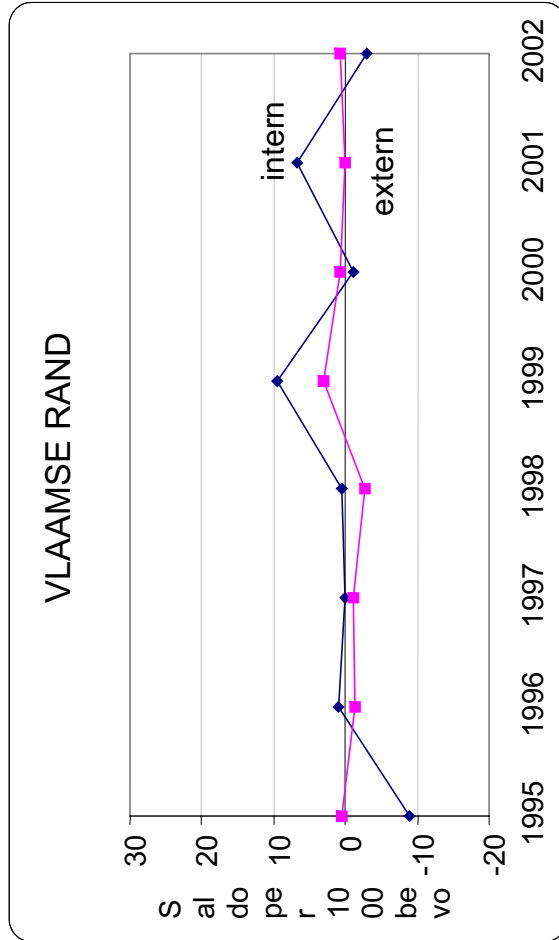
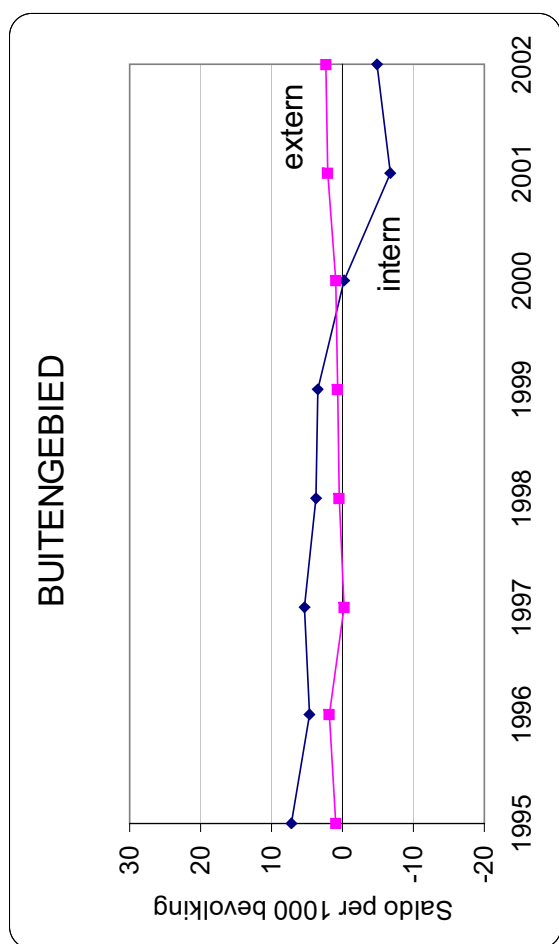
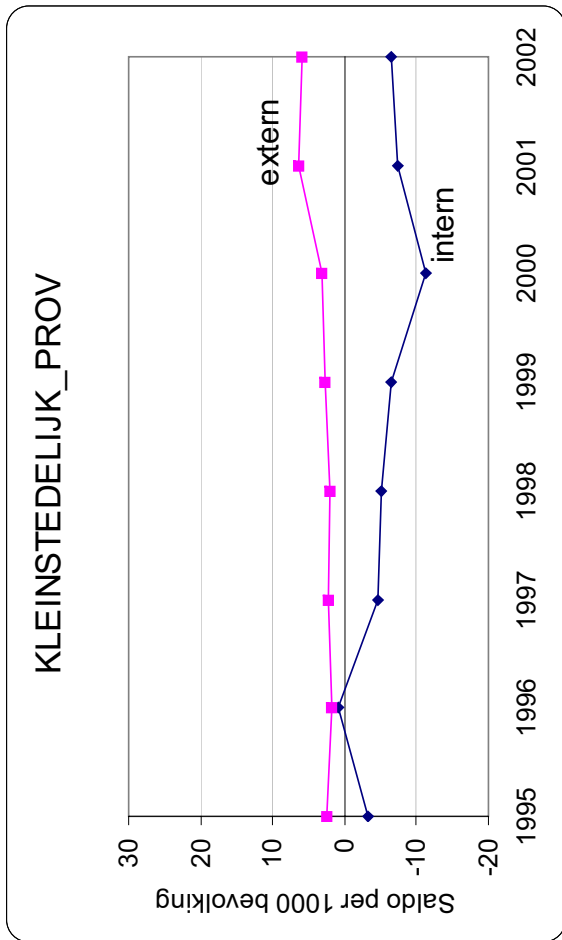
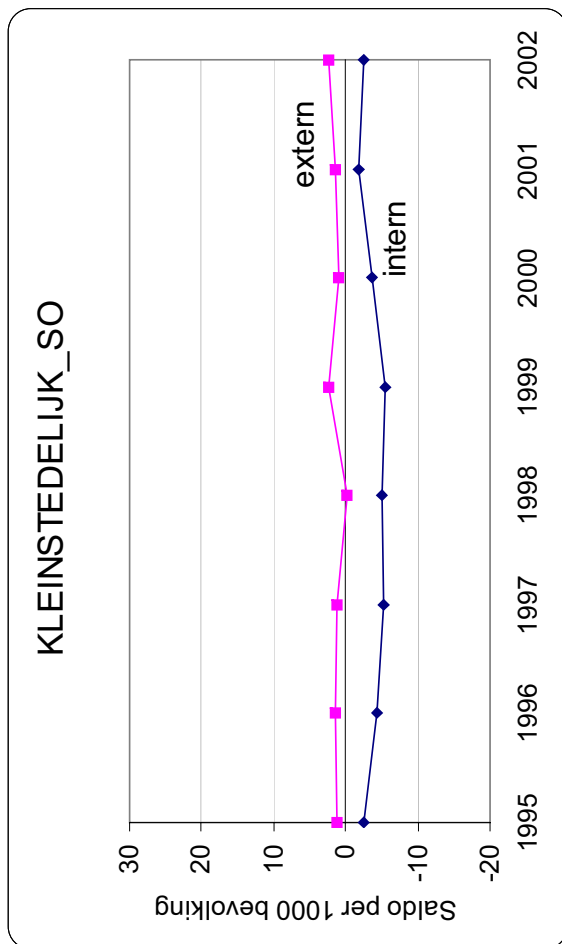
Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand laat vooral bakkensprongen zien, met afwisselend positieve en negatieve saldi uit interne migratie.

Grafiek 3.10a Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [25-29 jaar]

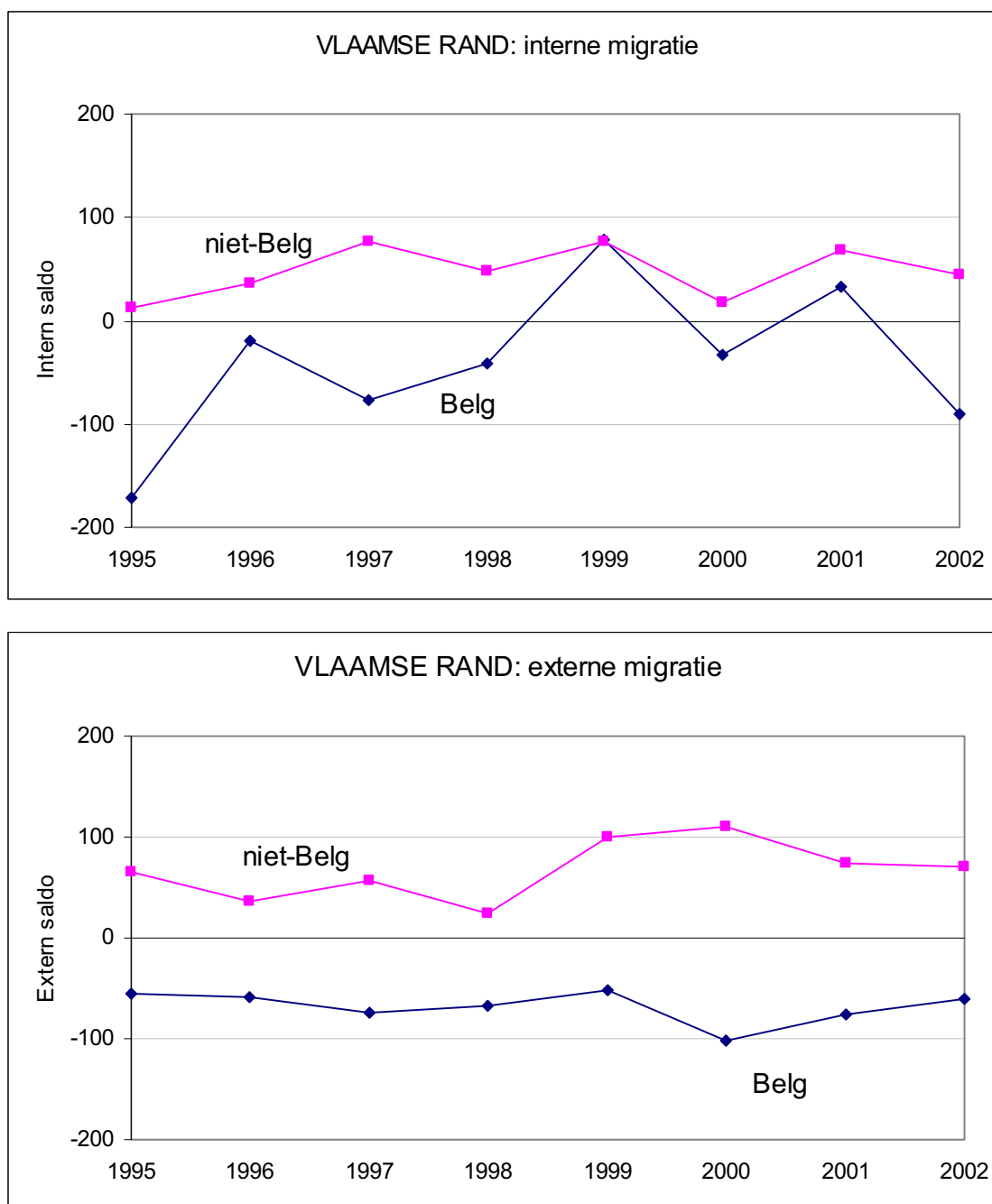

Grafiek 3.10b Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [25-29 jaar]

Volgende figuur geeft voor de Vlaamse Rand het beeld voor de interne en de externe migratie, apart voor Belgen en niet-Belgen. Absolute waarden van de saldi zijn vermeld.²²

Grafiek 3.10c Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo bij Belgen en niet-Belgen, Vlaamse Rand 1995-2002: [25-29 jaar]

Bron: NIS, Rijksregister.

Het patroon van het saldo van de interne inwijking van Belgen vertoont bokkensprongen. Anderzijds treft de vrijwel constante netto-instroom van Niet-Belgen tussen 25-29 jaar.

Wat betreft de externe migratie: jonge Belgen tussen 25 en 29 jaar wijken per saldo uit en jonge buitenlanders wijken per saldo in.

²² Bevolking Vlaamse Rand 25-29 jaar = plusminus 15.000 eenheden.

3.5.3.3 Centrumsteden (grootsteden en regionale steden)

Tabel 3.11 Intern migratiesaldo in de Vlaamse centrumsteden (in ‰), selecte jaren: [25-29 jaar]

Gemeente *	Bevolking 2002	1995	2000	2001	2002
Kortrijk	4.372	-17,5	-21,7	-26,8	-26,5
Oostende	3.539	-20,6	-13,8	-0,8	-24,0
Genk	4.131	-20,2	-23,4	-28,0	-24,0
Sint-Niklaas	4.244	-10,2	-4,2	-7,8	-23,8
Brugge	7.459	-13,0	-4,4	-2,6	-13,5
Hasselt	4.702	-15,3	+13,3	-3,5	-1,5
Turnhout	2.509	-22,4	-7,3	-13,5	+4,4
Roeselare	3.534	-2,8	-5,5	+3,7	+9,3
Aalst	4.732	-12,6	+10,8	-2,7	+11,8
Mechelen	4.985	-7,1	+14,8	+12,5	+13,6
Antwerpen	31.378	-8,5	+11,0	+22,1	+17,4
Leuven	9.736	+16,4	+19,6	+17,4	+18,7
Gent	18.950	+2,5	+17,3	+31,8	+33,7

* Rangschikking naar grootte intern saldo 2002.

Bron: NIS, Rijksregister.

Anno 2002 kennen zeven op de dertien centrumsteden positieve interne migratiesaldi voor goede twintigers uit de leeftijdsgroep 25-29 jaar, tegenover amper twee medio de jaren 90. Gent is een absolute topper de laatste jaren, gevolgd door Leuven, Antwerpen en Mechelen, en recent ook Aalst.

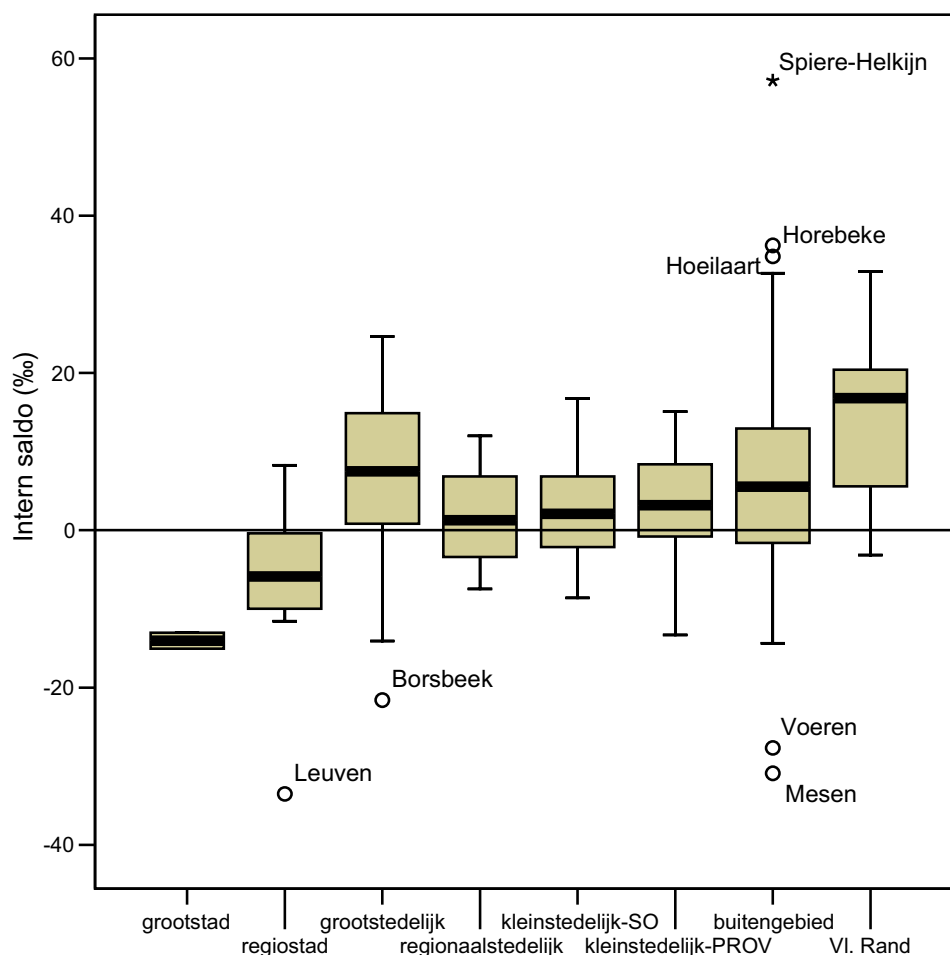
Drie op de vier West-Vlaamse centrumsteden – Kortrijk, Oostende en Brugge – verliezen jaren op rij goede twintigers. Enkel Roeselare kent een omslag van negatieve naar positieve interne saldi.

Ook Genk en Sint-Niklaas zien goede twintigers wegtrekken.

3.5.4 Leeftijdsgroep 30-39 & 0-9 jaar

3.5.4.1 Verdeling gemeentelijke interne migratiesaldi binnen RSV-structuurgebieden

Figuur 3.16 Verdeling van het intern migratiesaldo (in %) per gemeente binnen RSV-gebieden, loop 2002: [30-39 & 0-9 jaar]

- Mediaan alle gemeenten = +4,76‰
- Mediaantoets: $X^2=32.076$, $df=7$, $P<0.001$

Bron: NIS, Rijksregister.

Opmerkelijk is de omslag van een positief naar een negatief saldo in vrijwel alle grote en regionale steden als we de vergelijking maken met de voorafgaande leeftijdsgroepen. Stadsvlucht is hier klaar en duidelijk geïndiceerd. Meer in het bijzonder treft de netto uitstroom voor Leuven (-33,5‰), naast die voor Gent (-15,1‰) en Antwerpen (-13,0‰).

In de overige structuurgebieden wordt in de diverse gemeenten in doorsnee een positief saldo waargenomen, wat overigens het meest geprononceerd naar voor treedt in de grootstedelijke randgebieden (Gent, Antwerpen en Brussel) en het buitengebied.

3.5.4.2 Evolutie interne en externe migratiesaldi binnen RSV-zones

Zie de grafieken 3.11a en 3.11b.

Grootstad

De uittocht van dertigers en hun jonge kinderen uit de grootstad is al geruime tijd aan de gang. Niettemin laat zich tussen 1997 (-20,7‰) en 2001 (-13,1‰) een terugloop van het negatieve interne migratiesaldo vaststellen, maar die beweging is beslist te zwak om al reeds te spreken in termen van ‘de nieuwe aantrekkelijkheid’ van de grootstad voor jonge gezinnen. Het interne saldo is immers in alle jaren fors negatief en bovendien laat het zich aanzien dat de terugloop ervan met de knik in 2002 (-13,7‰) gestopt is. Daartegenover staat een licht tot matig positief saldo uit externe migratie, dat vooral de laatste twee observatiejaren aan een opmerkelijke klim vertoont.

Regionale steden

Het beeld voor de regionale centrumsteden bevestigt het voorgaande.

Stedelijke randgebieden

De stedelijke randgebieden zijn in alle jaren aantrekkelijke vestigingsplaatsen voor jonge gezinnen. Dit is, gerekend per hoofd van de bevolking, de laatste jaren iets duidelijker het geval voor het randgebied van Gent of van Antwerpen dan in doorsnee voor het randgebied van de regionale steden.

Kleinstedelijke gebieden

Jonge gezinnen zoeken niet bepaald de kleinere steden op.

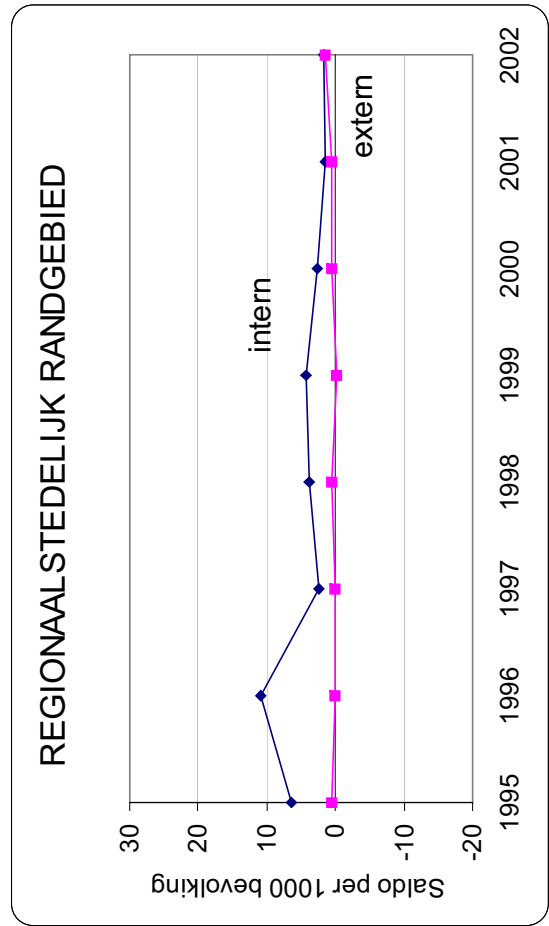
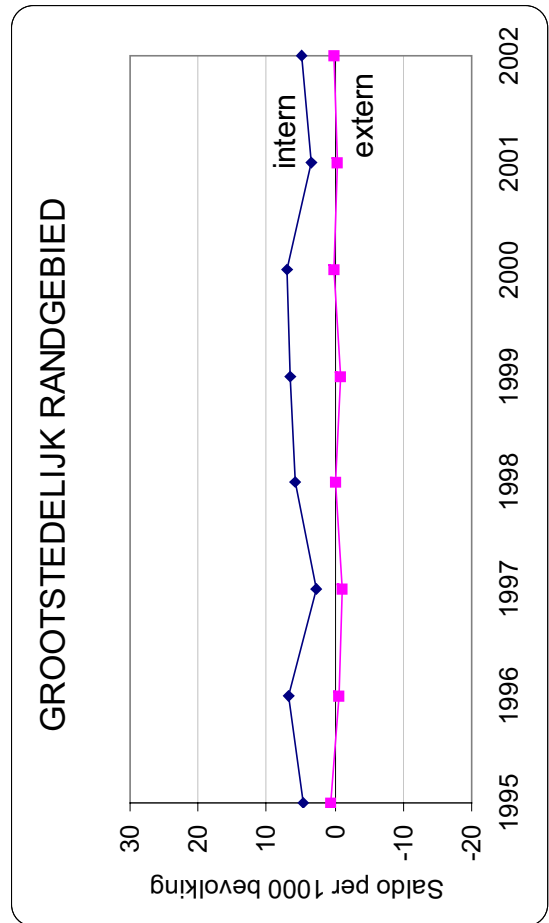
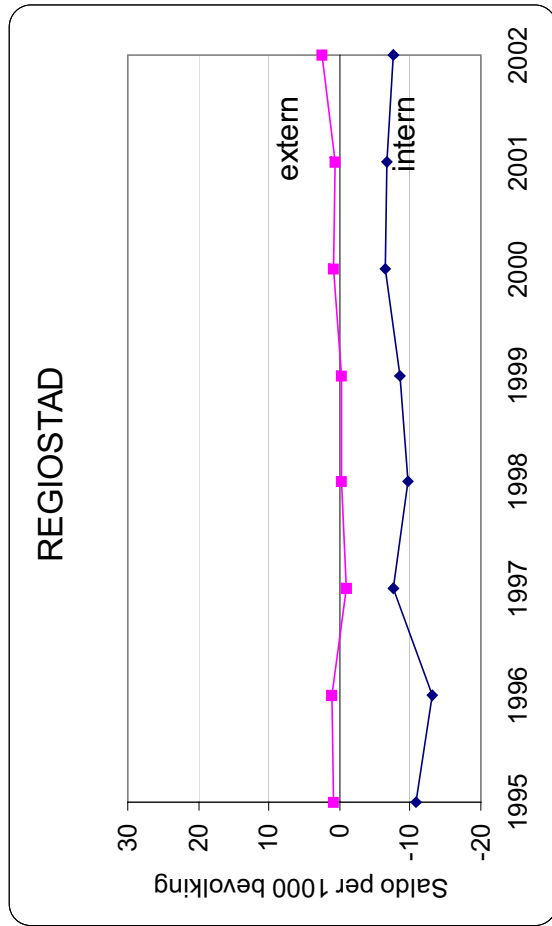
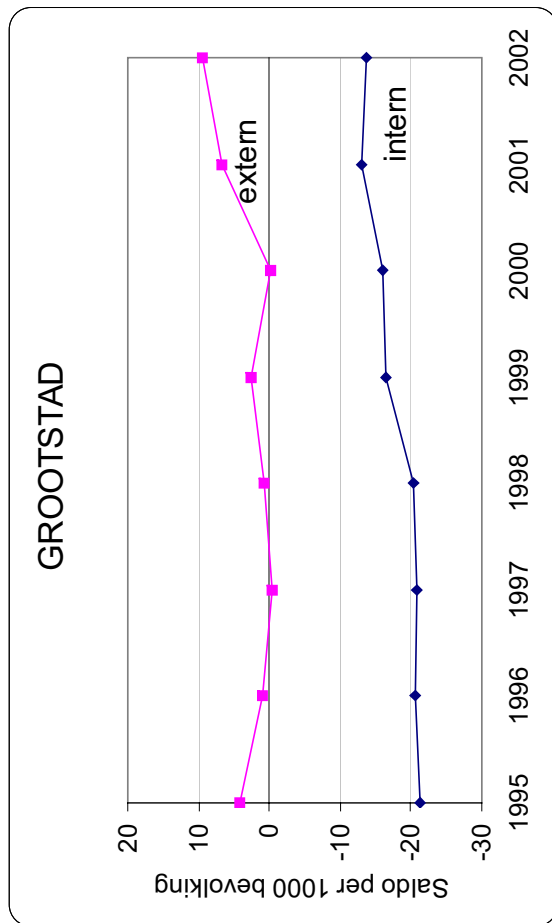
Buitengebied

Hoewel aantrekkelijk als vestigingsplaats voor jonge gezinnen, is er toch een zekere teruggang waar te nemen van het positieve interne saldo tussen 1995 (+9,4‰) en 2001 (+5,0‰), zij om in 2002 lichtjes te stijgen (+5,8‰). Ook het minder opvallende positieve saldo uit externe migratie vertoont een jaarlijkse lichte stijging tussen 1997 (+0,4‰) en 2002 (+2,3‰).

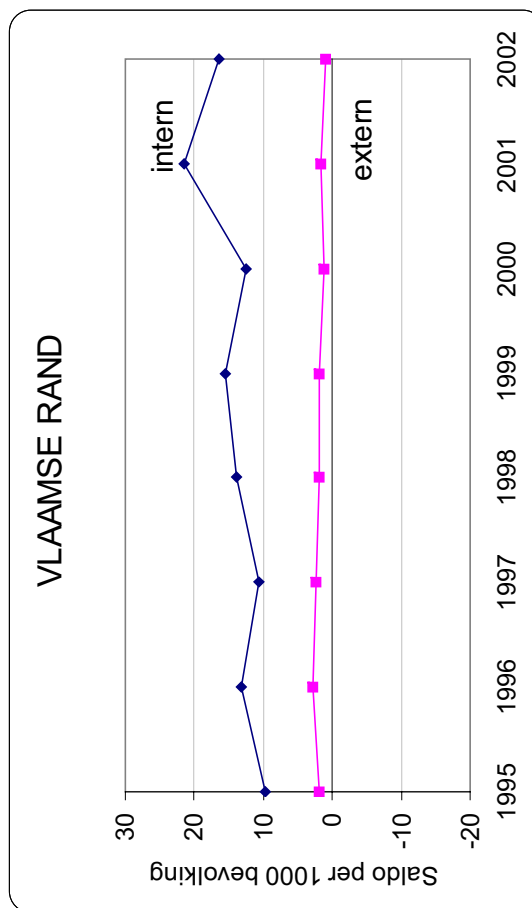
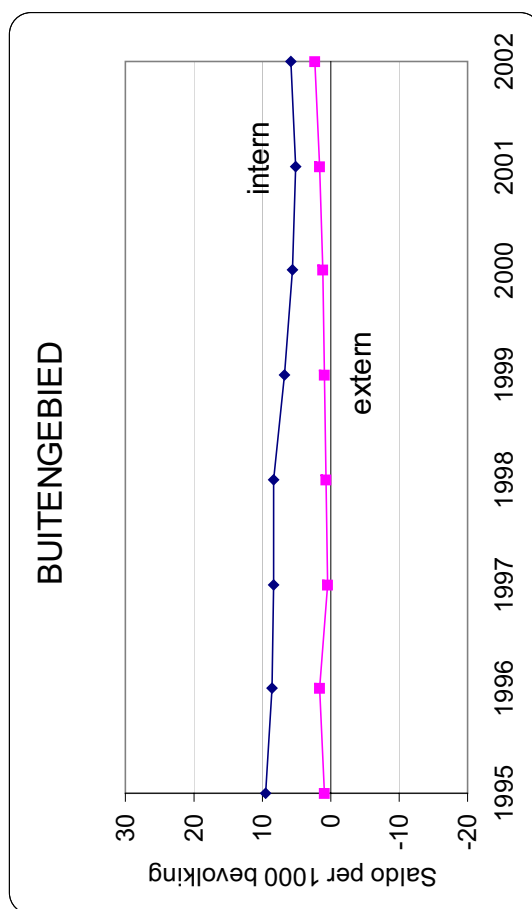
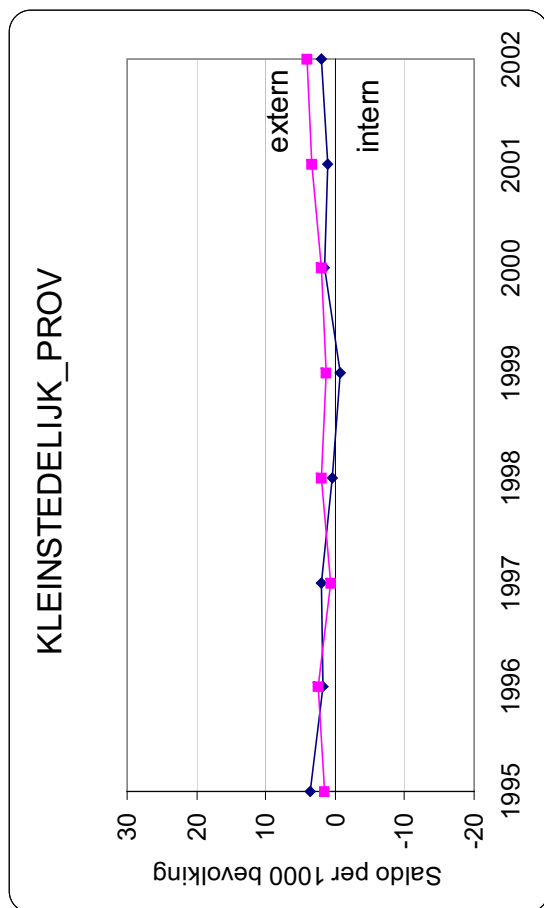
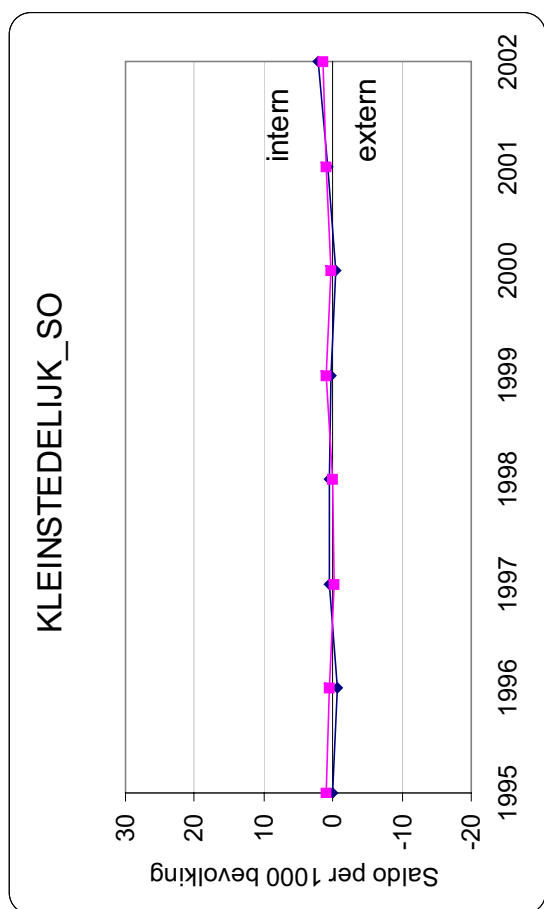
Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand verliest niet bepaald jonge gezinnen: het saldo uit interne migratie is immers elk jaar positief en vertoont bijvoorbeeld voor 2001 (+21,5‰) een vrij opmerkelijke stijging ten aanzien van 2000 (+12,6‰), om nadien weer wat te dalen (+16,3‰). De saldi uit externe migratie schommelen constant tussen +1 en +2‰, duidelijk een lagere netto instroom dan bij de interne migratie het geval is.

Grafiek 3.11a Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [30-39 & 0-9 jaar]

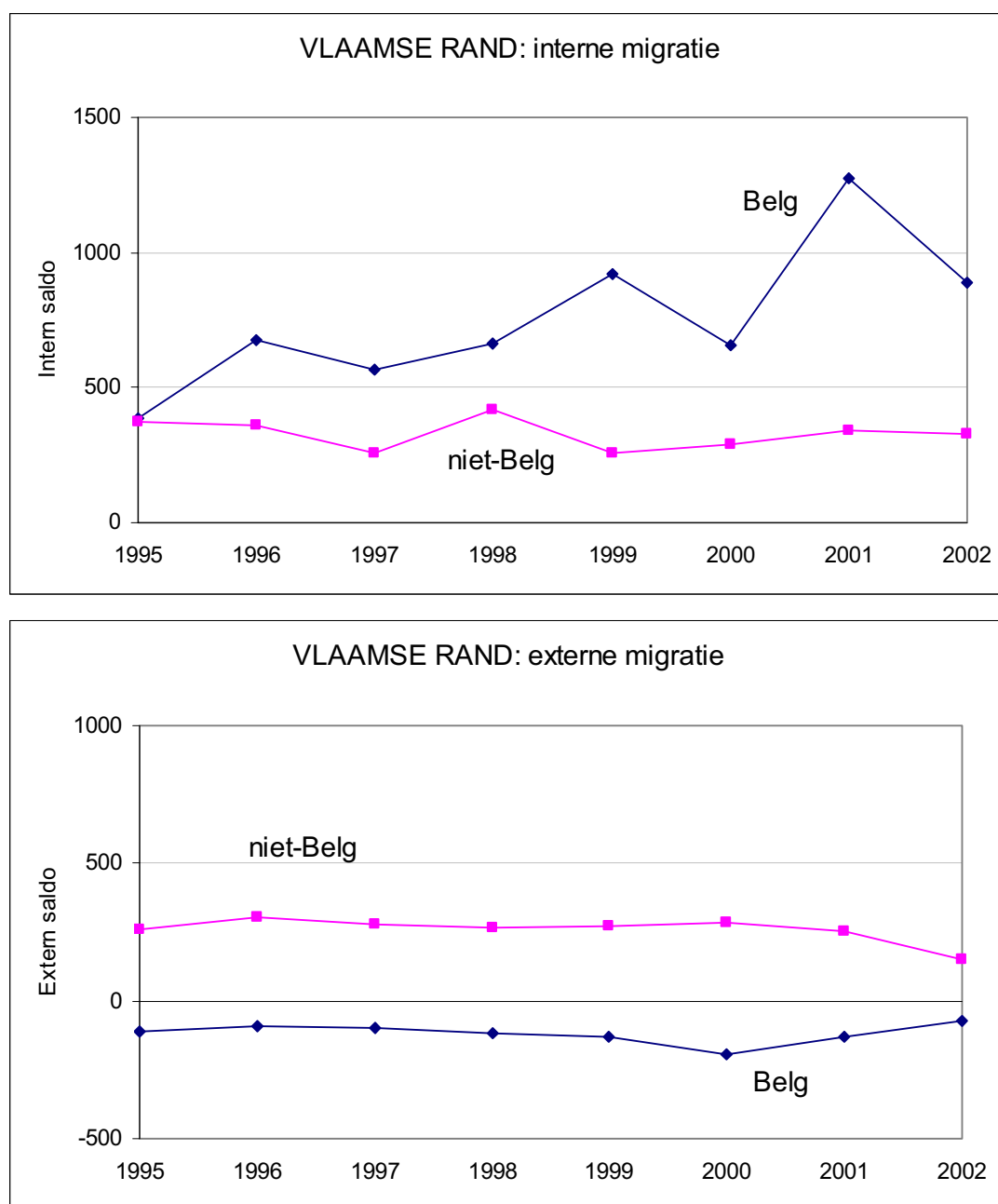

Grafiek 3.11b Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [30-39 & 0-9 jaar]

Onderstaande figuur geeft voor de Vlaamse Rand het beeld voor de interne en de externe migratie, apart voor Belgen en niet-Belgen. Absolute waarden van de saldi zijn vermeld.²³

Grafiek 3.11c Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo bij Belgen en niet-Belgen, Vlaamse Rand 1995-2002: [30-39 & 0-9 jaar]

Bron: NIS, Rijksregister.

Jonge gezinnen wijken per saldo in vanuit Belgische steden en gemeenten van buiten de Vlaamse Rand. Dit geldt voor migranten met Belgische en niet-Belgische nationaliteit. De netto-inwijking van Belgen 30-39 & 0-9 jaar in 2002 is beduidend kleiner dan in 2001. In de gemeenten Beersel, Dilbeek en in Vilvoorde treft de sterke inwijking.

Meer Belgen wijken per saldo ook uit naar het buitenland dan er Belgen van daaruit naar de Vlaamse Rand komen.

²³ Bevolking Vlaamse Rand 30-39 & 0-9 jaar = plusminus 75.000 eenheden.

3.5.4.3 Centrumsteden (grootsteden en regionale steden)

Tabel 3.12 Intern migratiesaldo in de Vlaamse centrumsteden (in ‰), selecte jaren:
[30-39 & 0-9 jaar]

Gemeente	Bevolking 2002	1995	2000	2001	2002
Leuven	24.194	-37,5	-38,7	-33,7	-33,5
Gent	59.086	-20,6	-14,7	-13,4	-15,1
Antwerpen	116.518	-21,7	-16,6	-12,9	-13,0
Kortrijk	18.196	-4,2	-5,4	-2,4	-11,5
Hasselt	16.212	-7,8	-7,8	-0,7	-10,1
Turnhout	9.934	-17,1	-3,7	-10,7	-9,9
Brugge	28.247	-8,2	-0,1	+0,1	-6,5
Genk	16.730	-6,1	-3,7	-3,2	-5,9
Sint-Niklaas	16.997	-9,2	-2,0	-5,6	-5,0
Mechelen	20.364	-11,2	-6,1	-6,5	-2,0
Aalst	19.149	-2,7	+1,2	-8,5	+1,2
Oostende	14.567	-8,4	+3,1	+1,1	+3,0
Roeselare	14.032	-2,0	+4,5	+2,5	+8,3

* Rangschikking naar grootte intern saldo 2002.

Bron: NIS, Rijksregister.

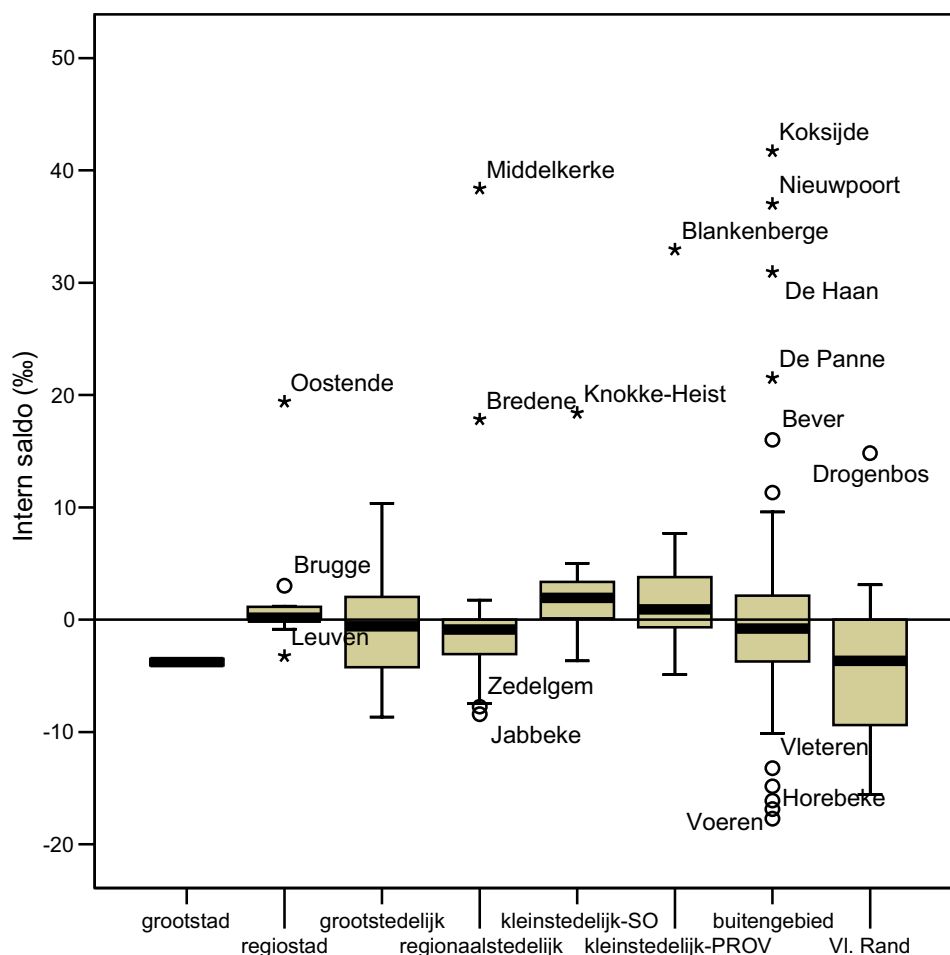
De toppers van aantrekkelijke centrumsteden voor de goede twintigers (25-29 jaar) zijn absolute verliezers in de leeftijdsgroep van de jonge gezinnen (30-39 & 0-9 jaar) : Leuven, Gent en Antwerpen zien elk jaar meer dertigers en/of jonge kinderen wegtrekken dan erbij komen. Merk daarbij op dat de aanvankelijke daling van de uitstoot zich, met de stagnatie (Leuven, Antwerpen) of knik (Gent) in die beweging in 2002, niet langer doorzet. De grote steden zijn dus vooralsnog niet aantrekkelijk voor jonge gezinnen.

Ook de meeste andere centrumsteden zien jaren op rij meer burgers uit de leeftijdsgroep van jonge gezinnen wegtrekken dan erbij komen. Alleen in de relatief kleine West-Vlaamse centrumsteden Oostende en Roeselare valt de laatste jaren een duidelijke netto toestroom van leden uit de leeftijdsgroep van jonge gezinnen waar te nemen. In Aalst schommelen de waarden.

3.5.5 Leeftijdsgroep 55-74 jaar

3.5.5.1 Verdeling gemeentelijke interne migratiesaldi binnen RSV-structuurgebieden

Figuur 3.17 Verdeling van het intern migratiesaldo (in ‰) per gemeente binnen RSV-gebieden, loop 2002: [55-74 jaar]

- Mediaan alle gemeenten = -0,45‰
- Mediaantoets: $X^2=19,072$, $df=7$, $P=0,008$

Bron: NIS, Rijksregister.

Eens te meer vallen de kustgemeenten op als attractieve vestigingsplaatsen voor senioren. Koplopers zijn Koksijde (+41,7), Nieuwpoort (+37,0‰) en Middelkerke (+38,4‰).

De grootsteden Gent (-4,1‰) en Antwerpen (-3,5‰) daarentegen zien meer senioren weggaan dan er zich vestigen, zij het dat de grootteorde van die netto-uitstroom relatief beperkt is. Dit is in doorsnee niet het geval voor de regionale steden, behoudens voor Leuven (-3,2‰).

De overgrote meerderheid van gemeenten in de Vlaamse Rand ziet per saldo meer senioren wegtrekken dan er komen.

Tal van gemeenten in het buitengebied, waaronder het landelijke Horebeke (-17,7‰), bekoort evenmin de groep van senioren.

3.5.5.2 Evolutie interne en externe migratiesaldi binnen RSV-zones

Zie de grafieken 3.12a en 3.12b.

Grootstad

Net zoals bij de dertigers en jonge kinderen wordt ook hier een constante uittocht uit de grootstad waargenomen, zij het dat de netto uitstroom naar andere steden of gemeenten in het land meer beperkt is ($< -5\%$) en geen tekenen van enigerlei terugloop vertoont. Het aanvankelijk licht negatieve saldo uit externe migratie anderzijds vertoont de laatste jaren wel een lichte stijging, van $-0,8\%$ voor 1999 naar $+1,6\%$ voor 2002.

Regionale steden

Het beeld voor de regionale centrumsteden samengenomen is duidelijk anders: hier zijn de saldi uit interne migratie voor elk jaar lichtjes positief – en dit zelfs iets meer uitgesproken de laatste jaren –, terwijl de eerder verwaarloosbare saldi uit externe migratie nauwelijks beroerd worden.

Grootstedelijke randgebied

Meest opvallend hier is de omslag van een positief intern saldo voor 1995 ($+1,0\%$) naar negatieve saldi in alle volgende jaren, met het dieptepunt in 2001 ($-2,5\%$) en de lichte remonte in 2002 ($-0,5\%$).

Regionaalstedelijke randgebied

In deze zone worden omgekeerd telkens positieve interne migratiesaldi waargenomen.

Kleinstedelijke gebieden

De kleinere steden zijn in doorsnee aantrekkelijke vestigingplaatsen voor senioren.

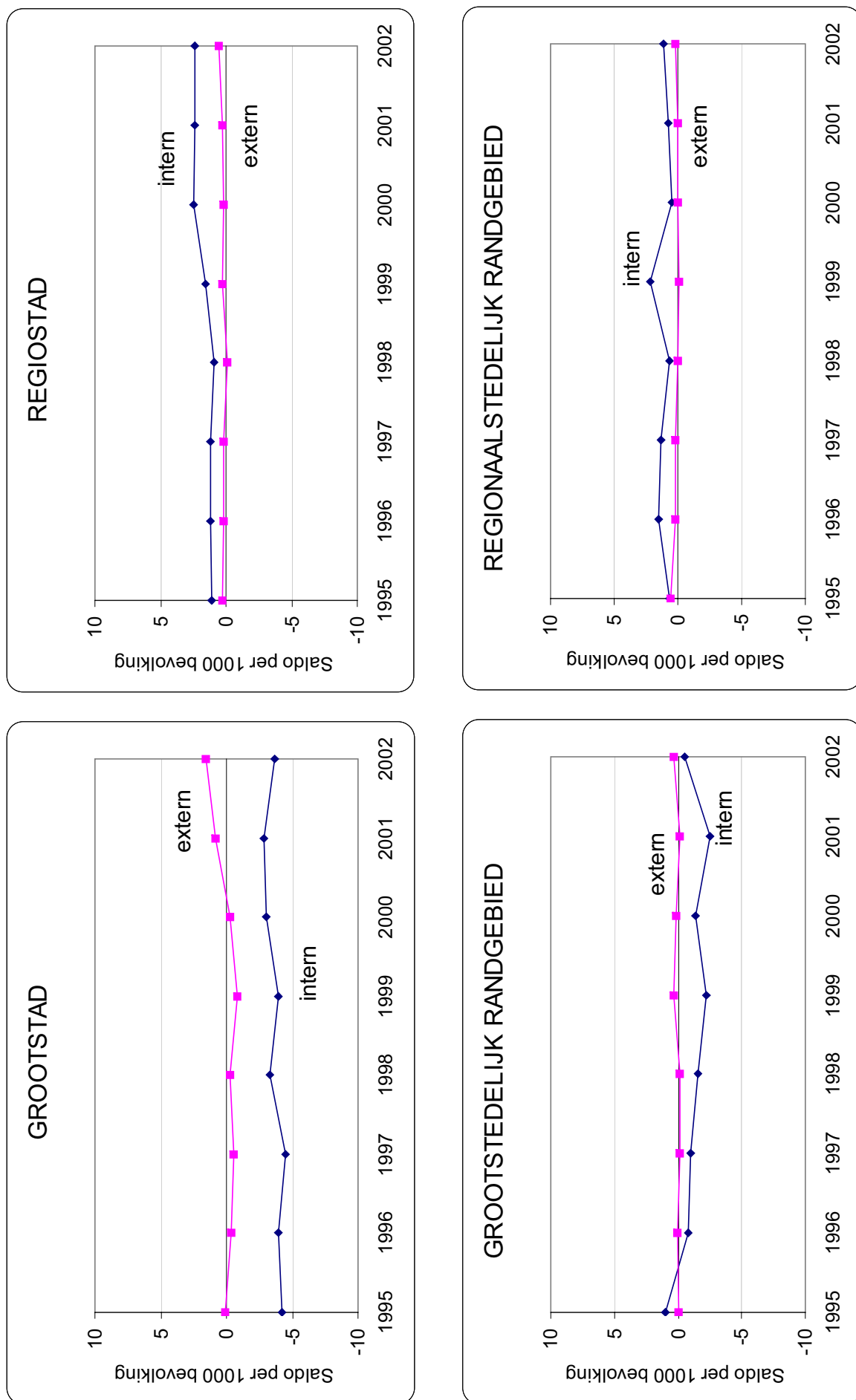
Buitengebied

Het buitengebied bekoort niet bepaald senioren, getuige het lichte positieve saldo uit interne migratie in elk observatiejaar.

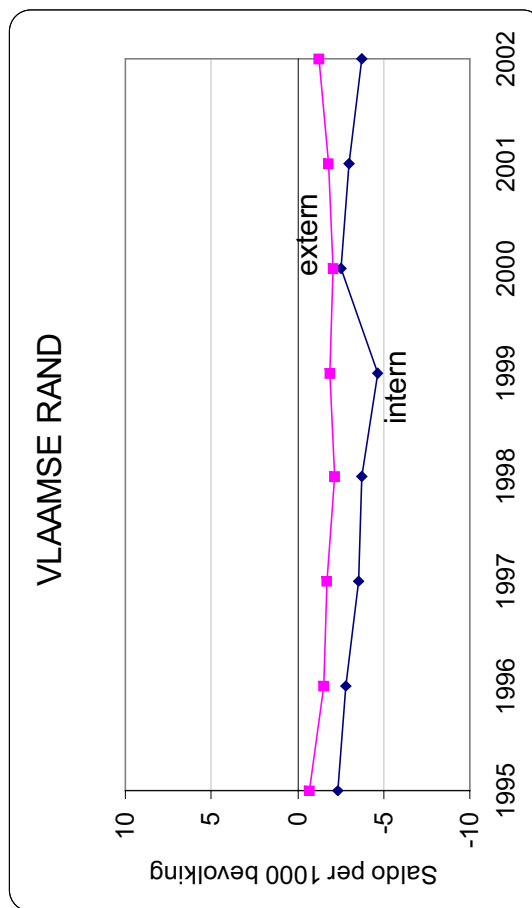
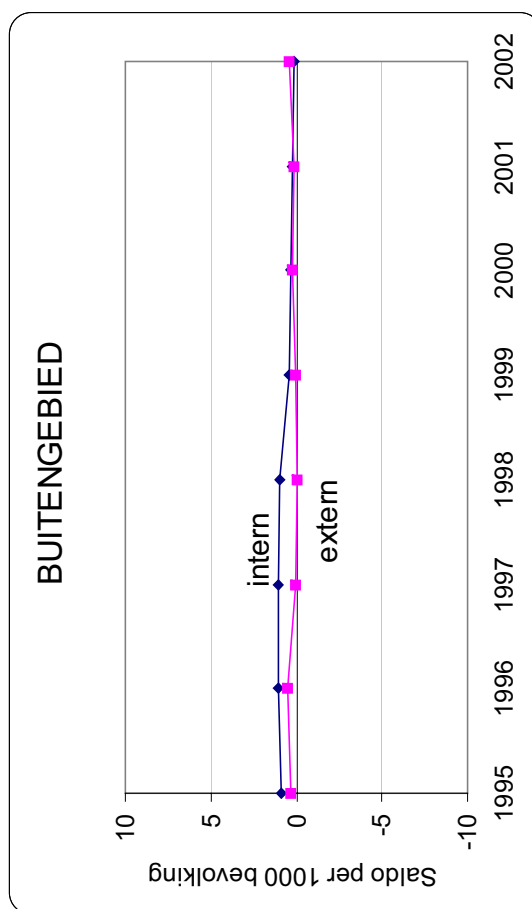
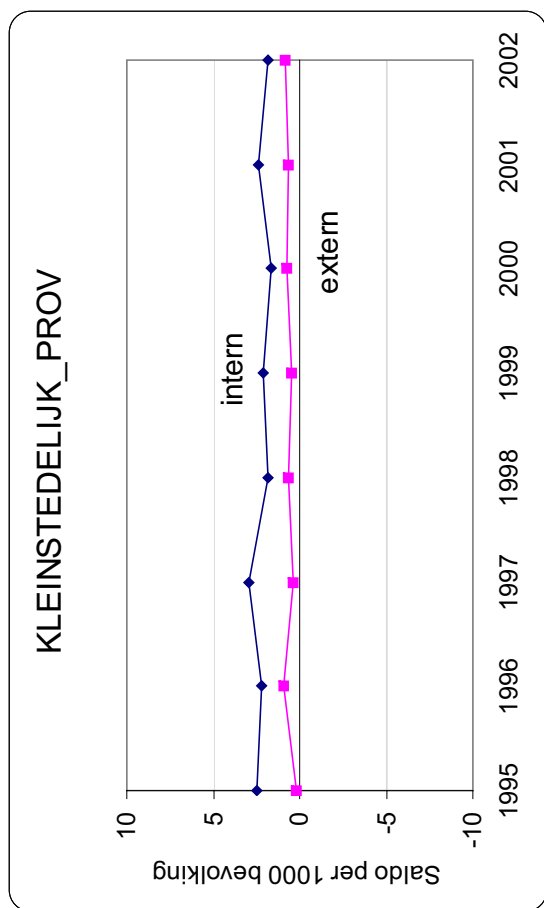
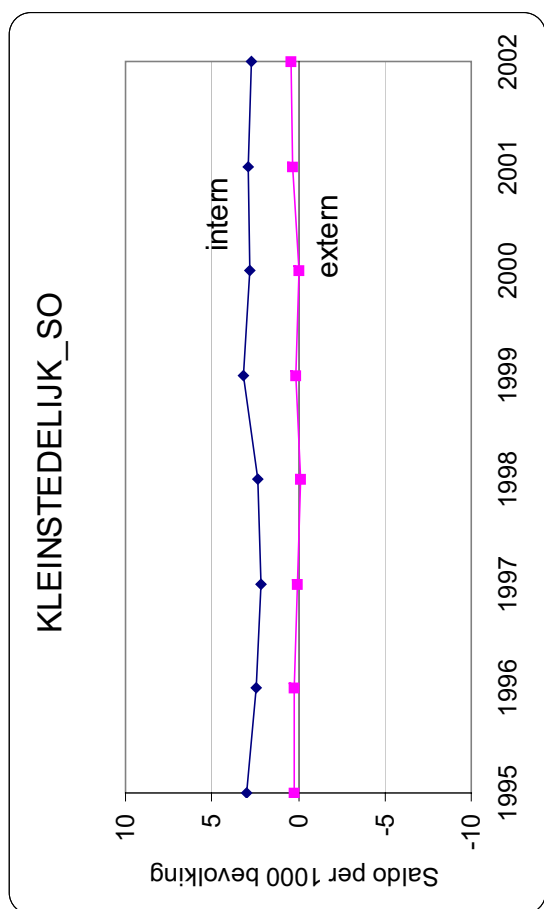
Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand ziet reeds geruime tijd per saldo senioren wegtrekken, zowel naar andere gemeenten in het land als naar het buitenland.

Grafiek 3.12a Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [55-74 jaar]

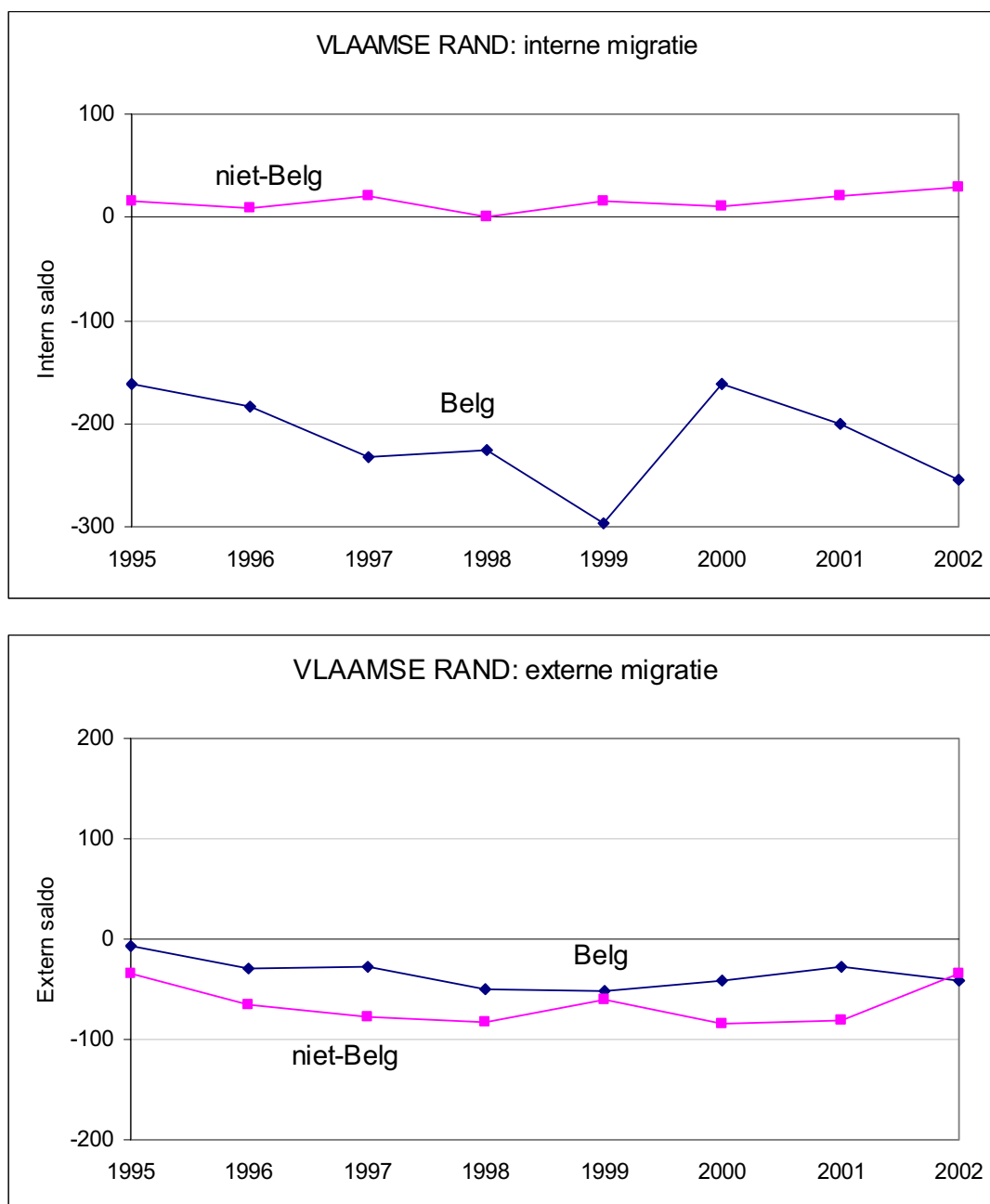

Grafiek 3.12b Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [55-74 jaar]

Onderstaande grafiek geeft voor de Vlaamse Rand het beeld voor de interne en de externe migratie, apart voor Belgen en niet-Belgen. Absolute waarden van de saldi zijn vermeld.²⁴

Grafiek 3.12c Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo bij Belgen en niet-Belgen, Vlaamse Rand 1995-2002: [55-74 jaar]

Bron: NIS, Rijksregister.

Belgen wijken per saldo uit naar andere Belgische steden en gemeenten, maar niet zo bij niet-Belgen.

Wat betreft de externe migratie: oudere Belgen en niet-Belgen tussen 55 en 74 jaar wisselen per saldo de Vlaamse Rand voor het buitenland.

²⁴ Bevolking Vlaamse Rand 55-74 jaar = plusminus 60.000 eenheden.

*Centrumsteden (grootsteden en regionale steden)***Tabel 3.13** Intern migratiesaldo in de Vlaamse centrumsteden (in ‰), selecte jaren : [55-74 jaar]

Gemeente	Bevolking 2002	1995	2000	2001	2002
Gent	45.514	-4,2	-4,2	-2,2	-4,1
Antwerpen	95.136	-4,1	-2,5	-3,2	-3,5
Leuven	15.727	-2,1	-3,7	-0,8	-3,2
Mechelen	15.074	-2,3	-1,3	-0,5	-0,9
Sint-Niklaas	15.110	-0,5	+2,5	+0,3	0,0
Hasselt	14.546	+1,1	+2,8	+1,5	+0,1
Roeselare	11.623	+1,4	+3,9	+1,5	+0,2
Kortrijk	16.159	+0,4	-0,8	-0,3	+0,2
Turnhout	8.540	+6,1	+3,8	+6,9	+0,2
Aalst	16.799	-1,2	+2,3	-0,3	+1,1
Genk	11.784	-0,7	+0,4	+1,9	+1,2
Brugge	25.842	1,2	+0,9	+0,7	+3,0
Oostende	17.729	+10,7	+16,4	+16,4	+19,4

* Rangschikking naar grootte intern saldo 2002.

Bron: NIS, Rijksregister.

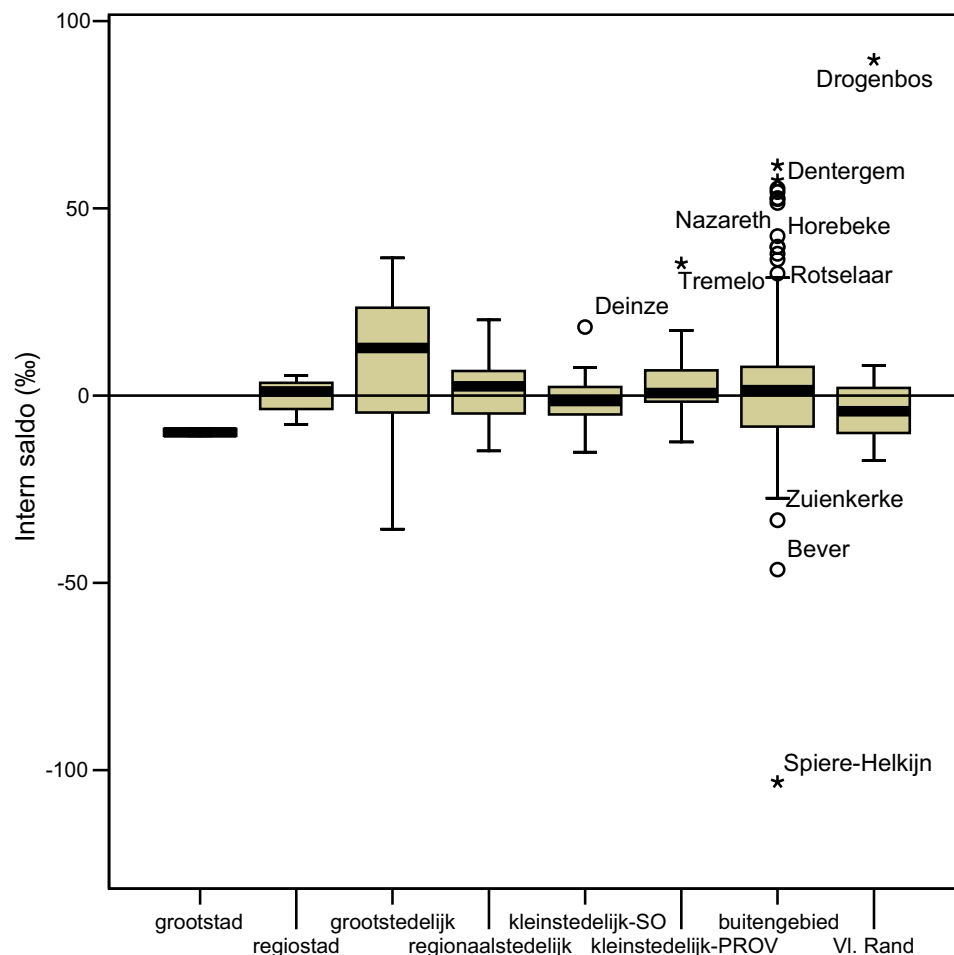
Oostende wint met kop en schouders de race onder de centrumsteden om de gunst der senioren. Daartegenover verbleekt de schrale aanwinst die in sommige andere centrumsteden wordt opgemerkt.

Voorts valt de constante netto uitstoot van senioren in de grotere centrumsteden op, de ware Seniorenstad inclusief.

3.5.6 Leeftijdsgroep 75-plus

3.5.6.1 Verdeling gemeentelijke interne migratiesaldi binnen RSV-structuurgebieden

Figuur 3.18. Verdeling van het intern migratiesaldo (in ‰) per gemeente binnen RSV-gebieden, loop 2002: [75-plus]

- Mediaan alle gemeenten = +0.35‰
- Mediaantoets: $X^2=10.318$, $df=7$, $P=0.17$

Bron: NIS, Rijksregister.

De grootsteden verliezen ouderen door interne migratie. Ook in de Vlaamse Rand rond Brussel wordt die tendens aangeduid. De verschillen tussen de onderscheiden structuurgebieden zijn evenwel niet significant.

In een aantal gemeenten worden hoge positieve saldi waargenomen: Maarkedal (+57,5‰), Nazareth (+52,4‰), Zoersel (+55,2‰), Zandhoven (+39,7‰), Zomergem (+32,6‰), ... Niet zonder reden gemeenten met grote bejaardentehuizen.

3.5.6.2 Evolutie interne en externe migratiesaldi binnen RSV-zones

Zie de grafieken 3.13a en 3.13b.

Merk op dat in alle onderscheiden deelgebieden van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen de saldi uit externe migratie nagenoeg nul zijn over de hele linie. Men mag aannemen dat dit de uitdrukking biedt van het gegeven dat 75-plussers geen globetrotters zijn. Het navolgende beperkt zich dan ook tot een kort relaas van de waargenomen evoluties m.b.t. het saldo uit interne migratie.

Grootstad

75-plussers ruilen sinds jaar en dag de grootstad voor een andere gemeente in het land, zij het dat dit sinds 1998 iets minder uitgesproken zo is dan ervoor.

Regionale steden

Het beeld voor de regionale steden bevestigt het beeld voor de grootstad, maar de negatieve saldi uit interne migratie zijn wel binnen nauwere grenzen gevat.

Grootstedelijke randgebied

Over alle observatiejaren wordt een netto inwijking van 75-plussers in het grootstedelijke randgebied waargenomen, maar grosso modo gaat de evolutie in dalende lijn, van +14,5‰ voor 1995 naar +6,6‰ voor 2002.

Regionaalstedelijke randgebied

Ook hier zijn de saldi uit interne migratie positief, behoudens de nulwaarde voor 2000.

Kleinstedelijk structuurondersteunend gebied

De kleinere steden verliezen in doorsnee 75-plussers ten bate van andere steden of gemeenten in het land. Alleen voor 2001 wordt een licht positief saldo opgemerkt (+1,2‰).

Kleinstedelijk provinciaal gebied

Hier wordt net omgekeerd dan bij het geheel van de grotere structuurondersteunende steden een licht positief saldo uit interne migratie vastgesteld.

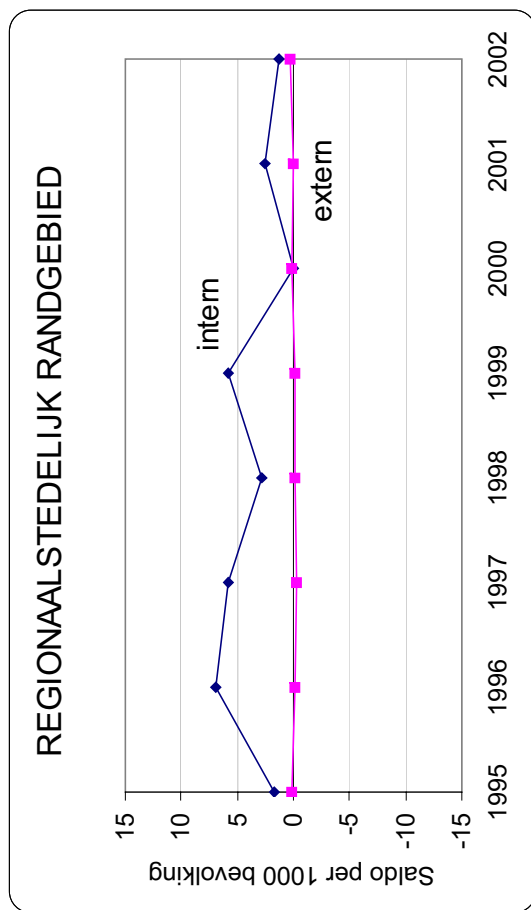
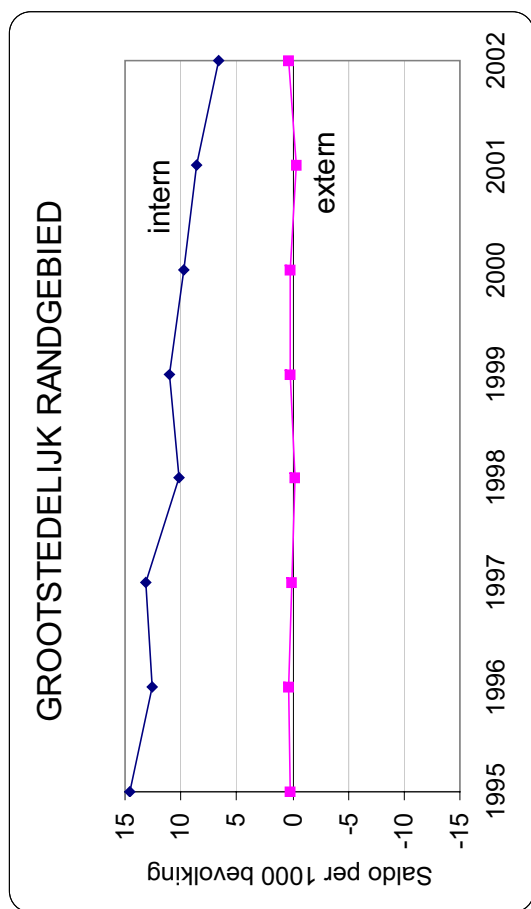
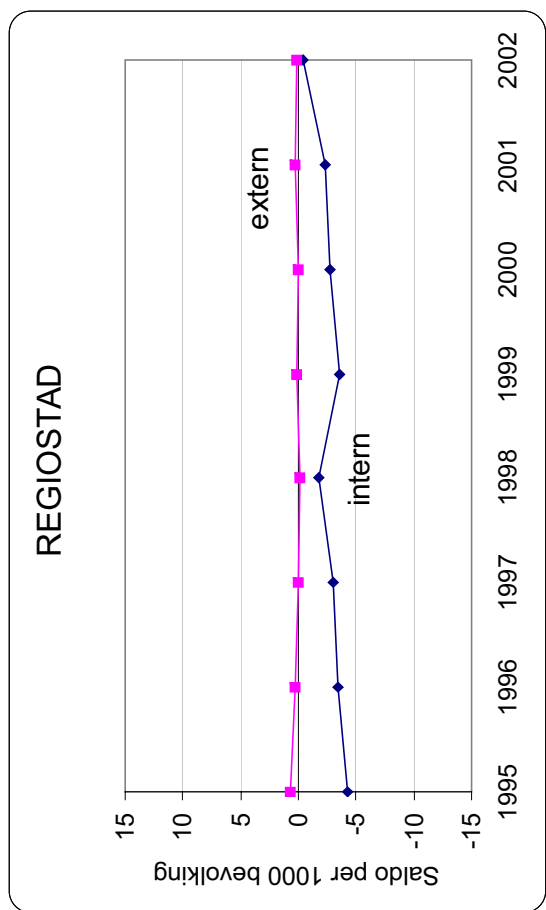
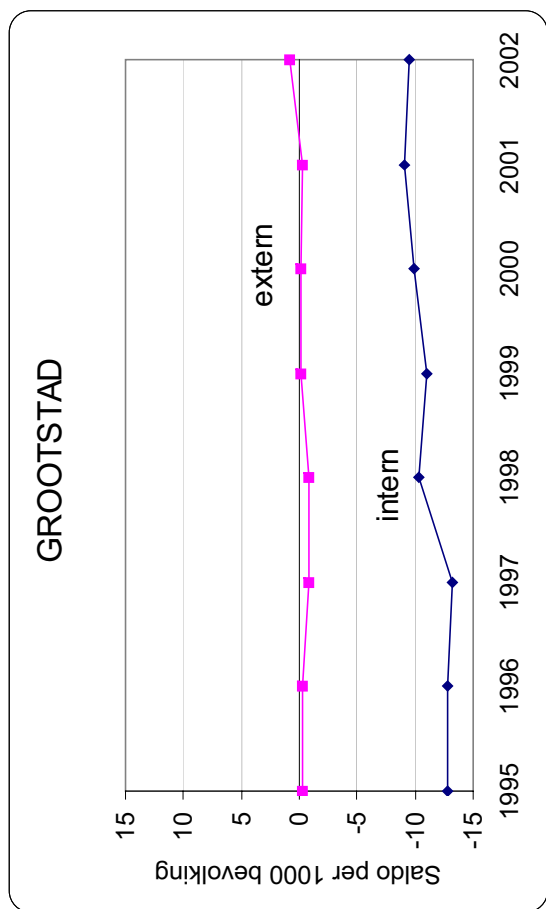
Buitengebied

Het buitengebied trekt 75-plussers aan, wat wellicht te maken heeft met rustoorden in gemeenten van het buitengebied. Een lichte daling van dit positieve saldo wordt wel opgemerkt in de meer recente jaren.

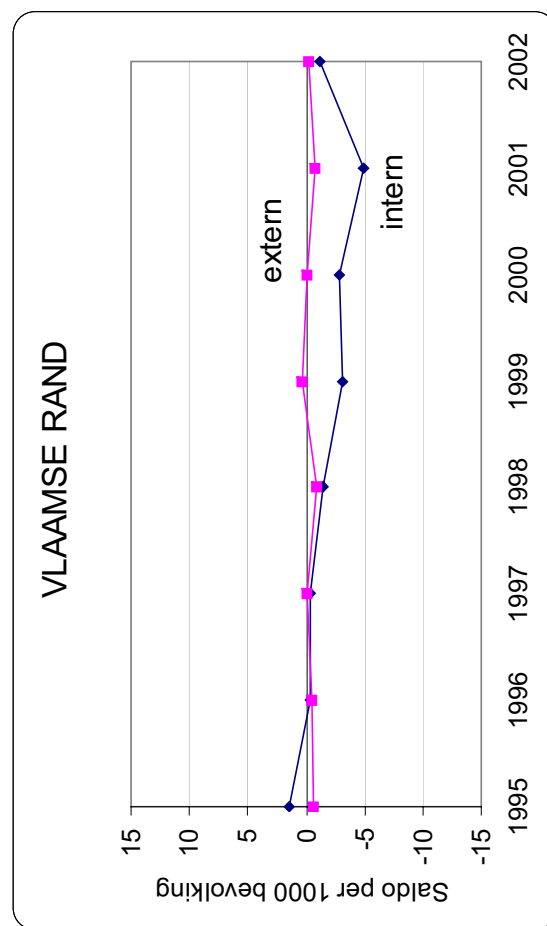
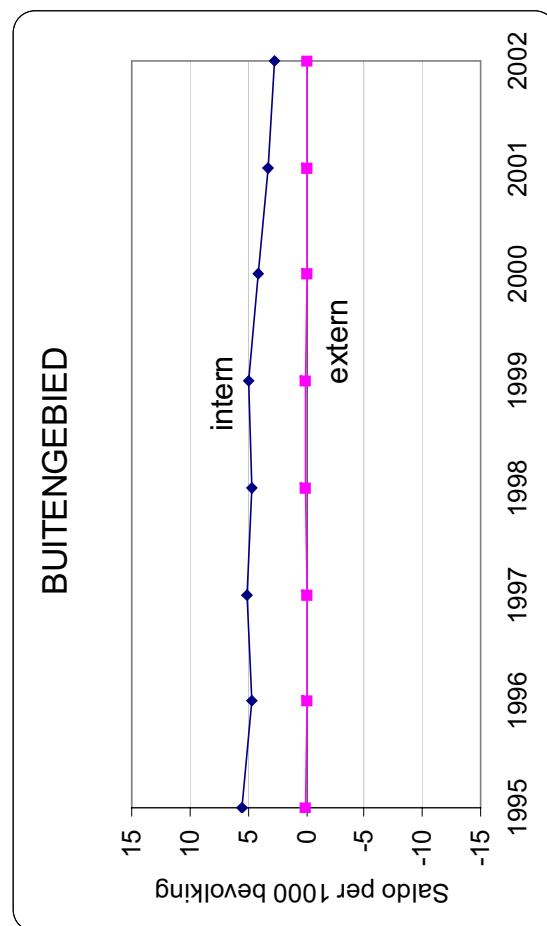
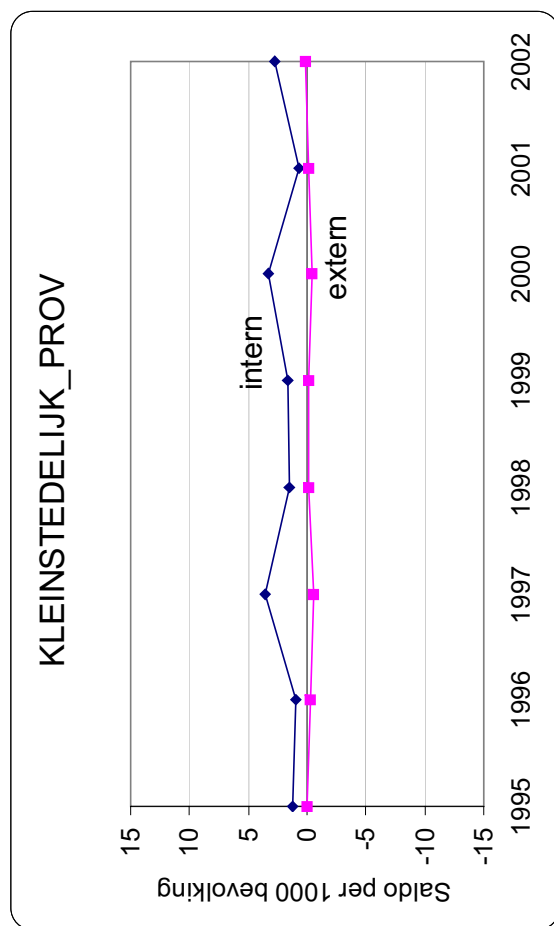
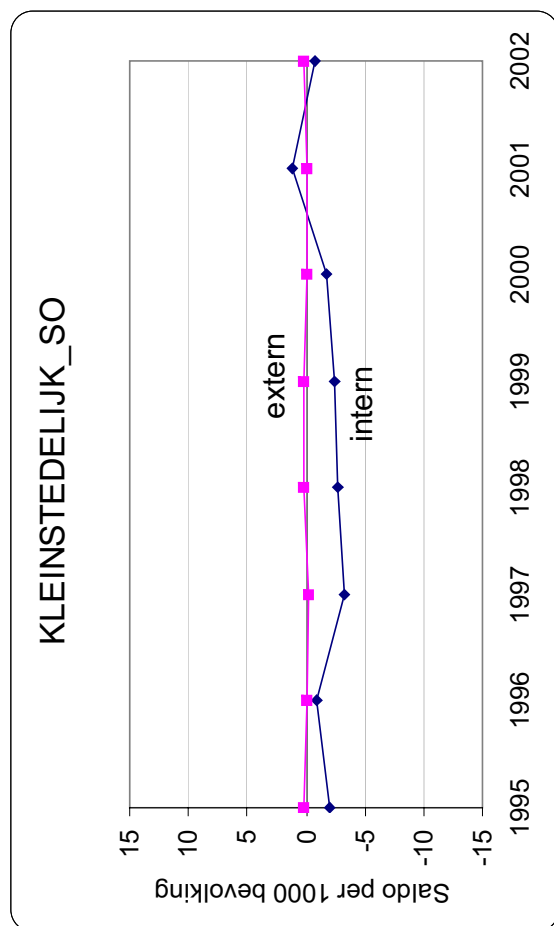
Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand verliest per saldo sinds 1996 75-plussers.

Grafiek 3.13a Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [75-plussers]

Grafiek 3.13b Evolutie van het intern en het extern migratiesaldo per duizend inwoners in RSV-zones: [75-plussers]

3.5.6.3 Centrumsteden (grootsteden en regionale steden)

Tabel 3.14 Intern migratiesaldo in de Vlaamse centrumsteden (in ‰), selecte jaren: [75-plus]

Gemeente	Bevolking 2002	1995	2000	2001	2002
Gent	19.562	-12,6	-10,9	-9,1	-10,8
Antwerpen	43.265	-12,8	-9,4	-9,1	-8,9
Leuven	7.549	-9,9	-0,7	-6,1	-7,7
Aalst	6.048	-5,9	-11,5	-7,9	-7,6
Roeselare	4.240	-3,0	-5,5	-14,6	-4,7
Turnhout	2.715	-9,6	-10,6	-0,8	-2,6
Mechelen	6.598	-7,8	-6,3	-8,4	-1,8
Oostende	7.594	-3,7	-0,8	-3,7	+1,1
Brugge	10.082	-7,2	-3,3	+1,2	+2,0
Hasselt	5.136	+3,6	+1,1	+1,2	+3,1
Kortrijk	6.686	+4,7	+3,0	+1,7	+3,7
Genk	3.472	+1,4	+0,3	+7,9	+4,3
Sint-Niklaas	5.425	-3,0	+0,6	+5,3	+5,3

* Rangschikking naar grootte intern saldo 2002.

Bron: NIS, Rijksregister.

De grootsteden Antwerpen en Gent zien tal van bejaarden per saldo vertrekken uit hun bevolking, maar ook in andere grote centrumsteden als Leuven en Aalst is dit het geval.

Daartegenover trekken Hasselt en Kortrijk in alle observatiejaren 75-plussers aan. Brugge, Oostende, Genk en Sint-Niklaas zien enkel in recente jaren senioren toestromen.

4. Besluiten

4.1 Belangrijkste vaststellingen

Gewesten

Migratie of verandering van gewone verblijfplaats is geen uitzonderlijk gegeven. Afgaande op de migratie-intensiteit verhuist jaarlijks zowat 9% van de bevolking in Vlaanderen. Ter vergelijking, in Wallonië is dit anno 2002 12% en in Brussel 19%. Van de groep die migreert, blijft een kleine helft binnen de gemeente wonen, de andere helft migreert overheen de gemeentegrens.

De balans van die bewegingen leert dat het Vlaamse Gewest in de beschouwde periode tussen 1995 en 2002 jaarlijks een licht migratieoverschot kent. In 2002 bedraagt dit afgerond 17.000 eenheden, waarvan plusminus 14.000 nieuwkomers uit het buitenland komen en een goede 3.000 uit de beide overige landsgewesten. Ook het Brusselse Gewest (ca. 6.000 eenheden) en het Waalse Gewest kennen in 2002 een migratieoverschot (ca. 8.000 eenheden). In Brussel komt, anders dan in Vlaanderen en Wallonië, de aangroei uit migratie exclusief op rekening van de externe migratie, dwz. de migratie van en naar het buitenland.

Analyse van de interne migratie, dwz. de migratie tussen Belgische steden en gemeenten, leert dat het Brussels Hoofdstedelijke Gewest inwoners verliest aan Vlaanderen en aan Wallonië. Per saldo vertrekken jaarlijks ongeveer 4 à 5.000 inwoners van Brussel naar Vlaanderen, en nog eens 3 à 4.000 van Brussel naar Wallonië. De netto inwijking van Brussel naar Vlaanderen (+0,8‰ in 2002) doet zich voor in alle in aanmerking genomen leeftijdsgroepen boven de dertig, maar niet bij jongeren (18-24 jaar) en volle twintigers (25-29 jaar). Naar verhouding is de netto inwijking het sterkst in de leeftijdscategorie van jonge gezinnen (30-39 & 0-9 jaar).

Vlaanderen verliest anderzijds inwoners aan Wallonië hoewel in bescheiden mate (ca. 1.600 eenheden op jaarbasis). Die zwakke uitstroom van Vlaanderen naar Wallonië (-0,3‰ in 2002) laat zich in alle leeftijdsgroepen opmerken, maar is naar verhouding het sterkst in de leeftijdsgroepen van volle twintigers (-0,4‰) en van jonge gezinnen (-0,6‰).

Vlaamse grootsteden

Net als in Brussel wint Antwerpen inwoners door de netto instroom van nieuwkomers uit het buitenland (+10‰ in 2002) en verliest ze per saldo inwoners aan andere Belgische steden en gemeenten (-3,9‰). In Gent wordt eveneens een netto instroom vanuit het buitenland (+4,6‰ in 2002) opgemerkt, maar schommelt het saldo uit interne migratie thans rond de nulwaarde. Positief voor beide steden is in elk geval de terugloop van de stadsvlucht tussen 1995 en 2001, wat blijkt uit de krimpende negatieve saldi uit interne migratie. Voor Gent zou men kunnen stellen dat de jarenlange stadsvlucht (naar een andere Belgische stad of gemeente) gestopt is (+0,7‰ in 2001), hoewel het jaar 2002 een knik in die evolutie aankondigt (-0,03‰). Ook Antwerpen laat zo een knik zien.

Het globale beeld moet echter genuanceerd worden naar leeftijdsgroep: jongeren (18-24 jaar) uit andere Belgische steden en gemeenten zoeken de grootstad op. Idem dito voor volle twintigers (25-29 jaar), maar niet zo voor de dertigers en hun kinderen (30-39 & 0-9 jaar). Weliswaar valt bij die laatste groep – de typische leeftijdsgroep van jonge gezinnen – de laatste jaren een schuchtere terugloop van die stadsvlucht op, maar niettemin blijft het een relatief forse stadsvlucht (voor 2002: -13‰ voor Antwerpen en -15‰ voor Gent). Ook senioren (55-74 jaar) en 75-plussers verlaten per saldo de grootstad.

Regionale steden

Anno 2002 zijn er vijf regionale steden met negatieve saldi uit interne migratie versus zes met positieve saldi. Oostende (+10‰), Roeselare (+5‰) en Aalst (+4‰) staan aan de top, Leuven (-5‰), Kortrijk (-4‰) en Genk (-4‰) zijn hekkensluiters. Daartegenover staat dat in alle 11 regionale steden een overschot uit externe migratie genoteerd wordt, en wel opmerkelijk hoog voor Leuven (+15‰).

Jongeren vestigen zich per saldo in de regionale steden. Koploper is Leuven (+47‰ in 2002) dat net als Gent (+46‰) veel jongeren aantrekt, maar ook Aalst (+21‰) valt hier op. Genk is de enige regionale stad die per saldo jongeren afstoot (-12‰). Vermeldenswaard is tevens de positieve evolutie voor Kortrijk en Sint-Niklaas, met de omslag van een netto uitstroom naar een netto instroom van jongeren. Het beeld voor volle twintigers en voor bejaarden is verscheiden, maar jonge gezinnen trekken veeleer weg uit de regionale steden. Alleen in de relatief kleine West-Vlaamse centrumsteden Oostende (+3‰ in 2002) en Roeselare (+8‰) wordt de laatste jaren een duidelijke netto toestroom van jonge gezinnen afkomstig uit andere Belgische steden en gemeenten genoteerd. Senioren van hun kant zoeken menige regionale stad op (8/11), met Oostende ver vooraan (+19‰ in 2002).

Grootstedelijke randgebied (van Gent en Antwerpen)

Het meest opvallende gegeven voor het grootstedelijke randgebied als geheel is de terugloop van het positieve interne migratiesaldo tot de nulwaarde. Bij jongeren is dit saldo traditioneel negatief. Bij volle twintigers evolueerde dit saldo van positief naar negatief, een merkwaardige omslag. De leeftijdsgroep der jonge gezinnen daarentegen vertoont een constante matige trek naar het grootstedelijke randgebied. Senioren verlaten de grootstedelijke randgemeenten, terwijl 75-plussers per saldo blijven instromen hoewel zwakker dan voorheen.

Regionaalstedelijke randgebied (van regiosteden)

Ook hier wordt globaal een terugloop van het positieve interne migratiesaldo naar de nulwaarde waargenomen. Jongeren van hun kant blijven wegtrekken uit die randgemeenten, terwijl ook volle twintigers de laatste jaren per saldo zijn gaan uitwijken. Andersom wordt bij jonge gezinnen, bij senioren en bij bejaarden een zwakke netto inwijking vastgesteld.

Kleinere steden (structuurondersteunend & provinciaal)

De kleinere steden vertonen samengenomen in alle observatiejaren lichte positieve saldi, zowel uit interne als uit externe migratie. Naar leeftijdsgroep is het meest opvallende gegeven dat volle twintigers per saldo wegtrekken terwijl omgekeerd senioren zich komen vestigen in de kleinere stadjes.

Buitengebied

Het buitengebied laat vooral een dalende trend zien in de evolutie van het interne migratiesaldo tussen 1995 (+3,6‰) en 2001 (+0,3‰), evenwel met een lichte stijging in 2002 (+0,7‰).

Jongeren verlaten als vanouds het buitengebied en recent ook de goede twintigers. Jonge gezinnen blijven aangetrokken door het buitengebied, maar in recente jaren minder dan voorheen. Ook tal van bejaarden vestigen zich in een gemeente van het buitengebied.

Het externe migratiesaldo schommelt over de hele periode net boven de nulwaarde, waarbij opvallend voor 2001 en voor 2002 net iets hogere waarden dan het interne migratiesaldo genoteerd worden.

Een apart gegeven is dat de laatste jaren een matige stijging van het positieve externe migratiesaldo in de leeftijdsgroep van jonge gezinnen wordt vastgesteld (van +0,4‰ in 1997 naar +2,3‰ in 2000).

Vlaamse Rand

De Vlaamse Rand met veertien gemeenten kent de laatste jaren een relatief sterke stijging van het immer positieve saldo uit interne migratie. Opsplitsing naar nationaliteit leert dat die trend zich exclusief doorzet bij Belgen (van minus 400 eenheden in 1995 naar plus 600 in 2002); bij niet-Belgen gaat het om een constante jaarlijkse netto inwijking (ca. 600 eenheden), wat een getrapte migratie vanuit het buitenland via de Europese hoofdstad doet vermoeden.

De sterkste netto instroom uit interne migratie wordt opgemerkt in de leeftijdscategorie van de jonge gezinnen. Het gaat in meerderheid om Belgen van die leeftijdsgroep (ca. 900 personen in 2002), in mindere mate om buitenlanders (ca. 300 personen). Deze cijfers weerleggen – in hun algemeenheid – de hypothese dat jonge autochtone gezinnen geen mogelijkheden hebben om in de Vlaamse Rand te komen wonen.

Het externe saldo schommelt elk jaar omheen de nulwaarde, maar in feite betreft het hier het samenspel van een netto uitwijking van Belgen naar het buitenland enerzijds en een constante netto inwijking van niet-Belgen vanuit het buitenland anderzijds (beide in de orde van 300 eenheden voor alle 14 gemeenten samen). Bij senioren (55-74 jaar) is ook het externe saldo van niet-Belgen negatief.

Grensgemeenten

Een aantal gemeenten aan de Nederlandse grens in de provincies Antwerpen en Limburg vallen op door hun relatief hoge positieve saldi uit externe migratie. Dit is vooral opmerkelijk in de onderscheiden leeftijdsgroepen tussen 25 en 74 jaar. Bij 75-plussers wordt veelal andersom een netto uitstroom naar het buitenland waargenomen, wat alvast een zekere remigratie of terugkeer van Nederlanders naar Nederland doet vermoeden.

4.2 Aandachtspunten

Stadsvlucht en druk op het buitengebied

De centrale vraagstelling van deze studie was na te gaan of thans de stadsvlucht gekeerd is, inzonderheid bij de jonge gezinnen, en of hiermee samenhangend de druk op het buitengebied is afgenomen.

Zoals vaak het geval is schiet een eenvoudig ja of neen tekort. Niettemin valt de afgelopen jaren een duidelijke terugloop van de stadsvlucht waar te nemen, zij het dat dit vooralsnog niet in elke centrumstad uitmondt in een overschot uit interne migratie. Bekijken we enkel de vijf grootste Vlaamse steden, dan vertonen Leuven, Antwerpen en Brugge anno 2002 een negatief saldo uit interne migratie, Gent kent een interne migratiebalans in evenwicht en enkel Aalst laat een duidelijk positief saldo optekenen.

Een aandachtspunt is beslist de recente knik of afvlakking in de terugloop van de stadsvlucht in grote steden als Gent, Antwerpen en Leuven. Vraag is uiteraard of die waargenomen knik opnieuw een trendbreuk aankondigt dan wel een eenmalig gegeven is. Enkel het verder opvolgen der reeksen vermag hier antwoord te bieden. Wel maakt de observatie duidelijk dat terugloop van de stadsvlucht geen automatisch gegeven is, maar wellicht continu flankerend beleid behoeft. De drie genoemde steden zijn immers ook de steden met de relatief genomen grootste uitstoot van jonge gezinnen.

Overigens wordt anno 2002 stadsvlucht van jonge gezinnen in negen op de dertien centrumsteden opgetekend. Hoe dertigers motiveren om in de stad te blijven of er te komen wonen blijft aldus een aandachtspunt van eerste orde voor het beleid.

Grote Vlaamse steden kenmerken zich echter door een vrij gesloten bebouwing, met vaak weinig mogelijkheden voor groenvoorzieningen en speelruimte in de buurt. Het bestaande patroon doorbreken is zeker niet evident – alleen al omdat een massa stenen vanuit zuiver fysisch oogpunt een analoge inertie vertegenwoordigt –, maar niettemin lijkt een creatieve aanpak geboden. Kleine ingrepen en initiatieven zoals de afbakening van autovrije speelstraten of de betoelaging van geveltuintjes kunnen beslist al wonderen verrichten, maar onmiskenbaar is er ook nood aan meer gedurfde verbouwingen op wijkniveau wil de overheid op geloofwaardige wijze “een leefbare en duurzame stad” promoten. De meer grootschalige herinrichtingen van de Seefhoek in Antwerpen en van de Brugse Poort in Gent kunnen hier alvast model staan.²⁵

De matige terugloop van de stadsvlucht gaat in de beschouwde periode gepaard met een lichte vermindering van de – al reeds matige – migratiedruk op het buitengebied. Eigenlijk wordt enkel in de Vlaamse Rand een duidelijke toename van de netto instroom uit interne migratie geobserveerd, en wel precies van jonge gezinnen met Belgische nationaliteit (o.m. in Dilbeek, Vilvoorde en Beersel). Algemeen lijkt het er dus op dat gemeenten in het buitengebied niet bepaald een invasie op de groene ruimte moeten vrezen. Mits een duidelijke regelgeving en een zorgvuldige planning moet het bijgevolg voor gemeentebesturen goed mogelijk zijn om de open ruimte en de groengebieden te vrijwaren van verdere bebouwing.

Nieuwe oriëntaties versus uitstelgedrag

Een curieus gegeven tenslotte is dat het migratiepatroon van volle twintigers (25-29 jaar) in recente jaren sterk is gaan aanleunen bij het migratiepatroon van de jongeren (18-24 jaar), met een trek naar de grotere stad en weg van het buitengebied. Voorheen viel het migratiepatroon van volle twintigers sterker samen met dat van de dertigers én van de leeftijdsgroep van jonge kinderen (0 en 9 jaar), precies weg van de stad en naar het buitengebied toe. Wat hiervan de oorzaken of beweegredenen zijn, vereist beslist nadere studie. Cruciaal daarbij is in elk geval de vraag of de omslag in het migratiepatroon van volle twintigers een kwestie is van vrije wil en eigen aspiraties dan wel van dwingende omstandigheden ingevolge de dure woningmarkt en de onzekere arbeidsmarkt. Anders gesteld, kiezen afgestudeerde twintigers bewust voor wonen in de stad of betreft het slechts een voorlopige optie in afwachting van betere tijden?

²⁵ De Morgen 26/06/04, p.12.

Producten van de administratie Planning en Statistiek

De administratie Planning en Statistiek geeft volgende **publicaties** uit:

- VRIND (Vlaamse Regionale Indicatoren) geeft elk jaar aan de hand van interessant cijfermateriaal een concreet beeld van wat de Vlaamse overheid doet, op welke terreinen zij actief is en welke resultaten zij behaalt. *Laatst verschenen VRIND: april 2004.*
- PROFIEL VLAANDEREN schetst jaarlijks aan de hand van indicatoren een globaal beeld van de internationale positie van Vlaanderen en dit op meerdere beleidsdomeinen. *Laatst verschenen Profiel Vlaanderen: februari 2004.*
- VLAANDEREN IN CIJFERS is een jaarlijkse vouwfolder met de voornaamste socio-economische data over Vlaanderen in een Belgische context. *Laatst verschenen Vlaanderen in Cijfers: februari 2004.*
- CONJUNCTUURNOTA VOOR VLAANDEREN verschijnt per semester en geeft actuele informatie over de Vlaamse conjunctuurindicatoren, naast een situering in een ruimere, internationale context. *Laatst verschenen Conjunctuurnota voor Vlaanderen: april 2004.*
- STATIVARIA is een publicatiereeks die aan de Vlaamse ambtenaren, maar ook aan andere belangstellenden, originele informatie bezorgt die nuttig is bij de beleidscyclus.
Laatst verschenen nummers:
 - 32. Tijd voor vrije tijd? Vrijetijdsparticipatie in Vlaanderen: sport, cultuur, media, sociale participatie en recreatie.
 - 31. Woonkwaliteit en tevredenheid met de woonomgeving in Vlaanderen. Een analyse van de algemene socio-economische enquête 2001.
 - 30. VRIND, een terugblik...
- VLAANDEREN GEPEILD bevat wetenschappelijke bijdragen op basis van analyses op de APS-survey naar de waarden, houdingen en gedragingen van Vlamingen. *Laatst verschenen Vlaanderen Gepeild: mei 2003.*
- KWALITEITSRICHTLIJNEN BIJ HET UITVOEREN VAN SURVEYONDERZOEK is een handleiding met praktische tips voor het realiseren van kwaliteit in alle fasen van dit type onderzoek. *November 2001.*
- KWALITEITSZORG STATISTISCH PRODUCTIEPROCES bevat aanbevelingen die de verschillende kwaliteitsdimensies aan de hand van indicatoren op een concrete wijze meetbaar en zichtbaar wil maken. *November 2003.*

Bovenstaande publicaties kunnen gratis verkregen worden bij de administratie Planning en Statistiek, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel, tel. 02/553 57 84, fax 02/553 58 08.

e-mail: caroline.temmerman@azf.vlaanderen.be.

Enkel de laatste editie van het VRIND-rapport is te betalen. U kan dit schriftelijk bestellen bij de administratie Planning en Statistiek. U betaalt vooraf 15 euro door storting op rekeningnummer 091-2202012-44 van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement AZF, afdeling Algemene Administratieve Diensten, Boudewijnlaan 30, 1000 Brussel.

Al de APS-publicaties kunnen gratis gedownload worden in PDF-formaat via de website (http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/stat_Publicaties.htm).

De **website** van de administratie Planning en Statistiek is raadpleegbaar op de site www.vlaanderen.be/APS. Ze bevat een schat aan Vlaamse overheidsstatistieken. Deze site is een ideaal startpunt voor wie in de openbare statistiek een weg zoekt.

Aangezien ons aanbod aan cijferreeksen en documenten voortdurend uitbreidt, willen we de gebruikers helpen in hun zoektocht naar de gewenste informatie. Aan de zoekfunctie op de APS-website werd een synoniemenlijst gekoppeld. Zo hoeft u niet altijd de vakterm of het juridisch correcte woord te kennen om toch antwoorden te vinden op uw vragen.

homepage website "Vlaamse Statistieken, strategisch management en surveyonderzoek" van de administratie Planning en Statistiek (APS) - Netscape

http://www.vlaanderen.be/aps

Vlaamse statistieken,
strategisch management
en surveyonderzoek

Welkom op de website van APS
(administratie Planning en Statistiek)

Tik een begrip / trefwoord in

zoek geavanceerd zoeken

Kenniscentrum
Statistieken

- Cijfers: rechtstreeks toegang tot cijfergegevens
- Knooppunt: vindplaatsen van statistische gegevens in binnen- en buitenland
- Adressen: contactpersonen en statistische instellingen
- Over cijfers (FRED): informatie over statistieken
- Tips: voor goed gebruik van statistiek
- Actuele Dossiers: een (kleine) studie over een actueel onderwerp
- Nieuwsberichten: thematisch overzicht

Online databases

- Basiskaart Vlaanderen
- Regionale en gemeentelijke statistieken
- Stedelijke Monografieën OnLine (SMOL)
- Multidimensionele bevraging van de databank - Demografie

Kenniscentrum
Surveyonderzoek

- APS-survey: onderzoek naar "sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen"
- Surveys in opdracht van de Vlaamse overheden
- Andere surveys
- Vindplaatsen: van surveyinstituten
- Methoden: inzake aspecten van surveyonderzoek

Wie is APS?
Wegwijs op deze site
APS-helpdesk: Voor wie niet vindt wat hij zoekt op deze site
Abonneer u op onze nieuwsbrief APS-Zine
Heeft u suggesties? Steeds welkom!

APS-Publicaties

kies publicatie

Recente nieuwsberichten

Bruto Binnenlands Product van het Vlaams Gewest - update op 19 januari 2004
meer

Vlaamse werkloosheid klimt verder omhoog
Het aantal Vlaamse niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) bedroeg in december 2003 213.188, wat neerkomt op een stijging met 2,1% of 4.509 t.o.v. november 2003. Die verhoging kan toegeschreven worden aan het feit dat er in december veel tijdelijke werknemers (o.a. uitzendkrachten) op de arbeidsmarkt verschijnen. Bovendien is de toename op maandbasis minder gunstig dan de gemiddelde seizoensschommeling (+1,5%).
meer

Namen van boorlingen in 2002
Laura en Thomas blijven in België de populairste voornamen die aan borelingen worden gegeven. In Vlaanderen wordt dat Amber en Robbe. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek publiceert de voornamen van de 57.076 jongens en 54.245 meisjes die in 2002 werden geboren. Die kregen respectievelijk 7.246 en 8.051 verschillende voornamen.
meer

Voorlopige cijfers van de landbouwtelling 2003
Het Nationaal Instituut voor de Statistiek maakte de voorlopige cijfers bekend van landbouwtelling 2003. Daaruit blijkt dat de opbrengst van zomertarwe in ons land (+140,7%) en zomergerst (+72,8%) veel hoger lagen dan in 2000.

Kenniscentrum
Strategisch Management

- Beleidsinformatie: overzicht van beleidsplannen en indicatoren
- Voorbeelden: strategisch management
- Vindplaatsen: instituten voor strategisch management
- Methoden: inzake strategisch en prestatie management
- Archief: Nieuwsberichten inzake strategisch en prestatie management

Nieuw op de site

Kwaliteitszorg Statistisch productieproces. Aanbevelingen.

APS-publicaties -> Kwaliteitszorg Statistisch productieproces - Aanbevelingen

Stativaria 28: Vijf steken diep graven naar levenskwaliteit. Een conceptuele en empirische aftasting van het begrip levenskwaliteit.

Transferring data from aps.vlaanderen.be...